

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA İKTİSADI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI BANKACILIK VE DIŞ TİCARET

DUYGU TULGAR

Danışman: Doç.Dr. E. Recep Erbay

Tekirdağ 2018

ÖZET

Hızla gelişen dünya ticaretinde ve uluslararası para hareketlerinde vazgeçilmez bir aracı kurum olan bankaların bu ihtiyaca cevap verecek şekilde uluslararası alanda organize olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, uluslararası bankacılığın en temel işlevleri, verdiği garanti ve kefaletlerle uluslararası ticaretin her iki taraf için de daha güvenli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak; uluslararası sermaye hareketlerine, finansal kiralama, kredilendirme, alacak tahsili, mal bedeli ve fon transferlerine aracılık etmek şeklinde sayılabilir.

Ayrıca, uluslararası bankacılığın gelişimi ile uluslararası ticaret ve yatırım hacmi arasında da çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Uluslararası ticaret ve yatırım hacminin her geçen gün artması, bankacılığın yurt dışına açılmasında itici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir ülkenin ekonomik büyüme potansiyelini belirleyen üç temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar sırası ile fiyat istikrarı, finansal istikrar ve verimlilik. Bu üç unsurdan herhangi birinde ortaya çıkabilecek herhangi bir zafiyet, ekonomik büyüme üzerinde önemli ölçüde tahribata yol açabilmektedir. Finansal istikrarın kalıcı bir şekilde sağlanabilmesi ise düzenleyici alt yapının kusursuzluğu kadar, uluslararası finans piyasalarına entegre olmayı ve bu da öncelikle uluslararası yasal ve idari düzenlemelere katılımı ve uyumu gerekli kılmaktadır.

Finansal istikrarın en önemli belirleyici unsurlarından birisi de dış ödemeler dengesidir. Dış ödemeler dengesi sürekli açık veren ülkelerde istikrarlı bir döviz piyasasından söz etmek mümkün değildir. Döviz piyasasındaki istikrarsızlık ise döviz kurları ve dolayısı ile fiyatlar genel seviyesi ile faiz oranları üzerinde yükseltici baskı kurmakta, bu durum da finansal istikrarı olumsuz etkilemektedir.

Dış ödemeler dengesinin asli gelir unsurunu ihracat; gider unsurunu ise ithalat kalemi oluşturmaktadır. Dengeli bir dış ticaret politikası, ihracatı özendirici ve ithalatı azaltıcı tedbirlerin yanı sıra dış ticarete standardizasyonu ve uluslararası piyasa kuralları ile tam uyumlu düzenleme ve uygulamaları gerektirmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Uluslararası Bankacılık, Finans, Dış Ticaret

ABSTRACT

Banks, which are indispensable intermediaries in world trade and international monetary movements, need to organize internationally to respond to this need. Therefore, the most basic functions of international banking are to ensure that international trade is carried out more safely and healthily with both guarantees and sureties; international capital movements, financial leasing, lending, debt collection, intermediation of cost of goods and funds transfers.

There is also a very close relationship between the development of international banking and the volume of international trade and investment. The ever-increasing international trade and investment volume presents a confrontation as a driving factor in the opening of banking abroad.

There are three basic elements that determine the economic growth potential of a country. These elements are in turn with price stability, financial stability and efficiency. Any weakness that may arise in any of these three elements can lead to significant devastation on economic growth. The permanent stabilization of financial stability necessitates integration into the international financial markets as well as the perfection of the regulatory infrastructure, which in turn requires participation and harmonization with international legal and administrative regulations.

One of the most important determinants of financial stability is the balance of external payments. It is not possible to talk about a stable foreign exchange market in the countries where the external balance of payments is constantly open. The instability in the foreign exchange market puts upward pressure on the exchange rates and therefore the overall level and interest rates, which negatively affects financial stability.

Exports of principal components of foreign payments balance; and the expense element is the import pen. A balanced foreign trade policy requires regulations and practices that are in line with international trade rules and standardization of foreign trade, as well as measures to encourage exports and imports.

KEY WORDS: International Banking , Finance, Foreign trade

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1.ULUSLARARASI BANKACILIK	3
1.1.Uluslararası Bankacılığın Tanımı	3
1.2.Uluslararası Bankacılığın Tarihi Gelişimi	3
1.3.Uluslararası Bankacılığa Giriş Faktörleri	6
1.4.Uluslararası Bankaların Yatay Genişlemesini Belirleyen Faktörler	6
1.5.Uluslararası Bankaların Hizmet Birimleri	7
1.5.1.Uluslararası Bankacılık Departmanı	11
1.5.2.Temsilcilikler	11
1.5.3.Acenteler	11
1.5.4.Yabancı Muhabir Bankalar	11
1.5.5.Şube	11
1.5.6.Konsorsiyum Bankalar	12
1.5.7.Kıyı Bankacılığı (Off-shore)	12
1.5.7.1.Kıyı Bankacılığının Özellikleri	12
1.5.7.2.Türkiye’ de Kıyı Bankacılığı	13
2.ULUSLARARASI BANKACILIK HİZMETLERİ	
2.1.Genel Olarak Uluslararası Bankacılık	13
2.2.Uluslararası Bankacılık Hizmetleri	14
2.2.1.Fon Aktarımı	14
2.2.2.Yabancıdan Mevduat Kabulü	14
2.2.3.Kredi Kullanımı ve Ülke Riski	16
2.2.3.1.Faiz Oranı Riski	16
2.2.3.2.Kur Riski	17
2.2.3.3.Menkul Kıymet Fiyat Riski	17
2.2.3.4.Kredi Riski	17
2.2.3.5.Likidite Riski	17
2.2.3.6.Operasyonel Risk	17
2.2.3.7.Ülke Riski ve Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Ülke Riskini	
Değerlendirme Metodolojileri	17
2.2.4.Döviz İşlemleri	18
2.2.4.1.Spot (Nakit) İşlemleri	19
2.2.4.2.Vadeli Döviz İşlemleri (Forward ve Future)	19
2.2.4.3.Takas (Swap) işlemleri	22
2.2.4.4.Arbitraj	24
2.2.4.5.Spekülasyon	24
2.2.4.6.Hedding	24
2.2.4.7.Kuvertür İşlemleri	25
2.2.5.Çek\Senet Tahsili İşlemleri	25
2.2.6.Danışmanlık ve Yönetim Hizmetleri	26
2.2.6.1.Danışmanlık Hizmetleri	26
2.2.6.2.Yönetim Hizmetleri	26
2.2.6.3.Diğer Hizmetler	27

3.ULUSLARARASI TİCARETTE ÖDEME ARAÇLARI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI	
3.1.Uluslararası Ticarete Kullanılan Ödeme Araçları	30
3.1.1.Peşin Ödeme	30
3.1.2.Mal Karşılığı Ödeme (Open Account\ Açık Hesap)	31
3.1.3.Vesaik Karşılığı Ödeme	32
3.1.3.1.Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme	32
3.1.3.2.Kabul Karşılığı Vesaik Mukabili Ödeme	33
3.1.3.3.Ödeme\ Tahsilat Karşılığı Vesaik Teslimi	33
3.1.3.4.Taahhütname Karşılığı Vesaik Teslimi	33
3.1.4.Kabul Kredili Ödeme	33
3.1.5.Akreditifli Ödeme	33
3.1.5.1.Akreditif İşlemlerinin Tarafları	34
3.1.5.2.Akreditif İşlemlerinin Fonksiyonları	35
3.1.5.3.Akreditif İşlemlerinin Taraflara Sağladığı Faydalar	35
3.1.5.4.Akreditif Çeşitleri	36
3.1.5.5.Akreditifte Kullanılan Belgeler	40
3.2.Uluslararası Ticarete Finansman Kaynakları	40
3.2.1.Uluslararası Ticarete Kısa Vadeli Krediler	41
3.2.2.Uluslararası Ticarete Orta ve Uzun Vadeli Finansman Kaynakları	44
4.ULUSLARARASI BANKACILIKTA PAZARLAMA ANLAYIŞI VE SATIŞ TEKNİKLERİ	
4.1.Uluslararası Bankacılıkta Stratejik Pazarlama	48
4.1.1.Uluslararası Bankacılıkta Pazarlama Araştırmaları	49
4.1.2.Uluslararası Bankacılıkta Pazar Bölümlendirme	50
4.1.3.Uluslararası Bankacılıkta Konumlandırma	50
4.2.Uluslararası Bankacılık Pazarlama Yönetimi	51
4.3.Uluslararası Pazarlama Planlaması	52
5.KÜRESELLEŞME VE EURO PİYASALARI	
5.1.Finansal Piyasalarda Küreselleşme	53
5.1.1.Uluslararası Para Piyasasının Temel Amacı	53
5.1.2.Küresel Piyasaların Sınıflandırılması	54
5.1.3.Euro Piyasaları	55
5.1.3.1.Eurocurrency Piyasalar	55
5.1.3.1.1.Eurodollar Mevduatı	55
5.1.3.1.2.Sendikalı Euro Banka Kredileri	57
5.1.3.2.Eurobond Piyasası	58
5.1.3.3.Euroequity Piyasaları	58
5.1.3.4.Euro-Commercial Papers Piyasaları	58
5.2.Finansal Piyasalarda Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	59
6.ULUSLARARASI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI	
6.1.Uluslararası Hisse Senetleri Piyasaları	60
6.2.Sermaye Piyasa Araçları ve Menkul Kıymetler	61
6.2.1.Hisse Senetleri	63
6.2.1.1.Hamiline ve Nama Yazılı Hisse Senetleri	63
6.2.1.2.Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri	63
6.2.1.3.Bedelsiz ve Bedelli Hisse Senetleri	63

6.2.1.4.Primli ve Primsiz Hisse Senetleri	64
6.2.1.5.Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri	64
6.2.2.Oydan Yoksun Hisse Senedi	64
6.2.3.Katılma İntifa Senedi	64
6.2.4.Borçlanma Araçları	65
6.2.4.1.Tahviller	65
6.2.4.2.Bonolar	66
6.2.5. Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi	67
6.2.6.Gayrimenkul Sertifikası	67
6.2.7.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	67
6.2.8.Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler	67
6.2.9.İpotekli Sermaye Piyasası Araçları	67
6.2.10.Ortaklık Varantları	68
6.2.11.Aracı Kuruluş Varantları	68
6.2.12.Kira Sertifikası	68
6.2.13.Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri	69
6.2.13.1.VOB'da İşlem Faydaları	69
6.2.13.2.VOB'da İşlem Yapma Yöntemi	69
6.2.14.Yabancı Menkul Kıymetler ve Depo Sertifikaları	69
6.2.15.Fon Katılımları	70
6.2.15.1.Yatırım Fonları	70
6.2.15.2.Hedge Fonları	71
6.2.15.3.Emeklilik Fonları	71
6.2.15.4.EFT'ler	71
7.TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI BANKACILIK VE DIŞ TİCARET	
7.1.Dış Ticaret İstatistikleri (Eylül 2017)	72
7.2.Türkiye Kambiyo Politikası	74
7.3.Türkiye'de Dış Ticaret Mevzuatı	76
7.3.1.Kambiyo Mevzuatı	77
7.3.1.1.Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu	78
7.3.1.2.TPKK Hakkında 32 Sayılı Karar	78
7.3.1.3.Hazine Müsteşarlığı 2008-32\34 Sayılı Tebliğ	84
7.3.2.İhracat Mevzuatı	87
7.3.2.1.İhracat Rejimi Kararı	87
7.3.2.2.İhracatı Teşvik Kararı	88
7.3.2.3.İhracat Yönetmeliği	89
7.3.2.4.Hazine Müsteşarlığı İhracat Genelgesi	92
7.3.3.İthalat Mevzuatı	94
7.3.3.1.İthalat Rejimi Kararı	95
7.3.3.2.İthalat Yönetmeliği	96
7.4.Dış Ticaret Politikaları	96
7.4.1.İthalat	97
7.4.2.İhracat	97
7.4.2.1.Dış Ticaret Mevzuatı Hükümlerine Göre Türkiye'de Uygulanan İhracat Çeşitleri	98

7.4.2.2.Kambiyo Mevzuatı Hükümlerine Göre İhracat Çeşitleri	102
7.5.Türkiye'nin Uyguladığı Gümrük İşlemleri	102
7.6.Türkiye'de Kıyı Bankacılığı ve Serbest Bölgeler	103
7.7.Türkiye'de Franchising	104
7.8.Venture (Risk) Sermayesi ve Türkiye	107
8.SONUÇ	107
KAYNAKÇA	109

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI BANKACILIK VE DIŞ TİCARET

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada milli sınırlar her geçen gün biraz daha önemini yitirerek sadece siyasi sınırlar noktasına itilmektedir. Böyle bir dünyada ulusal banka kavramı da gittikçe işlevsizleşerek, yerini uluslararası bankalara bırakmaktadır. Hızla gelişen dünya ticaretinde ve uluslararası para hareketlerinde vazgeçilmez bir aracı kurum olan bankaların bu ihtiyaçlara cevap verecek şekilde uluslararası alanda organize olmaları da kaçınılmaz hale gelmektedir.

Uluslararası bankacılığı, kısaca, uluslararası kredi, para ve sermaye hareketlerine aracılık eden; verdiği garanti ve kefaletlerle uluslararası ticaretin alıcı ve satıcı açısından daha güvenli bir şekilde yapılmasına katkıda bulunan kuruluşlar şeklinde tanımlayabiliriz.

Dolayısıyla, uluslararası bankacılığın en temel işlevleri, verdiği garanti ve kefaletlerle uluslararası ticaretin her iki taraf için de daha güvenli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak; uluslararası sermaye hareketlerine, finansal kiralama, kredilendirme, alacak tahsili, mal bedeli ve fon transferlerine aracılık etmek şeklinde sayılabilir.

Uluslararası ticaret yapan işletmelerin ve çok uluslu şirketlerin yatırımlarının devasa boyutlarda büyümesi ve zaman içinde bu yatırımları değerlendirme çabaları uluslararası para akışında gelişmelere neden olmuştur. Uluslararası bankalar; yapılanmalarını bu gelişmelere cevap verecek şekilde düzenlemişlerdir.

Literatürde uluslararası banka (International bank) yerine çokuluslu banka, uluslararası banka (transnational-supranational bank) veya yabancı banka (foreign bank) gibi adlandırmaların da sık sık kullanıldığı görülmektedir. Bir uluslararası bankacılık kuruluşunun en az iki veya daha fazla ülkede faaliyette bulunduğu ve dolayısıyla en az iki farklı düzenlemeye tabi olduğudur. Bu özelliği eğer tek başına bir tanım olarak kabul edersek, en geniş anlamda uluslararası bankacılık tanımına ulaşmış oluruz. Çünkü burada tanımlanmaya çalışılan kuruluşun, yürüttüğü iktisadi faaliyete ilişkin bir kısıtlama getirilmemiştir. Dar anlamda uluslararası banka, dünya çapında faaliyet gösteren ancak sürdürmekte olduğu faaliyeti sıradan ticaret bankacılığı (ticari bankacılık) ile sınırlı kalmayıp, tacir bankacılık (merchant banking), finansal kiralama (leasing) factoring, forfaiting ve danışmanlık gibi aktivitelerin ve yeni finansal tekniklerin tamamını içeren bankadır.

Diğer önemli bir husus da uluslararası bankanın, yabancı ülkede ne ölçüde temsil

edildiğidir. Her ülke veya her banka farklı örgütsel şekilleri benimsememiştir. ABD bankaları özellikle dünya ölçeğinde şubeler yoluyla şube ağı oluşturmaya öncelik verirken, Avrupa bankaları temsilcilikler oluşturma ve diğer yabancı bankalardan hisse alma eğiliminde olmuştur.

Temsil edilme konusundaki diğer bir yöntem de muhabir banka ağı kurmaktır.

Temsilcilikler ise, bir bankanın yabancı bir ülkede kendisini temsil etme amacına yönelik bir ya da daha fazla kişiden oluşan uluslararası bankacılık kurumudur.

Fakat temsilciliğin daha önce sözü edilen tanımdaki faaliyetleri yapabilmesi zordur. Dolayısıyla, diğer ülkede yabancı banka olarak nitelendirilebilecek bir şube açılması veya uluslararası bankanın fiilen kendi elinde olan ya da çoğunluğuna sahip olduğu yavru şirketin vasıtasıyla faaliyette bulunması gerekecektir.

Sonuç olarak uluslararası bankanın, kaç ülkede faaliyet gösterdiği ve mevduat toplama yetkisinin bulunup bulunmadığı fazla önem arz etmektedir. Bunun yerine, buldukları ülkede kredi verme yetkisinin olup olmadığı,

- sermaye yeterliliğinde hangi kurallara tabi olduğu,
- yerel bankalardan ayrı kısıtlayıcı düzenlemelere muhatap olup olmadıkları,
- dış ticarete kısa veya uzun vadeli krediler yoluyla aracılık edip edemedikleri,
- danışmanlık ve diğer finansal hizmetleri veriyor olup olmadıkları

gibi hususlar önem taşımaktadır.

Bu tür bankalar, genellikle Dünyada bankacılık alanında geliştirilmiş en son teknikleri kullanan ve en yeni hizmetleri de veren bankalardır. Bu bankalar gittikleri yerel ülkede, kendilerine göre daha küçük ölçekte ve daha eski yöntemlerle çalışan yerel bankalara örnek olurlar. Yerel bankaları modernizasyon, rasyonalizasyon, otomasyon çalışmaları yapmaya ve hizmetlerini hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çeşitlendirmeye zorlarlar. Böylece, yerel bankacılık da uzun dönemde maliyet, hizmet enstrüman çeşitliliği ve verimlilik gibi birçok açıdan etkinlik kazanır. Bu bankalar, sahip oldukları avantajlar ve gelişen yerel ülke bankacılık sistemi ve yapısındaki eksiklikler arasındaki ilişkiyi göz önüne alarak, gelişen ülkelere yönelirler. Yani, deyim yerinde ise “bakir gördükleri yerel ülkedeki pastadan pay kapmak” ve yerel bankalara kıyasla, yatırdıkları öz kaynağa göre daha yüksek kar beklentisi içinde faaliyette bulunurlar.

Ayrıca, şube açma veya yeni banka kurma yoluyla her şeyden önce o ülkenin şart koştuğu miktarda sermayeyi konvertibl döviz olarak getiren, şubenin açıldığı ülkeye sermaye ithaline sebep olan bankalar, Literatürde uluslararası banka olarak kabul görmektedir.

1.ULUSLARARASI BANKACILIK

1.1.Uluslararası Bankacılığın Tanımı

Uluslararası banka, yurtdışı faaliyet ve aktif dış hesaplarını yöneten bir bankacılık kurumudur.Uluslararası bankalar, rolleri ve temel işlevleri bakımından diğer bankacılık kurumlarına benzer olmasına rağmen, farklı ülkelerde müşteri ve iş hesapları ile tipik işlevleri sunmak açısından ticari bankalardan farklıdır.

Uluslararası bankalar, tüm dünyada hizmet verirken fon transferi, yabancı mevduat kabulü, yabancı para ile kredi verme, peşin döviz (spot) işlemleri, vadeli döviz işlemleri (forward), swap işlemleri ile birlikte danışmanlık, yönetim hizmetleri gibi çalışmalar yapar ve tüm yeni finansal faaliyetlerin yanı sıra pazarlama tekniklerini de kullanır.

Uluslararası bankacılık; tüm dünyada veya en az iki ülkede, sadece ticari bankacılık hizmetleri ile sınırlı kalmayarak tüm finansal araçları kullanan ve hatta yeni finansal ürünleri oluşturabilen teknikleri içerisinde barındıran finansal kurumlardır.Bu açıklamadan yola çıkarak ABD kökenli Morgan Bank, ABD dışında Londra, Tokyo, Hong Kong gibi dünyaca ünlü finansal merkezler dışındaki şube ağı ve örgütlenmesi nedeniyle uluslararası banka tanımına ve kapsamına girmemektedir.

Uluslararası bankalar, ticari bankacılık dışında, hizmet gördükleri ülkelerin ekonomik yapısına, ticarete aracılık etme, kredi verme, danışmanlık hizmetleri sunma faaliyetleri ile de ön plana çıkarlar.

Şirketler, uluslararası işletmeleri kolaylaştırmak için uluslararası bir bankada hesap açmaktadır.Uluslararası banka, sürekli değişen ve karmaşık olan uluslararası yasalara uygun olarak ticari işlemleri yurt dışında şirket adına düzenleyecektir.

Uluslararası bankacılık sistemi aynı zamanda bireyler tarafından da tıpkı yurt dışında işlem yapan şirketler gibi hesap açtırma oranları yükselmektedir.Gelişmekte olan ülkelerde ve ekonomilerde yatırım için bireylere cazip faiz oranları sunmaktadır.Böylece bireyler uluslararası bir bankada hesap açarak, yabancı bankalarda yurtiçinde bulunan daha yüksek bir faiz oranı elde etmektedirler.

Bütün bunlarla birlikte uluslararası bankalar, dünyada bu sektörde ulaşılmış en son teknikleri kullanarak en yeni hizmetleri de verirler.Bu bankalar buldukları ülkedeki bölgesel bankaları modernizasyon, radyonalizasyon, otomasyon, inovasyon ve hizmetlerini uluslararası seviyede yapmak için zorlarlar.Sonuçta bölgesel bankalar uzun vadede maliyet, hizmet enstrüman çeşitliliği ve verimlilik gibi pek çok açıdan etkinlik kazanır.

1.2.Uluslararası Bankacılığın Tarihi Gelişimi

Ulusal ve uluslararası bankacılığın tarihine baktığımızda, ekonomik faaliyetlerin

düzyey ve Şekillerinin ihtiyaça göre devamlı deęiŐimine bağlı olarak sisteminde kendisini yenilediğini gormekteyiz.Bu nedenle uluslararası bankacılığın 6. Yüzyılda Batı Avrupa'da ekonomik yapının deęiŐimiyle birlikte milletlerin refahının para miktarına bağlandığı, dış satım ve alımların yapıldığı dönemlerden bu yana sürdüğünü söylemek mümkündür.

Bilimsel anlamda uluslararası bankacılık işlemleri 13. Yüzyıla rastlar. İtalya'da Ricardi of Luca ve Medici Fugger ailelerinin sahibi oldukları tacir bankalar tarafından yapılmıştır.Mal alım satımı ile ticari faaliyetlere ek olarak, bu bankalar Avrupa'nın birçok ülkesinde de Şube açmıŐlardır.Avrupa'da yayılmış bu Şubeler bankerlik, armatörlük, yün, ipek, baharat, altın ticareti, mevduat kabulü ve döviz alım-satımı gibi iŐlerde yapmıŐlardır.

16. yüzyılda ise Alman bankaları uluslararası finansman alanında liderliği ele geçirip Hindistan ticareti yolunun keŐiyle Güney Asya piyasalarına açıldılar ve önemli avantajlar sağladılar.Bu yolların daha sonra Portekiz tarafından keŐi ile dünya ticareti Akdeniz'den Atlantik kıyılarına kaydı.Alman bankaları da bu kıyılara kaydı.1600' ler de Amsterdam dünya ekonomisinin merkezi konumuna geldi.Ancak İngiltere 18. Yüzyılda finansal piyasalarda etkin oldu.19. yüzyıl boyunca uluslararası bankacılık faaliyeti İngiliz sömürgeciliği tarafından yönetildi.Endüstriyel devrim de İngiltere'de başladı ve bu güçlü finansal yapıyla Avusturalya, Karayipler ve Kuzey Amerika kolonileri, Amerika, Güney Afrika, Hindistan ve Asya'da Şubeler açarak dünyaya yayıldılar.Genel Müdürlükleri Londra'da bulunan bu bankalar, İngiliz kolonilerindeki ekonomik kalkınmanın finansmanında büyük rol oynamıŐ ve genellikle İngiliz deniz aşırı bankaları olarak adlandırılmıŐlardır.Bu koloni bankaların en tanınmıŐı ve halen ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede hizmet veren Hong Kong and Shangai Banking Corporation (HSBC) 'dir.

1. Dünya SavaŐı sonrası ekonomik durgunluk süreciyle uluslararası ticarete gerilemesi uluslararası bankacılık sistemini de etkilemiŐtir.Bu durum 2. Dünya SavaŐı sonuna kadar devam etmiştir.

SavaŐ sonrası dönemde ABD, Kanada ve Japonya; uluslararası bankacılık iŐlerine yöneldiler.Uluslararası bankacılığın gelişmesinde en büyük pay ABD'nindir. Uluslararası bankacılık ABD bankalarının uluslararası arenada kendilerini göstermeleriyle başka bir boyuta geçmiŐtir.1960'larda oligopolistik (rakiplerinin fiyat ve üretim kararlarını alırken birbirlerinin tepkilerini hesaba katmak zorunda olduğu, karşılıklı bağımlılık içinde olan az sayıda teŐebbüsten oluşan piyasalardır) yeni bankaların kurulmasıyla deęiŐti.

1960 dan sonra teknoloji ve otomasyon alanındaki gelişmenin de etkisiyle

bankacılık, dinamik ve uluslararası bir dinamik kazandı.Tüm bunlara bağılı olarak uluslararası ticaret ve yatırım düzeyindeki artışlar ile bankaların örgütsel yapıları kullanmaları sonucunda uluslararası bankacılık işlemleri hızla artmıştır.Bu durum, kontrollerden uzak Euro-para piyasalarının oluşmasına da neden olmuştur.Eurodolar piyasalarının ortaya çıkışı, bankaların değişik örgütsel yapıları kullanmaya başlamaları gibi mikro ekonomik gelişmeler, uluslararası bankaların sayılarının yeniden hızla artması ve yayılmasına sebep olmuştur.

1970'lere gelindiğinde yapısal gelişmelere ihtiyaç duyulmuş, bankalar arası işbirliğinin güçlenmeye başladığı döneme girilmiştir.Bu yıllar, petrodoların dev boyutlara ulaştığı, birçok ülkenin dış ödemeler dengesindeki finansman ihtiyacının arttığı, orta vadeli euro-kredi piyasasının doğduğu yıllar olmuştur. 1970'li yılların ikinci yarısında hızlanan ekonomik büyüme ve dünya ticaretinin gelişmesiyle birlikte, uluslararası bankacılık özellikle gelişmekte olan ülkelerin ödemeler dengesi finansmanına yönelik olarak fon talebini artırmaya başladı.Bu bankalar, gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sistemi ve bu ülkelerin yapısal eksiklikleri arasındaki ilişkiyi göz önüne alarak gelişen ülkelere yöneldiler.Bu bakir bölgelerde yer alan uluslararası bankalar gelişmiş ülkelere kıyasla, yatırdıkları öz kaynağa göre daha yüksek kar beklentisi sağlayabildiler.

1980'li yıllarda ise Japon ve Avrupa kökenli uluslararası bankaların geliştiğı ve daha da yaygınlaştığı gözlenmektedir.Bu dönemde Euro-marketler, kıyı ötesi bankacılık merkezleri, İnterbank piyasası ve Uluslararası Bankacılık Kolaylıkları (IDF) gibi yeni piyasalar ortaya çıkmıştır.

1990'lı yıllarda risk yüksek ve belirsiz alanlar yerine, karı yüksek ve güvenli alanlarda sürdürülen uluslararası bankacılık faaliyetleri devam etti. Riskleri doğru tahmin etmek ve fiyatı belirlemek önem kazandı.Karşılaştırmalı dezavantajların söz konusu olduğu gelişen ülkelerdeki kısıtlamaların kaldırılması ile bankacılık işlem hacimlerindeki artış sürdü. 1990'lı yıllar gelişen ülkelerde öz sermaye oranına göre maksimum karın sağlandığı ve kısa vadeli riski düşük, karı yüksek alanlarda faaliyetlerin hızlandığı bir dönemdir.

2000'lerde yeni dünya düzeninin etkisi ve teknolojinin nimetleriyle bankacılık yepyeni boyutlara ulaştı. Artık, uluslararası bankalar, dünya genelinde uluslararası bankacılık faaliyetlerini belirlemek ve yönlendirmekle kalmayıp, pek çok ülkede yerel düzeyde bankacılık faaliyetlerinin büyük kısmını kontrol eder hale gelmişlerdir.

Uluslararası bankalar yerel bankalar için örnek oluşturmuştur. Teknolojileri, hizmetleri, çalışanların eğitim kalitesi ve hizmet enstrüman gibi pek çok konuda uluslararası bankalar yerel bankalara lokomotif olmuşlardır.

1.3.Uluslararası Bankacılığa Giriş Faktörleri

Bankaların uluslararasılaşmaya geçişini belirleyen faktörleri sıralayacak olursak,

- Bankaların müşterisini takip ederek uluslararası piyasada işlem yapmaya başlamaları. Böylece mevcut müşteri portföyünün korunması sağlanmaktadır.
- Bölgesel bankaların, dış yatırımlar ile ülke dışı piyasada pay sahibi olarak ülke içi rakiplerine üstünlük sağlayarak uluslararası bir statüye kavuşmayı seçmeleri.
- Bankalar yeni deneyimler ve olanaklar elde etmek amacıyla dışa açılırlar.
- Teknolojik gelişmeler sayesinde bankaların işlemlerini kolaylıkla yabancı piyasalarda yapabilmeleri
- Bankaların finans merkezlerine yönelmesinin bir diğer nedeni de plasmanlar için fon sağlamaktır.Bankaların kendi çalışmaları ülkelerdeki kredi daralma süreçlerinde başka piyasalardan para akışı sağlarlar.
- Bazı ülkelerde bankacılık işlemlerinin karlı olması bankanın uluslararasılaşmasını etkiler.Bununla birlikte ilgili ülkedeki vergi mevzuatının yabancı bankalar açısından cazip olması bu ülkelere akışı hızlandırır.
- Bazı finansal pazarların kaptırılması veya hükümetlerin uyguladığı vergi ve kısıtlamalar nedeniyle kaybedilmesi olasılıkları yerel bankaların uluslararasılaşma nedenidir.
- Farklı ülkelerin sahip olduğu iş gücü, enerji sermaye gibi çeşitli faktörlerden yararlanabilmek. Banka, ülke dışında şube açma veya ortaklık yoluyla, sahip olduğu tüm birikimini kullanarak etkinlik ve kar marjını artırmak ister.
- İç piyasanın doyuma ulaştığı durumlarda rakip banklardan birisi uluslararası hale geldiğinde diğerlerinin tehlikeyi azaltmak için bu uluslararasılaşmayı izlemesi zorunluluğu.

1.4.Uluslararası Bankaların Yatay Genişlemesini Belirleyen Faktörler

Uluslararası bankaların yatay genişlemesini belirleyen faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Uluslararası bir bankanın girmeyi planladığı yeni ülkede nasıl bir politika uygulayacağı, giriş yapılacak ülke ile bankanın bulunduğu ülkedeki kanunlar ve ekonomik durumla yakından ilgili olduğu gibi, aynı zamanda söz konusu bankanın sınır ötesi işletme politikaları ile de doğrudan ilişkilidir.Uluslararası banka açısından, uygulanacak politikanın belirlenmesinde, giriş yapılacak ülkede yapılması öngörülen faaliyetlerin şekli, büyüklüğü ile bu işler için ayrılacak kaynak miktarı da önemli bir unsurdur.

- Uluslararası bankaların diğer gelişmiş ülkelere giriş nedeninin genellikle rekabet baskılarından kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır.
- Uluslararası bankaya özgü avantajların maksimum düzeyde değerlendirilebilmesi arzusu
- Uluslararası bankaların, gittikleri ülkelerde kullandıkları fonların büyük bir kısmını aynı ülkedeki mevduatlardan sağlıyor olmaları.
- Finansal pazarları rakiplerine bırakmamak için finansal kolaylıklar sağlayabilecekleri piyasada şube açar veya yerel bir ortakla banka kurarlar.
- Uluslararası banka, uluslararası rekabet gücünü kaybetmemek için genişleyebilir.
- Bakir ülkelerin sahip olduğu işgücü, enerji, sermaye gibi çeşitli faktörlerden yararlanabilme olanakları.

1.5.Uluslararası Bankacılıkta Hizmet Birimleri

Bankaların uluslararası faaliyetlere yönelmeleri, örgüt yapılarında ve diğer bankalarla ilişkilerinde de radikal değişikliklere yol açmıştır. Uluslararası bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirecek yeni kurum, kuruluşlar ve hizmet birimleri devreye girmeye başlamıştır.

Uluslararası bankacılık faaliyetlerini yürüten kurumlar ve hizmet birimleri aşağıdaki gibidir:

1.Dış İşler Müdürlüğü

2.Temsilcilikler

3.Yurtdışı Şubeler

4.Muhabir Bankalar

5.Bağlı Kuruluşlar

6.İlgili Kuruluşlar

7.Bankacılık Konsorsiyumları

8.Offshore Bankacılık

1.Dış İşler Müdürlüğü : Uluslararası bankacılık faaliyetlerine girişecek bir bankanın yapması gereken ilk iş örgütlenme yapısında değişikliklere giderek dış bankacılık faaliyetlerini yürütecek yeni departmanlar kurmaktır. Uygulamada her bankada değişik isimler altında faaliyet gösteren bu departmanları Dış İşleri Müdürlüğü olarak adlandırmak mümkündür.

Dış İşler Müdürlüğü, uluslararası bankacılık faaliyetlerinde bulunan bankaların Genel Müdürlük örgüt yapısı içinde bir seksiyondur. Bankaların büyüklüğüne, işlem

hacmi ve çeşitliliğine bağlı olarak bu seksiyon farklı isimler altında birden fazla da olabilir. Bu ve benzeri seksiyonların belli başlı görevlerini;

- İhracat ve ithalat işlemlerinde fon transferini sağlamak
  - Uluslararası para piyasalarında işlem yapmak
  - Yurtdışında bulunan temsilcilik ve şubeleri yönetmek
  - Uluslararası muhabir ağını oluşturmak ve muhabirlerle ilişkilerini yürütmek
  - Yurtdışı havale ve çek işlemlerine aracılık etmek
  - Yurtdışında bulunan bağlı kuruluşları yönlendirmek
- Şeklinde özetlemek mümkündür.

2.Yurtdışı Temsilcilikler : Temsilcilikler, uluslararası faaliyete yönelen bankaların yurtdışında oluşturdukları doğrudan ana bankaya bağlı en küçük hizmet birimleridir. Bazı bankalar yurt dışında şube açmadan önce bir ara adım olarak, temsilcilik açmayı tercih edebilirler.

Temsilcilikler, kadroları üç veya dört kişiden meydana gelen çekirdek kuruluşlardır.Bu nedenle, bu kuruluşlar bir piyasaya girişin en ucuz ve en esnek yoludur. Bunun yanında, temsilcilikler şubelerin yasaklandığı veya sınırlandırıldığı ülkelere giriş için de kullanılabilirler.

Temsilcilikler, mevduat kabulü, kredi verme, çek karnesi düzenleme ve teminat mektupları gibi bütün bankacılık faaliyetlerini tam olarak vermezler. Kendilerine verilen yetkiler çerçevesiyle sınırlı olarak hizmet görürler.

3.Yurtdışı Şubeler: Bankalar, bazı hallerde yurtdışında şubeler açmak suretiyle doğrudan faaliyette bulunabilirler. Yurtdışında açılan şubeler, bağımsız kuruluş değil, ana bankaya bağlı bir hizmet birimidir.

Yabancı ülkelerde açılan şubeler, hem bulunduğu ev sahibi ülkenin yasal düzenlemelerine ve hem de ana ülkenin yasal düzenlemelerine uymak zorundadır.

Yurtdışı şubelerin en önemli avantajı, ana bankanın ünvanı ve yasal sorumluluğu altında bankacılık faaliyetlerinin yürütülmesine imkan vermesidir. Diğer bir ifadeyle, yurtdışı şubeye yatırılan bir mevduat ana bankanın güvencesine sahiptir. Kullandırabileceği kredi limitleri de şubenin değil, ana bankanın mali kapasitesi ile orantılıdır.

Yurtdışında şube açmak, bir bankayı kendi ihtisas alanlarına giren hizmetleri sunmada, temsilcilik açmaya nazaran daha avantajlı bir konuma sokmaktadır.

4.Muhabir Bankalar: Muhabir bankacılık, kısaca iki farklı ülkedeki iki bankanın karşılıklı olarak birbirlerinin hizmetlerinden yararlanmasıdır. Kural olarak karşılıklı bir ilişkidir. Karşılıklı çalışma şartları anlaşmayla belirlenir. Bir başka ifadeyle, bir bankanın başka

bir ülkedeki banka adına kendi ülkesinde yaptığı bankacılık faaliyetidir. Dünyada bankalar tarafından kullanılan muhabir hesapları bankaların işlerini yürütmelerini ve bankaların doğrudan veremedikleri hizmetleri sunmalarına imkan verir.

Bu nedenle, bankaların uluslararası faaliyette bulunabilmesi için mutlaka yurtdışında geniş bir muhabir banka ağı oluşturması gerekmektedir. Birbirleriyle muhabirlik anlaşması yapan bankalar karşılıklı olarak kendi ülkelerinde diğer bankanın temsilcileri olarak faaliyette bulunurlar. Birbirleri adına her türlü bankacılık işlemini yürütürler. Birbirlerine tanıdıkları kredi limitleri dahilinde her türlü garanti ve kefaletleri verebilirler.

5.Bağlı Kuruluşlar: Bankaların yurtdışındaki faaliyetleri ana ülkenin mevzuatı ile sınırlandırıldığı için bazı hallerde yurtdışında hisselerin çoğunluğu ana bankaya ait bir banka kurmak daha avantajlı olabilir.

Bu durumda yurtdışında kurulan yeni banka sadece bulunduğu ülkenin mevzuatına tabi olur. Bu tür bankalar, Bağlı Kuruluşlar olarak adlandırılır.

Bağlı bankalar, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip oldukları için, buldukları ev sahibi ülkenin yasalarına göre faaliyet gösterirler. Firmalara kullanılabilecekleri yasal kredi limitleri de bağlı oldukları banka yerine, buldukları ülke mevzuatı ve kendi öz sermayelerine göre belirlenir.

O nedenle, büyük fon alıcılarına hizmet yetenekleri daha kısıtlıdır. Ancak, ana şirket sorumluluğunun yerel şirkete yatırılan sermaye ile sınırlı olması da kendileri için bir avantajdır. Yabancı bir bankaya bağlı olan yerel banka, müşterilerinin gözünde ana banka kadar güvenilir sayılır. Bu avantajları dolayısıyla daha fazla yerel mevduat toplama imkanını elde edebilirler.

6.İlgili Kuruluşlar: Hisselerinin bir bölümünün ana ülkedeki bankaya ait olduğu bankalardır. Bu tür bankalarda yönetim bütünüyle ana ülkedeki bankaya ait değildir. Ancak bankanın yönetiminde, mevcut hisselerinden dolayı, ana ülkedeki bankanın etkili olduğu kuruluşlardır.

Bu tür bankaların en önemli avantajı, farklı ülke işletmelerinin oluşturduğu ortak girişimlerin gücü ile ilgilidir. İki ya da daha fazla sayıdaki yabancı sahiplerin bilgi, beceri ve uzmanlığından yararlanılabilir.

Yerel pay sahipleri de yönetime katılabilir. Bunun yanında, yabancı ortaklarla sürekli ilişkide bulunulur. Bu da banka yönünden önemli bir avantaj yaratabilir.

Bu tür bankacılığın en zayıf yanı ise ortaklar arasında baş gösterebilecek anlaşmazlıkların ortaya çıkma ihtimalinin yüksek oluşudur.

7.Bankacılık Konsorsiyumları: Birden fazla banka bir araya gelerek konsorsiyumlar

kurabilirler. Bu kurulan konsorsiyumlar Bankacılık Konsorsiyumları yada Konsorsiyum Bankalar şeklinde iki ayrı biçimde olabilir. Bunlar birbirinden farklı kuruluşlardır.

Bankacılık Konsorsiyumları, özellikle uluslararası büyük kredi işlemlerinde belirli bir amaç için bir araya gelen birden fazla bankanın oluşturduğu geçici birliklerdir. Yasal ve tüzel kişilikleri yoktur.

Konsorsiyum Bankalar ise iki ya da daha fazla bankanın iştirakiyle kurulan ve ayrı bir tüzel kişiliği olan, ancak, mevduat toplama yetkisi bulunmayan, bağımsız işletmelerdir.

Konsorsiyumu oluşturan bankaların aynı ülke bankaları olma mecburiyeti yoktur. Farklı ülkelerden bankalar da bir araya gelerek konsorsiyum oluşturabilir.

Konsorsiyuma katılan her bir banka sahip olduğu hisse oranında konsorsiyum yönetiminde temsil hakkına sahip olur.

Uluslararası büyük kredi işlemlerinde Bankacılık Konsorsiyumları devreye girerler. Özellikle bir bankanın tek başına veremeyeceği uluslararası büyük kredilerde ve büyük yatırımların finansmanında bu konsorsiyumlar gerekli fonları sağlarlar. Böylece hem risk paylaşılmış olur hem de yüksek tutardaki finansal işlemlere ve yatırımlara fon sağlanabilir.

8.Offshore Bankacılık (Kıyı Bankacılığı): Uluslararası finans piyasalarında söz sahibi olan ve para birimleri dünya borsalarında kabul gören ülkelerde uygulanan yüksek vergi politikaları ve mali kontroller bir kısım bankaları alternatif yatırım ülkeleri ve alanları aramaya itmiştir. Bunun sonucu olarak özellikle sömürge statüsündeki ada yönetimleri yabancı yatırımcılara etkin vergi kolaylığı sağlayarak birer vergi sığınağı haline gelmiştir. Böylece ilk Offshore Bankacılık Merkezleri oluşmaya başlamıştır.

Offshore Bankacılık Merkezleri, geleneksel merkezlere göre daha az formaliteyle daha hızlı çalışmaları ve aynı zamanda bu merkezlerin birer vergi sığınağı olmaları gibi nedenlerle hızla gelişmişlerdir.

Offshore bankaların temel fonksiyonu, farklı özellikteki mudilerden mevduat toplayıp, bu fonları yine farklı özellikteki diğer kişiler için yeniden kredilendirme sürecine sokmalarıdır. Bu nedenle, offshore bankaların en önemli özelliği, dünya ticaret ve finansmanı ile ilgili olmalarıdır.

Bu bankacılık birimleri, yasal düzenlemelerin nispeten az olduğu piyasalarda faaliyet gösterdiklerinden, fon bulma, bankacılık sendikasyonu oluşturma, kredi tahsisi gibi işlemlerle uluslararası ticaret ve sermaye akımlarının ve döviz değişiminin serbest ve etkin bir şekilde sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

1.5.1. Uluslararası Bankacılık Departmanı

Uluslararası bankanın, yerel bankada ithalat ve ihracat danışmanlığı yapmak üzere bölüm oluşturmasıdır. Müşterilerine uzman oldukları alanlarda danışmanlık ve eğitim sağlamakla görevlidirler. Bu görevlerinin yanı sıra buldukları ülke analizini de yaparlar.

Dış işlemleri artıncaya kadar, ulusal banka bünyesinde işlemler yapılır. Bu örgütlenme şekli uluslararası bankacılığın ilk adımıdır diyebiliriz. İlerleyen zamanlarda fiziki gelişim kaçınılmazdır.

1.5.2. Temsilcilikler

Uluslararası banka, yabancı bir ülkede kendini temsil etmek amacıyla oluşturulduğu işletmelerdir. Tüm bankacılık işlemlerini gerçekleştirirken yerel piyasaları izlemek ve geleceğe yönelik örgüt yapısı oluşturmak için ara çözüm önerisi olarak kullanılan bir örgütlenme modelidir. Temsilcilik seçiminde; yerel piyasada bankacılık işlemlerinde bilgili, finansal çevrelerle ilişkileri iyi olan kişiler tercih nedenidir. Temsilciler birden çok uluslararası bankayı temsil edebilir.

Bu tür örgütlenmelerde, yerel piyasalarda daha sınırlı bankacılık işlemleri yapılır. Bu nedenledir ki temsilcilikler mevduat kabul etmek, çek düzenlemek gibi, bankacılık işlemleri yapamazlar.

1.5.3. Acenteler

Uluslararası banka adına yerel piyasalarda aracılık eden veya işlemleri bankası adına yürüten oldukça küçük büro tipi birimlerdir. Bu tür örgütlenmeyi İngiltere ve ABD 'de görmek mümkündür.

Acenteler kredi verme, fon kullanma gibi yetkilerle donanmışlardır.

1.5.4. Yabancı Muhabir Bankalar

Uluslararası bankanın, şubesi olmayan yerel piyasalarda bankanın adına işlem yapmaya yetkili kıldığı, yerel bir banka ile ilişki kurarak tüm işlemlerin bu yerel banka tarafından yapılmasının sağlandığı hizmet türüdür. Bu çalışma ortaklığına yurt içinde muhabir banka, yurt dışında ise yabancı muhabir banka adı verilir. Hizmet üretmenin çok ucuz bir yöntemidir.

1.5.5. Şube

Yabancı bir ülkede faaliyette bulunmanın en yaygın şekli şube açmaktır. Uluslararası banka şubeleri hukuken ve ekonomik alanda genel müdürlüğe bağlı, üçüncü kişilere karşı özerk, bulunduğu yerel ülkeye bağlı, o ülkenin siciline kayıtlı olan merkezden yönetilen ve merkezin yaptığı işlemlerle uğraşan işletmelerdir. Şubeler, yerel piyasalarda müşterilere ulaşma yolu olduğu için sektörde önemlidir. Bütün bunlarla birlikte yerel bankalara rekabet baskısı da yaratırlar.

Uluslararası bankacılığın yaygınlaşmasıyla rekabetin artması sonucunda pazara yakın durmak kaçınılmaz bir durumdur. Şubeler merkez banka için pratik hizmet sağlayan çözüm yerleri olup, onlar adına her tür bankacılık işlemlerini yaparlar.

Bu şubelerin yerel bankalar ve şubeleri için de faydalar sağladığından bahsetmek mümkündür. Şöyle ki, teknolojik açıdan hizmet kalitesine örnek olmalarının yanında banka modernizasyonlaşma alanlarında da öncülük yaparlar.

1.5.6.Konsorsiyum Bankalar

İki veya daha fazla birbirinden bağımsız banka, her birinin kendi sorumluluk alanlarındaki iş yapmak amacıyla ortaklık oluşturarak birbirinden ayrı olarak çalışırlar. Bankalar bağımsızlıklarını kaybetmezler. Belirlenmiş amaca ulaştıktan sonrada ortaklıklar sonlandırılır. Konsorsiyum bankacılığının en önemli çalışma alanları bir bankanın sınırlarını aşan uluslararası projelere finansman sağlamaya yöneliktir.

1.5.7.Kıyı Bankacılığı (Off-Shore)

Kıyı bankacılığı ve kıyı bankacılığı merkezlerinin varlığı Euro pazarların ortaya çıkması ve gelişmesi ile birlikte olmuştur.

İngilizceden dilimize kıyı bankacılığı olarak geçen off-shore, bir bankacılık terimidir. Kıyı bankacılığı yerel vergilerden ve pek çok hukuki kısıtlamalardan etkilenmeyerek sermaye piyasalarına girebilme, uluslararası bankacılık hizmetlerini genişletme bakımından önemlidir.

Özellikle serbest bölgelerde bankacılık olarak yapılabilen kıyı bankacılığı; döviz cinsinden mevduat toplama, bankacılık işlemi, kendi ülkelerinde öngörülen vergi, resim, harç ve döviz rezerv karşılığı tutma yükümlülüklerini buldukları bölgelerde en az indirilmiştir. Bu nedendir ki mevduat sahipleri daha fazla kazanmayı ve vergi yükünü en azına indirerek bir kez daha para kazanmayı amaçlamaktadırlar.

Kıyı bankacılığı merkezleri, kağıt üzerindeki merkezler ve fonksiyonel merkezler olarak ikiye ayrılır. Kağıt üzerindeki merkezler, vergi avantajları nedeniyle yapılan işlemlerin dosyalandığı ve muhasebe kayıtlarının tutulduğu merkezlerdir.

Fonksiyonel merkezler ise mevduat toplama ile kredi vermenin yanı sıra tüm bankacılık işlemlerinin de yapıldığı merkezlerdir.

1.5.7.1.Kıyı Bankacılığının Özellikleri

Kıyı bankalarını diğer bankalardan ayıran özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Kıyı bankaları yabancı para birimi ile işlem yaparlar.
- Kıyı bankaları genellikle yurt içi finans piyasasını bağlayan yasaların veya denetimlerin dışında kalırlar.
- Birçok kıyı bankası merkezi ile bilgi paylaşımında bulunmaz.

- Kıyı bankacılığının gelişmesinde; faiz oranlarının belirlenmesindeki serbestlik, dispoñibilite oranının uygulanmaması, munzam karşılık yatırılmaması ve vergilerin kaldırılması ya da çok düşük seviyelere çekilmesi önemlidir.
- Kıyı bankacılığı faaliyetlerinde elde edilen fonlar, istisnalar dışında yine ülke sınırları dışında kullanılmaktadır.
- Değişik ülkelerde bulunan şubeler ile kıyı bankaları, çalışma saati sınırları dışında işlemler yaparlar.

1.5.7.2. Türkiye’de Kıyı Bankacılığı

Türkiye’de serbest bölgelerde ilk bankacılık faaliyeti, Mersin Serbest Bölgesinde 1988’de T.Garanti Bankası tarafından gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de kıyı bankacılığı, serbest bölgelerde yapılmaktadır.Bunun nedeni, kıyı bankacılığı ile serbest bölgelerde yapılan ticari faaliyetler arasında benzerlik olmasıdır. Ülkemizde kıyı bankacılığının çok geliştiği söylenemez.

Türkiye’nin amacı, İstanbul’u uluslararası bir finans merkezi yaparak dış kaynaklı fonları ülkeye çekmektir. Ancak kıyı bankacılığına yönelik yasal düzenlemeler kağıt üzerindeki merkezlerle sınırlı kalmıştır. Ayrıca İstanbul’un uluslararası alanda fonksiyonel bir merkez haline gelememesi ve bu konuyla ilgili yasal düzenlemelerin yapılmamış olması gibi nedenlerle de Türkiye’de kıyı bankacılığı gelişmemiştir.

2.ULUSLARARASI BANKACILIK HİZMETLERİ

2.1.Genel Olarak Uluslararası Bankacılık

Uluslararası ticaret ve yatırım akımlarının önemli oranda artması, uluslararası finansman alanında gelişmelere neden olmuştur.Pek çok ülke bankaları uluslararası bankacılık hizmeti sunmayla yetinmeyip verdikleri hizmet kalitesi ve çeşitliliğini de farklılaştırmıştır. Uluslararası arenada baş döndürücü gelişmeler ve değişiklikler, özellikle elektronik bankacılıkta kendini göstermiştir.

Uluslararası bankacılık, uluslararasıında oluşan ticaretle ilgili olarak farklı finansal işlemler yapmaktadır. Bu işlemler yapılırken de farklı ülkelerin finansal ve ekonomik yapıları birbirlerini etkilemektedir.

Uluslararası bankalar; klasik bankacılık faaliyeti olarak adlandırılan fon aktarımı, mevduat kabul etme, kredi verme ve döviz ticaret hizmetleri yanında danışmanlık ve yönetim hizmetlerini de müşterilerine sunmaktadırlar.

2.2.Uluslararası Bankacılık Hizmetleri

Ekonomilerin vazgeçilmez araçlarından biri olan bankacılık sektöründe rekabet artmıştır. Bankalar, iş hacimlerini daha da genişletme yoluyla müşteri memnuniyetini artırma çabalarına yoğunluk vererek müşteri sadakatini sağlamaya çalışmaktadırlar. Müşterilerin bağımlılığını sağlayabilmek için elektronik fon transferinden başlayarak portföy yönetimi, vadeli piyasa işlemleri, tüm kredi işlemleri, factoring, forfaiting, leasing, çek veya senet tahlili ve para piyasası işlemleri gibi pek çok alanda hizmet sunmaktalar.

2.2.1 Fon Aktarımı

Uluslararası bankalar klasik bankacılık işlemleri yanında ekonomik birimler arasında finansal geçişi de sağlar.Üstelik söz konusu geçişi sağlayabilmeniz için bankaya gitmenize de gerek yoktur. Bu işlemi internet bankacılığından kendiniz de yapabilirsiniz. Bu hizmet kolaylığıyla mesafelerinde önemi kalmadı.Döviz transferi birkaç işlem adımıyla gerçekleştirilmektedir. Üstelik anında alıcının hesabına aktarım gerçekleşmektedir.

Döviz transferinde yapılan işlemde para aracı, bankada döviz satış kurundan hesaplanarak borçlandırılır.Uluslararası hizmet veren bankalar arasında yapılan protokollerle işlemler yapılmaktadır.

2.2.2 Yabancıdan Mevduat Kabulü

Klasik bankacılık faaliyetlerinden olan mevduat kabul etme ve kredi vermedeki amaç; maliyet gelir dengesinin uygun düzeyde gerçekleştirilmesini sağlayacak minimum maliyetle toplanan mevduatları, düşük riskli-yüksek getirili alanlara yönlendirmektir.

Uluslararası bankacılıkta mevduat kabulü ve kredi verme hizmetleri uluslararası olabileceği gibi ülke vatandaşları içinde uygulanabilir.Ancak nakit kredileri genellikle dış ticaret finansmanı içindir.Bağlı oldukları ülke ile yapılan ticaret için yabancı şirketleri finanse etmez. Klasik uluslararası kredi türü, dış ticaretin finansmanı ile ilgili olanıdır. Krediler, uluslararası işlemlerden sağlanan gelirin en önemli kaynağını oluştururlar. Bunun içindir ki çeşitli kredi türleri kullanılmaktadır. Uluslararası bankacılıkta kullanılan kredileri aşağıdaki gibi düzenlemek mümkündür.

İthalat-İhracat Finansmanı: İthalat finansmanı için kullanılan araçlar, fatura, konşimento gibi belgeler kullanılarak yapılan kredi sağlama yöntemidir.

Uluslararası sermaye piyasaları: Bu piyasaların temel işlevi sınır ötesi fon akımlarına olanak sağlamaktır.Finansman kullanmak isteyenler, aradıkları fonları uygun koşullarda uluslararası platformlardan sağlamaktadırlar. Sağlanan fonların ya

ödünç alma (kredi) ya da mülkiyete ortaklık (hisse senedi satışı) şeklinde olabileceği unutulmamalıdır.

Yurt içi ve yurt dışı fon kullanımları: Yurt içinde oluşturulan nakit fonlar ile kısa ve uzun süreli fon kullanımlardır. Yurt dışı kaynak, ödünç para alma veya hisse senedi ihracı ile sağlanabilir. Fon kullanımı politikaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Karşılıksız çek kredisi: Kredi limiti niteliğindedir. Uluslararası bankayla varılan anlaşma ile ödünç alıcının, belirli sınıra kadar karşılığı bulunmasa da, bankadaki hesabı üzerinde çek çekme veya poliçe düzenleme hakkı elde etmesidir.

Ticari senetlerin iskonto edilmesi : Müşterilerine vadeli mal satan bir işletme, alıcı adına borç senedi düzenler. Alıcı bunu doğrudan bankasına onaylatır. Böylece senet, ticari kabul belgesi durumuna gelir. Uluslararası bankanın onayladığı borç senetleri, satıcı şirketin bankasına veya para piyasası aracılara belli bir iskonto oranı üzerinden satılarak nakit paraya dönüşür.

Alacaklı hesap finansmanı: Bazı durumlarda ihracatçı, bir bankanın güvencesi olmadan da malını göndermeye uygun bulabilir. Bu durumda ihracatçı vade sonuna veya ödeme tarihine kadar beklemekle ithalatçıya kredi açmış gibidir. İhracatçı da finansmana ihtiyaç duyuyorsa bankadan alacaklı hesap finansmanı sağlayabilir.

Factoring: Mal ve hizmet satışlarından doğmuş alacakların factoring kuruluşuna temlik edilmesi ile başlayan süreçtir. Factoring kuruluşuna temlik edilen vadeli alacakların vadesi beklenmeden faktör tarafından alacaklarını temlik eden kişi veya kuruluşa bir bölümünün ödenmesidir.

Mal bedeli ödenmeden malını gönderen ihracatçının yabancı ülkelere alacak hesapları artar. İhracatçı firmanın isterse yurt dışındaki alacaklarını iskonto karşılığı satması durumunda alacağın bir bölümünü tahsil etmesi ile sonuçlanabilir.

Forfating: İhracattan doğan orta ve uzun vadeli alacağın, orta ve uzun vadeli satışlarıdır. Bu vadeli alacak ve borçların rücusuz olarak forfating kuruluşlarına satılmasından doğan ve iskonto işlemi olarak tarif edilen bir finansman tekniğidir. Nakit akışından daralma nedeniyle tüketim mallarını da vadeli olarak almayı tercih eden ülkelere yapılacak satışlarda 'forfating'i kullanmak nakit akışını hızlandırmak, alıcının ödememe riskinden ve ülke riskinden kaçınmak için faydalıdır.

Uzun vadeli ve kredili ihracat-ithalat işlemlerine yönelik bir finans enstrümanı olarak bilinen 'forfating' dünyada genellikle yatırım malları için kullanılır.

Uluslararası hisse senedi Piyasası: Şirketler günümüzde, ihraç ettikleri hisse senetlerini yurt dışında satışa sunarak fon sağlamaktadırlar. Bu sayede hisse fonu riski dağılır, ayrıca yabancı piyasalara hisse senedi satışı ile yeni hissedarlar çekerek

hisse senedi talebi arttırılır. Son olarak da şirket adının farklı mali piyasalarda duyurulmasını sağlar.

Uluslararası piyasalara hisse senedi çıkarmanın iki yolu vardır. Bunlar hisse senedi sendikasyonu ikili satışları ve hisse senedi sendikası tek satışları veya Euro hisse senedi çıkartılmasıdır.

Uluslararası kalkınma bankalarının sağladığı krediler, az gelişmiş ülke kalkınmasını desteklemek üzere, özel sektörün karlı bulmadığı alanlarla ilgili projeler için finansman sağlarlar.

Uluslararası piyasalardan borçlanmanın diğer bir yolu Euro-tahvil ihracıdır. Pek çok ülkede satışa sunulurlar. Tahvillerin bağlı bulunduğu ulusal parayı çıkaranlardan farklıdır. Tahvillerin ön kısmında EURO ön eki bulunmaktadır. Çoğu Euro tahviller ada göre değil, taşıyana göre düzenlenmiştir.

2.2.3. Kredi Kullanımı ve Ülke Riski

Uluslararası mali piyasa etkileşimi gün geçtikçe artarken uluslararası kredi işlemleri de devasa hacimlere ulaşmıştır. Bu piyasalarda alınan kredilerin geri dönmemesi bankacılık risklerini ortaya çıkarmıştır.

Uluslararası banka müşterisinin, borcunu vadesinde ödemek de dahil olmak üzere sözleşme şartlarına uyararak yükümlülüklerini zamanında yerine getirmemesi nedeniyle bankanın karşı karşıya kaldığı zarar durumuna kredi riski denir. Uluslararası bankalar pek çok nedenle kredi riski ile karşı karşıya kalabilirler. Müşteri seçimi hataları, sözleşmedeki eksiklikler, müşterinin kredi derecesinin düşmesi, reddetme, borçların yeniden yapılandırılmaması, yüksek kredi limiti, alınan teminatların yetersizliği, ekonomik koşullar nedeniyle krediler tahsil edilememesi riski taşır. Uluslararası bankalarda finansal riskler faiz, kur, menkul kıymet fiyatlandırma gibi banka dışından kaynaklanan riskler olarak belirlenirken kredi, likidite ve operasyonel risklerde banka borç-alacak portföyün yapısından kaynaklanan riskleri temsil etmektedir.

2.2.3.1. Faiz Oranı Riski

Bankaların uzun vadeli alacaklarında borç başlangıç faizi ile borç bitiş tarihi arasındaki faiz sabit kaldığı için, ülke riskiyle birlikte sabit tutulan faiz oranları bankalar için sorun olmaktadır. Oysa banka mevduat topladığı müşterilerine kısa vadede yüksek faiz oranları vermek durumunda kaldığı istikrarsız ekonomik şartlarda faiz oran riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

2.2.3.2. Kur Riski

Farklı para birimlerinin değer kazanması ya da kaybetmesi, oranların zaman içindeki farklılıklarının ve değişkenliğin artmasından kaynaklı risktir. Döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalar maliyete yansır.

2.2.3.3. Menkul Kıymet Fiyat Riski

Bankaların hisse senetlerine yatırım yapmasıyla oluşan risk durumudur. Borsada hisse senedi fiyatları dalgalanmalar gösterebileceğinden dolayı bankaların yatırımları da zarar görebilir.

2.2.3.4. Kredi Riski

Bankalar fon fazlası olanlarla fon talebi olan kişileri karşı karşıya getirerek uzman aracılık görevi yapar. Ancak finansal piyasalarda bilgi düzeyleri farklı olan kişiler sözleşmelerin gereklerini yapmayarak finansal pazar işlevlerini yerine getirmesine engel olurlar. Bu dengelerin bozulması durumu kredi riskini gündeme getirir.

Uluslararası bankacılıkta bu tür risk en düşük grupta yer alır. Çünkü yurt dışında yatırım yapıp kredi talep edenlerden garanti alınmaktadır.

2.2.3.5. Likidite Riski

Bankanın gerektiğinde menkul kıymet satışı veya yeniden borçlanma yoluyla uygun maliyetli nakit sağlama zorunluluğu içerisine girmesi tehlikesidir. Bankacılıkta likidite riski cam topa, karlılık ise lastik topa benzetilmektedir. Lastik top bırakınca zıplar; anlamı, bir dönem zarar ederken inişe geçersiniz, ama bir başka dönem yukarı fırlayarak kar sağlarsınız. Ancak likidite sıkıntısının geri sönüşü yoktur. Cam top bir düştü mü bir daha geri döndürülemez.

2.2.3.6. Operasyonel Risk

'Yetersiz veya başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da banka dışı olaylardan kaynaklanan doğrudan veya dolaylı zarar riskidir.

2.2.3.7. Ülke Riski ve Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Ülke Riskini Değerlendirme Metodolojileri

Bir ülkedeki siyasal, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklar nedeniyle verilen kredinin geri dönmeme olasılığının oluşturduğu risktir.

Bir ülkenin ekonomik, sosyal ve politik durumunun, derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız olarak değerlendirilmesiyle risk belirlenebilir. Kredi notu, uluslararası alandaki kredi verme işlemlerinde veya kredi verme işlemlerinde kredi açılan ülkede meydana gelebilecek önemli olaylar sonucunda kayba uğrama olasılığı olarak tanımlanabilir. Kredi notu, ülkenin borç ödeyebilirlik gücünü, ekonomik ve politik istikrar durumunu yansıtır. Kredi notu ne kadar yüksekse, ilgili

ülkenin uluslararası piyasalardan daha uygun faiz oranlarıyla daha iyi şartlarda kredi bulma olasılığı artacaktır.

Ülke riskinden bahsederken farklı bileşenler de göz ardı edilmemelidir. Bu bileşenler şöyledir:

Döviz Riski: Nakit risk olarak da adlandırabileceğimiz risk türüdür. Uluslararası kredinin kullanımı ve ödenmesi sırasında oluşabilecek dalgalanmalar içermektedir. Peşin veya vadeli döviz işlemlerinden doğan döviz riski, hem faiz hem de kredi riskinden oluşmaktadır.

Döviz riski sadece, belirsizliğin olduğu, yüksek enflasyonla yaşayan gelişmekte olan ülke piyasalarının sorunu değildir. Gelişmiş ülke piyasalarına yapılan yatırımlarda da risk oluşabilir.

Faiz Riski: Faiz oranlarındaki değişikliklerin, bankanın döviz işlemlerinde yaptığı uzun ya da kısa dönemli döviz pozisyonunu olumsuz yönde etkilemesi durumunda ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik Risk: Ekonomik zorunluluklardan dolayı kredinin geri döndürülememesidir.

Egemenlik Riski: Hükümetlerin politik nedenlerle kredi yükümlülüğünü kabul etmeyerek ödemeyi reddetmesi durumudur. Örneğin, 1966 yılında Gana bazı ticari kredilerini politik düşüncelerle ödemeyi reddetmiştir.

Başka ülkelerdeki finansal varlıklara yatırım yapan yatırımcılar, yatırım yaptıkları ülkenin politik riskini de taşımak durumundadırlar. Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, bireysel yatırımcının tek tek her ülkenin politik riskini takip etmesi mümkün olmayabilir; bunun içindir ki özellikle kritik ülkelerde, o ülke piyasalarına uzmanlaşmış portföy ve fon yöneticilerinin verdiği profesyonel hizmet, etkin portföy yönetimi açısından önemlidir.

Ülkelerin riskleri S&P, Moody's, Fitch ve Japan Credit Rating Agency (JCR) gibi uluslararası kredi notu veren şirketlerin verdiği notlara bakarak değerlendirilirdi. Şimdilerde finansal piyasalar, bu şirketlerden daha güncel kredi notları veren enstrümanlar icat etmişler. Credit Default Swap adı verilen bu enstrümanlar bir ülkenin iflas etmesine karşılık ödemeniz gereken risk primini gösterir.

Uluslararası portföy yatırımlarının değerine temel oluşturması ve piyasalar arasındaki ilişkilerin açıkça izlenmesi için küresel sermaye piyasaları endeksleri geliştirilmiştir.

2.2.4. Döviz İşlemleri

Yabancı ülke paralarının alışverişinin yapıldığı piyasalardır. Döviz piyasası, dünyanın en gelişmiş finansal piyasasıdır. Uluslararası ticaretin temelini para

değişimi oluşturur. Uluslararası piyasalarda para değişimi işlemlerinin büyük bir kısmı ABD doları ile yapılmaktadır. Bu nedenle ABD doları, araç para adı ile anılır. Pound ve Euro'da para değişim aracı olarak kullanılan konvertible (dönüştürülebilen) para birimleridir.

Yabancı para ve mevduat hesaplarının değişimi olarak aktifler spot ve forward biçimlerinde, para fonlarında dönüşür. Kur, bir para biriminin diğer para birimi karşısındaki fiyatıdır. Kotasyonları çift taraflıdır: alış-satış. Alış ve satış arasındaki farka spread denir.

Döviz işlemleri genellikle tezgah üstü piyasalarda oluşur ve kullanılan ortam elektrondur. Spot piyasalarda döviz işlemleri iki şekilde oluşmaktadır. Ya alıcıyla satıcının belirli bir tarihte döviz değerler borsalarında aracılardan belirleyerek ilan ettikleri döviz alış ve satış fiyatında eşleşmesi ile gerçekleşir. Ya da aracı kuruluşlar tarafından alım satım anlaşması yaparak kurumlar arası döviz işlemlerinin gerçekleştirilmesiyle yapılan işlemdir.

2.2.4.1. Spot (Nakit) İşlemleri

Ödeme ve teslimatın işlem yapılan günde veya çok kısa süre içerisinde gerçekleştirildiği işlemlerdir. Spot piyasalarda işlemler iki taraf arasında yapılır. Genellikle döviz alım-satımlarında borsalarda hisse senetleri piyasası ile tahvil ve bono piyasası spot işlemleri kullanılır. Spot fiyattan bahsettiğimizde, anlamı peşin fiyattır. Spot işlemlerde döviz kuru 1.00 Euro = 1.38970 USD ise 1 USD= 0.719581 EURO' dur. Bu durumda dünyanın neresine giderseniz gidin bu eşitlikten yararlanılır. Ancak döviz satarken biraz düşük alırken biraz yüksek fiyat ödemek durumunda kalınır, bu farklılık banka veya döviz satış bürosunun komisyonudur.

Türkiye 'de vadesiz döviz alım-satımları genellikle aynı gün valörü (faiz hesaplamasına başlangıç oluşturan tarih) ile yapılmaktadır. Hatta dünyanın neresinde olursanız olun ne şekilde kredi kullanırsanız kullanın, kullandığınız dövizde o günün tarihi ile kur değişimi yapılır. Uluslararası bankacılıkta da aynı kurallar olmakla birlikte zaman zaman döviz alım satımlarında valör iki güne yayılabilmektedir.

Gelişmiş spot piyasaların rasyonel fiyat oluşumuna imkan vermesine rağmen oluşan fiyatlar anlaktır. Bir dakika veya bir saat sonra fiyatların ne olacağını önceden kestirebilmek mümkün olmayabilir. Piyasa katılımcılarının gelecekteki fiyat değişimlerinden olumlu veya olumsuz etkilenmeleri kaçınılmazdır.

2.2.4.2. Vadeli Döviz İşlemleri (Forward ve Future)

Forward sözleşmeleri, Milattan önce 2000'ler Hindistanına kadar gitmektedir. Günümüzdeki anlamında forward işlemleri ise 18. Yüzyılda Japonya'da Dojima

Pirinç Piyasası adıyla kurulmuştur. 1973 yılında dünyanın en gelişmiş borsalarından biri olarak bilinen Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Chikago Ticaret Kurulu'nun forward işlemlerine başlamasıyla ve yeni ürünlerin geliştirilmesi dünya çapında hızla yayılmaya başlamıştır. 1970 sonrasında, Bretton Woods sisteminin kullanılmamasıyla oluşabilecek ekonomik dalgalanmalardan korunmak için finansal ürünler üzerine vadeli işlem sözleşmeleri düzenleme yoluna gidilmiştir. Sağladığı pratiklik ve ekonomik yararlar nedeniyle vadeli işlem piyasaları , günümüzde gelişmiş ve vazgeçilmez niteliktedir. Amerika'da CBOT, CME, NYCE, NYMEX, İngiltere'de LIFFE, Fransa'da MATIF, Almanya'da DTB ve Türkiye'de VOB bu borsalara örnek olarak verilebilir.

Vadeli işlemler döviz piyasası, gelişmiş ülkelerde spot piyasaların yanında vazgeçilmez bir unsur olarak işlem görmeye devam etmektedir. Vadeli işlem anlaşmalarında üç grup ürünle hizmet verilebilmektedir.

Vadeli döviz alım-satım işlemi (Forward): Belirli bir döviz tutarının, önceden anlaşılan fiyattan ileri bir tarihte alım-satımının yapılması işlemidir. Vade tarihinde piyasadaki cari kurlardan bağımsız olarak işlemi gerçekleştirme zorunluluğu vardır. Bu işlemlerde çeşitli kur ve parite seçenekleri kullanılabilirdiği gibi, vade seçenekleri esnekliğine de sahiptir. İşlem günü itibariyle; ileri tarihli kur, fiyat veya parite sabitlenebilir. Söz konusu fiyat hareketi nedeniyle oluşabilecek risk bertaraf edildiği, nakit akışı ve karlılıkta belirsizlikler ortadan kaldırılarak geleceğe yönelik netlik sağlandığı için tercih edilebilir.

Asimetrik forward: Belirlenen vadede döviz kurunun aşağı (yukarı) yönlü hareketinden sağlanan faydaya sınır koyarken, kurun yukarı (aşağı) yönlü hareketinden de koruma imkanı veren bir üründür. Asimetrik forward işleminde, müşterinin almış olduğu opsiyonun anapara tutarının satmış olduğu opsiyonun tutarına oranıyla ifade edilen bir kaldıraç oranı belirlenir. Eğer asimetrik forward kuru, vade sonu spot kur seviyesine göre dezavantajlı bir seviyede ise müşteri işlemi yaparken önceden belirlenen bu kaldıraç oranı nispeten daha yüksek tutarlı işlem yapmak durumundadır. Kaldıraç etkisi nedeniyle beklentinin ters yönünde işlem yapılması riskini alan müşteri, buna karşılık forward kurdan daha avantajlı bir seviyeden işlem yapma imkanı bulur.

Sıfır primli vadeli döviz alım-satım işlemi (Zero Cost Collar): Banka, işlemin vadesinde piyasada oluşan kurun, anlaşma tarihinde belirlenen alt ve üst kur bant seviyelerine göre durum değerlendirerek işlem yapılmasına imkan sağlar. Belirlenen vadede döviz kurunun aşağı (yukarı) yönlü hareketinden sağlanan faydaya sınır koyarken, kurun yukarı (aşağı) yönlü hareketine karşı da koruma

sağlamaktadır. Herhangi bir prim maliyetine katlanılmaksızın kur riskinden korunma imkanı sağladığı için tercih edilebilmektedir.

Forward sözleşmeleri belirli özelliklere sahiptir. Genel olarak sözleşmede belirlenmiş ileri bir tarihte, alımı satımı yapılacak değerin miktarı, teslim yeri, teslim fiyatı açıkça yazılır. Belirlenen şartlar doğrultusunda değerin satıcı tarafından satılması, alıcı tarafından alınması zorunludur. Taraflar sözleşme tarihine kadar birbirlerine ödeme yapmazlar. Bu işlemler bankalarla müşterileri arasında gerçekleşen işlemleri kapsar. Fiyatlar müşterinin saygınlığına göre değişmektedir. Uluslararası ticarete işlemler, ilgili ülkelerin banka borç veya alacak kayıtlarına geçer. Bu sözleşmede taraflar tüm ayrıntıları serbestçe belirler. Sözleşmeyi iptal edebilmek için iki taraf da rıza göstermelidir. Sözleşmelerin takas edilmesi mümkün değildir. Forward sözleşmesi teslimle son bulur. Tüm bu nedenlerle bu sözleşmeleri birbirine güvenen taraflar yapar. Onun içindir ki üçüncü kişilere devredilemez.

Future Sözleşmesi: Türev Araçlar Piyasasında işlem gören vadeli işlem sözleşmeleriyle taraflara bugünden belirlenen bir tarihte, üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaştırılmış miktar ve kalitedeki bir malı, kıymeti, finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını veya döviz alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmelerdir.

Future piyasaları organize piyasadır. Bu piyasada standart sözleşmelerle işlem yapılır. Bir future sözleşmenin, spekülasyonlardan ve risklerden korunarak arbitraj (yatırım yapmadan elde edilen risksiz kazanç) sağlamaktır. Future esasen standart hale getirilmiş forward sözleşmelerdir.

Futures sözleşmelerini, Mal-Emtia ve Finansal futures sözleşmeleri şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Mal-Emtia future sözleşmelerinde; tarım, enerji, değerli maden ve sanayi metalleri futuresi bulunmaktadır. Finansal future sözleşmeleri; döviz, faiz, kısa dönem faiz oranları, uzun dönem faiz oranları ve borsa endeksi futures sözleşmeleri olarak gruplanabilir.

Futures sözleşmelerin birtakım belirgin özellikleri bulunmaktadır. Future sözleşmeleri organize borsalarda işlem görür, borsalarda kayıt altına alınır ve borsaların standartlarına uygun olarak düzenlenirler. Sözleşmeye konu olan varlıklar her konuda standartlaştırılmıştır. Sözleşme ters yönlü işlemle fesh edilir. Bu tür sözleşmeler hamiline yazılı olduğundan devredilebilir. Future piyasaların taka odası (clearinghouse) denilen sistem vardır. Tüm işleyişi bu odalar sağlar. Futures sözleşmelerinde, günlük hesaplaşma yapılarak teminat oluşturulabilir. Alım satım yapmak isteyen yatırımcılar sözleşmede tanımlanmış teminatları yatırmakla mükelleftirler.

Opsiyon Sözleşmesi: Opsiyon alanın ödediği opsiyon primine karşılık belirli vadeye kadar, önceden belirlenen fiyatlar miktarında döviz alım-satım hakkı veren, satan tarafa da sorumluluk yükleyen sözleşmedir. Alım ve satım opsiyon sözleşmesinin iki türü vardır. Sahibine, belli bir vadeye kadar varlığı belirli bir fiyattan alma hakkı veren opsiyon sözleşmesi satın alma opsiyonu; sahibine belli bir vadeye kadar belli miktardaki varlığı belirli bir fiyattan satma hakkı veren opsiyon sözleşmesine satma opsiyonu denir.

2.2.4.3.Takas (Swap) İşlemleri

Vadeli döviz piyasalarındaki kur dalgalanmalarından doğan kur riski sistemlerini minimize etmekte kullanılan gelişmiş yöntemlerden biridir. 1900'lü yılların başlarında genellikle Merkez Bankaları tarafından kullanılırken sonraları ticari ve uluslararası bankalar ve çok uluslu şirketler için vazgeçilmez olmuştur. Forward sözleşmelerinden farkı, nakit akışlarının gelecekte birden fazla tarih için yapılabilirliği söz konusuysen forward sözleşmelerinde sadece bir tarih için geçerli olmasıdır.

Swaplar temelde faiz oranları, döviz, mal, kredi riski ve hisse senedi swapları olmak üzere işlem görmektedir. Bu türlerin yanı sıra taksitli swap işlemi, tek bir sabit faiz ödemeli swap işlemi, vadeli veya gecikmeli swap, vadesi uzatılabilir swap, vadesi kısaltılabilir swap ve kokteyl swap işlemleri de mevcuttur.

Fazi Oranları Swapı: Belirli bir zaman dilimi içinde iki ayrı firmanın birbirlerine aynı döviz kurunda yaratacağı nakit akışlarını farklı faiz ödemeleri yapmaları durumudur. Burada bir ödeme değişken faiz, diğer ödeme ise sabit faiz ya da değişken faiz olabilmektedir.

Örneğin, Libor(London İnterbank Offered Rate) oranları 10 farklı para birimi ve 15 farklı zaman periyodu için her gün hesaplanır. (Türk Lirası bu sisteme dahil para birimlerinden biri değildir). Bu açıklamadan anlaşılacağı gibi taraflar, sabit faiz ödeyen ve değişken faiz ödeyen olarak farklılık gösterir.

Faiz swapları da kendi içinde sabit faiz-değişken faiz swapı, değişken faiz swapı, vadeden önce son verme hakkı veren swaplar ve vadeli (forward) swapları olarak gruplanabilir.

Faiz swapları ile müşteri, değişken faizin yaratacağı kayıplara karşı korunma (Hedging) , nakit akışı ve bilanço yapılandırması ve borçlanma maliyeti avantajlarından yararlanırken spekülasyonlardan da korunur.

Döviz Swapı: Tarafların farklı para birimi üzerinden mevcut veya alacağı tahmin edilen borçlarını veya alacaklarını birbirleriyle değiştirmeyi kabul etmeleri durumlarıdır. Uygulamada, farklı para birimlerinden oluşan aynı büyüklükteki iki

aynı para hareketinin vade tarihinde işlem gören para birimleri üzerinden önceden belirli kur hesabıyla geri ödenmek üzere değiştirilmesidir. Bu işlemde taraflar karşılıklı olarak birbirlerinin borçlarını ödemektedirler. Böylece daha düşük maliyetle borç bulunması sağlanmış olur. Döviz swapında, paralar anlaşmaya varılan döviz kuru üzerinden karşılıklı olarak takas edilir, sözleşme dahilinde faizler değiştirilebilir ve ödenebilir, ayrıca sözleşme sona erince başlangıçta anlaşılan döviz kuru üzerinden ana paraların iadesi yapılır. Döviz swapları genellikle 2-10 yıl arasındaki süre ile düzenlenir.

Mal swapları: Fiyat riskine açık olan işletmeler için fiyat dalgalanmalarından korunmak ve mala ilişkin açık pozisyonları kapatmak amacıyla iki taraf arasında belirli bir miktar ve kalitedeki bir malın sabit ve değişken fiyatlarını belirli bir zaman sürecinde değiştirmeye yönelik anlaşmadır. Mal swapı özellikle 5 yıla kadar vadeli petrol sözleşmelerinde kullanılmaktadır.

Mal swapında riskleri olan bir malın fiyatını taraflardan biri malını karşı tarafa sabit fiyattan alıp ya da satarak sözleşme yapar.Üretici, satıcılar ve tüketicileri etkilerken uluslararası ve ulusal bankalar aracılık yapar.Üretici ürünlerinin fiyatlarının düşmesi olasılığına karşılık satış fiyatını sabitlemek amacıyla malın spot fiyatına göre değişen endekse bağlı olarak karşı taraftan ödeme yapması, buna karşın karşı taraftan sabit miktarda para alması üzerinde anlaşır. Bu anlaşmaya göre, eğer fiyatlar artar ise tüketici bu swaptan yararlanamayacak, ancak karşı satıcı ve üretici swaptan karlı çıkacaktır.

Hisse senedi swapları: Belirli bir zaman dilimi içerisinde tarafların hisse senedi, portföy, endeks ya da faiz oranı belli olan ödemelerini karşılıklı olarak takas etmesidir. Hisse senedi getirisi aslında sabit veya değişken faizli ödemelerle değiştirilir. Fon yöneticisi hisse senetleri portföyünün değer kaybedeceğini öngörüyor ise elindeki hisse senetlerini piyasalarda satıp yüksek maliyetlere ortak olmaz. Bunun yerine belli vade de hisse senedi swapında giriş yapar.

Swap piyasaları katılımcıları, genel olarak fon kullanıcıları ve aracılar olarak gruplanabilir. Fon kullanıcıları, faiz ve döviz risklerinden korunmak; aracılar ise komisyon ve kar elde etmek amacıyla swap işlemi yaparlar. Uluslararası bankalar, finansal kuruluşlar, uluslararası şirketler, devlet ve kamu sektörü kurumları, fon veya para yöneticileri,ihracat kredisi veren acenteler ve uluslararası kuruluşlar swap piyasası taraflarıdır.

Swap sözleşmeleri tarafların borçlanma maliyetini azaltması ve sermaye maliyetini düşürmesi, değişken oranlı faizi sabit oranlı faize çevirirken riskin azalması, şirketlerin aktif ve pasif mevcutlarının korunması amacıyla kullanılır. Para

swaplarında taraflar borçlarını ve alacaklarını döviz kuru riskine karşı koruyabildikleri için bu tür finansal olanaklar kullanılır.

2.2.4.4.Arbitraj

Arbitraj, fiyat farklarından yararlanmak amacıyla para, kıymetli maden, tahvil ve hisse senedi alıp satma işlemidir.Kusursuz işleyen piyasalarda birbirlerinden habersiz olarak arbitraj fırsatlarının oluşmayacağı düşünülür. Arbitraj imkanının doğması halinde de bilinçli işlem yapan arbitrajcıların yapacakları işlemlerde maliyetleri iyi hesaplayarak doğru hareket etmesi beklenir.Bununla birlikte spot fiyatlar ile vadeli fiyatlar arasında farklı dengelerin oluşması mümkündür. Ancak bu koşullarda arbitraj yapılabilir. Günümüzde her alandaki gelişmeler ile kusursuz piyasa koşullarına ulaşıldığından arbitraj gün geçtikçe zorlaşmaktadır.

2.2.4.5.Spekülasyon

Spekülasyon herhangi bir mal,döviz veya menkul değer gelecekteki fiyatını tahmin ederek bu tahminler doğrultusunda tüm piyasa risklerini yüklenerek herhangi bir ekonomik malı almak veya satmaktır. Spekülatif işlemlerin dört temel özelliğe sahip olduğu görülür.Bu işlemler bolca risk içerirler; yani faiz oranları, aktif fiyatları veya döviz kurları üstüne bir pozisyon alarak öngöründe bulunmak gerekir.İkinci olarak,bu işlemler aktif fiyatlarında önceden öngörülen değişikliklere bakılarak değer artışı umudunu içinde barındırır. Diğer etmende niyet ve duygular vardır, yani ekonominin reel alanında doğrudan bir karşılıkları yoktur.Bu işlemler sıklıkla krediyle yapılır.

Modern ekonomilerde spekülasyon başlangıç noktası borsalardır. Vadeli borsa işlemlerinin, spekülasyon olanağı sağlama kapasitesi vardır.

Spekülasyonun arbitrajdan en büyük farkı risk oranıdır. Spekülatörler, vadeli işlem piyasalarında büyük riskler alarak likidite sağlarken piyasanın istikrarına önemli katkıda bulunurlar. Spekülasyon doğru yapılır ise fiyatların aşırı yükselmesi ve düşmesini önleme özelliğine de sahiptir.Çünkü spekülatörler, fiyatların normalin üzerinde yükselmesi halinde satış yönünde işlem yaparken, fiyatların aşırı düşmesi halinde de alım yönünde pozisyon alarak piyasanın dengelenmesini sağlarlar.

2.2.4.6.Hedding

Belirli bir süre sonra döviz veya menkul kıymet alım ve satım işlemi yapanları bu süre içinde fiyatlarda olası bir değişmeden doğan zararlardan korumak için uygulanan yöntemdir. Döviz piyasalarıyla siparişini veren bir ithalatçı, ödemesini malı teslim aldıktan sonra yapacak olsun. Eğer bu zaman aralığında döviz kurları yükselecek olursa ithalatçı zarara uğrar. Bu durumda ithalatçı döviz kuru riskine karşı korumak için vadeli döviz piyasası hizmetlerinden yararlanabilir. Piyasalardan,

bir ay sonra bugünkü rayiçten ödemek üzere döviz satın alınır. Kur değişmelerinin zararlarından korunmak için vadeli piyasada yapılan bu işlemler Hedding işlemidir. Ancak ihracatçılar tersi durumda, yani bir ay sonra döviz kurunda oluşacak düşüşlerde yararlanmak isterler. Bu durumda yarın kazanacakları dövizleri bugünden, vadeli bir satış sözleşmesi ile ileride teslim edilmek üzere satarlar.

2.2.4.7.Kuvertür İşlemleri

Akreditif karşılığı yapılan ithalat sırasında, akreditif tutarı kadar dövizin muhabir bankada hazır olduğunu ve mal belgeleri ile dekontun verilmesiyle ihracatçıya ödeme yapılması için yetki verildiğinin amir bankaya bildirilmesi işlemidir. Kuvertür işleminde, döviz pozisyonu tutmayan ve tutan bankalar açısından iki türlü durum söz konusudur.

Döviz pozisyonu tutmayan uluslararası bankalarda kuvertür yetkili bankaların ithalatçıdan tahsil ettikleri mal bedelinin tamamını Merkez Bankası nezdinde kendi namlarına açtıracakları faizsiz özel bir hesaba en geç 5 işgünü içinde devrederek kuvertür talebinde bulunurlar. Merkez bankası istenilen kuvertürü sağlayarak ithal izni belgesi düzenler ve yetkili aracı bankaya gönderir.

Döviz pozisyonu tutan uluslararası bankalarda kuvertür de bankalara döviz pozisyonu tutma yetkisi ile birlikte Merkez Bankası'ndan kuvertür sağlama zorunluluğu olmadan kuvertürü kendi pozisyonlarından sağlayarak akreditif açma olanağına kavuşmuşlardır. Döviz pozisyonu tutmaya yetkili bankalar aracılığıyla yapılacak ithalatta ithal talepleri doğrudan bu bankaya yapılır.

2.2.5.ÇEK\SENET TAHSİLİ İŞLEMLERİ

Uluslararası ticarete ödeme enstrümanları olarak kullanılan değerli kağıtlara çek\senet diyoruz. İthalatçılar aldıkları mal veya hizmetlerin bedelini her zaman nakit olarak ödeyemeyebilirler.

Çek ve senetler, bilgileri bankalar tarafından elektronik ortama aktarılarak firma ve bankayla entegre olur. Dahası bu tür işlemlerde sisteme girilen banka çekleri birkaç saniye içinde tahsil edilerek kullanıma sunulur.

Bankalar, Postcheques, Eurocheques, American Express, Societe Française du Cheque de Voyage, Travellers Cheque Associates, Saudi Travellers Cheque Company olmak üzere dört kuruluş tarafından çıkarılır ve Thoma Cook Seyahat çeklerinin ya da kambiyo dökümanlarının gerekli kontrol işlemleri yapılarak paraya çevrilirler. Tahsil sistemleri otomatik çek\senet tahsilatı ile yapılıyorsa işlemlerde banka tarafından herhangi bir pozisyon masrafı da talep edilmez.

2.2.6.DANIŞMANLIK VE YÖNETİM HİZMETLERİ

Uluslararası bankalar, çok uluslu firmalara finansal ve diğer konularda danışmanlık ve yönetim hizmetleri sunarlar. Underwriting, factoring, forfaiting, leasing gibi işlemleri kapsayan diğer hizmetleri de müşterilerine sağlarlar.

2.2.6.1.Danışmanlık Hizmetleri

Bankalar tüm dış ticaret işlemlerinde, uluslararası bankacılık deneyimlerini kullanarak özgün danışmanlık hizmeti sunar. Hatta yurt dışındaki bir firma ya da ihracat ve\veya ithalat yapmayı düşündüğünüz alıcı hakkında bilgi sahibi olmak istiyorsanız banka muhabirleri aracılığıyla size bu bilgiler de bu hizmet dahilinde sunulur. Ayrıca ticarete ilişkin belgelerin düzenlenmesinde teknik yardım da sağlar. Bankalar danışmanlık hizmeti sağlayabilmek için bir birim çalıştırır ve uzman danışman istihdamları ile müşterinin tüm ihtiyaçları için kişiye özel danışmanlık hizmetleri sunar. Sunulan bu hizmetle bankalar hem gelir hem de yeni müşteri elde ederler.

2.2.6.2. Yönetim Hizmetleri

Günümüzdeki ekonomik kısıtlar, fırsatlar ve artan rekabet ortamında uluslararası bankaların etkin operasyonlar yürütebilmesinin yolu, ana faaliyet konularına odaklanabilmesi ve rekabetçi avantaj sağlayabilecek alanlarda destek hizmetleri temin edebilmesinden geçmektedir.Bu nedenle uluslararası bankalar; maliyetlerini düşürmek, operasyonlarının verimini artırmak ve en son teknolojiler ile uzmanlıktan faydalanmak için destek hizmetleri stratejileri belirlemektedir. Günümüzde oldukça karmaşıklaşan hizmet zincirlerinin yönetildiği finansal kuruluşlarda risk yönetimi çerçevesinin bazı risk profillerine odaklanması önem kazanmaktadır.

Profesyonel olarak yapılan yönetim danışmanlığı hizmet paketleri içeriğinde şu şekilde ortaya koymak mümkündür:

Satış faaliyetleri içeriğinde satış kampanyalarının hazırlanması, müşteri veri tabanı oluşturma, satış faaliyetlerinin yönetimi, geri bildirim raporlarının hazırlanması, müşteriler ile birebir görüşmelerin yapılması gibi profesyonel destek hizmetlerini de kapsar.

Pazarlama faaliyetleri yönetim danışmanlığında emailing reklamlarının oluşturulması ve yönetimi, yazılı ve görsel reklam faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yönetimi, lansman çalışmalarının hazırlanması, uygulanması ve yönetimi gibi konularda müşteriye hizmet sunulur.

Muhasebe-finans faaliyetleri yönetim danışmanlığında aktif-pasif yönetimi, firmanın kredibilitésinin arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılması, bankacılık

ürün ve hizmetlerinde maksimum verimliliğin sağlanması konularında destek sağlanır.

Bu konuların yanı sıra uluslararası bankalar; müşterilerinin sektör çeşitliliğine reklam, PR (Halkla İlişkiler), üretim, satın alma gibi faaliyetlerine de destek sağlar.

Müşterinin organizasyon ve işlemlerinde resmi kuruluşlarla veya her türlü tüzel ve gerçek kişilerle ticari ve sinai ilişkileri, hakla ilişkiler, beşeri münasebetler, yatırım işleri, işletmecilik, pazarlama ve her türlü finans konularında ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi sağlanması danışmanlık ve aracılık hizmetleri yapılması; yabancı ülkelerin ekonomik, hukuki bünye ve uygulamaları hakkında etüt, araştırma ve rapor hazırlanması; uluslararası finans aracılık hizmetleri ve uluslararası ticarete ait konularda danışmanlık hizmetlerini kapsar.

Uluslararası banka, müşterilerine gerek yurtiçi gerek yurtdışı faaliyetlerine yönelik verimli ve kaliteli bir şekilde sürdürülebilir yönetim, eğitim ve mali finansa ilişkin konularda da hizmet vermektedir. Ayrıca bu hizmet, yurtdışında var olan finansal araçların, ilgili kurumlarından izin alınmak şartıyla tanıtım pazarlamasını yapmak gibi konuları da içermektedir.

2.2.6.3.Diğer Hizmetler

Uluslararası bankacılıkta yukarıda sözü edilen hizmetlere ek olarak underwriting, factoring, forfaiting, leasing, gibi hizmetlerde sunulmaktadır.

a.Underwriting (Finansal Aracılık Üstlenimi) Hizmetleri: Bedeli satışın başlamasından önce tam ve nakden ödenmek suretiyle sermaye piyasası araçlarının tamamının satın alınarak halka satılacağına, satışı yapana kadar taahhüt edimesidir.

Uluslararası bankalar sermaye piyasası kurullarından aldıkları Alım Satım Aracılığı Yetki Belgesi ile hisse senetleri piyasasında faaliyet göstermektedirler. Müşteri odaklı hizmet anlayışı ile, hisse senedi alım satım işlemleri başta olmak üzere farklı yatırım tercihlerine sahip yerli ve yabancı bireysel ve kurumsal müşterilerine yön verirler. Bankalar bu işlemleri deneyimli, uzman elemanları ve güçlü teknik altyapıları ile doğru verilere ulaşarak sermaye piyasalarını takip ederler. Böylece müşterilerine gerekli danışmanlığı yaparak bilgi verir ve hisse senedi işlemlerini gerçekleştirebilirler.

b.Factoring (Ticari Alacakların Satışı) Hizmetleri: Factoring, mal ve hizmet satışlarından doğan vadeli alacakların temlik yolu ile bir factoring kuruluşuna devredilmesi ve bu alacakların factoring kuruluşu tarafından yönetilmesidir.Yani, Factoring, her türlü mal ve hizmet satışlarından doğan, fatura veya fatura yerine geçen belgelere dayalı vadeli alacakların factoring şirketine temlik edilmesi

karşılığında finansman ve tahsilat hizmetlerinin sunulmasıdır. Bu anlamda faktoring, vadeli satış yapan firmaların, bu satışlardan doğan alacak haklarının faktoring şirketleri tarafından satın alınması esasına dayanan bir finansman yöntemidir.

Faktoring işlemleri, finansman yükümlülüklerinizi hızlı bir biçimde yerine getirmeniz ve işletmenizi başarılı bir biçimde büyütmeniz için fonlama sağlar. Eğer nakit sıkışıklığı varsa işi büyütme zordur. Faktoring; satışlarınızı nakde dönüştürür, size sağlıklı büyüme imkanı sağlar. Faktoring hizmetleri bu noktada, ekonomik büyüme evresindeki tüm irili ufaklı işletme, vadeli iş yapan girişimci ve firmalar için etkin bir finansal seçenektir. Garanti, tahsilat ve finansman hizmetlerinin bir arada sunulduğu tek finansal üründür. Firmaların mal ve hizmet satışlarından doğan yurtiçi ve yurtdışı kısa vadeli alacaklarının, faktoring hizmeti sunan bir kurum (faktör) tarafından temlik alınmasıyla başlar. Satıcı firma, faktoringin garanti, tahsilat ve finansman hizmetlerinden gerek duyduğu hizmeti veya hizmetleri seçmekte serbesttir. Uluslararası bankalar faktoring hizmetini bankacılık hizmetleri içinde farklı bir ürün şeklinde müşterilerine sunarlar.

Forfaiting Hizmetleri: Forfaiting, mal ve hizmet ihracatından doğan ve belirli bir ödeme planına göre tahsil edilebilecek olan alacakların bir banka ya da bu alanda uzmanlaşmış bir finansman kurumu tarafından satın alınması olarak tanımlanabilir. Alacağın satıcısına 'forfaitist', devralan kuruluşa 'forfaiter' denir.

Senetli veya senetsiz her türlü alacak, forfaiting konusuna dahil edilebilir. Poliçe ve bono gibi senetlerle temsil edilen alacaklar da senet üzerinde 'forfaiting yapılmaktadır' ibaresi bulunması gereklidir. İthalatçı ya da hakkında kesin bilginiz yok ise forfaiter, kendisine devredilecek olan alacağın, aval veya benzeri şekilde kabul edilebileceği bir banka teminatına bağlanmasını isteyebilir. Böylece, forfaiterin alacağı tahsil edememe riski azalmaktadır.

Uluslararası piyasalarda, ihracatta yeni finansman tekniklerinin gelişmesine ihtiyaç duyulmuştur. Gelişmekte olan ülkelerin ödeme güçlüğü içerisinde bulunmaları, forfaitingın yeni bir finansman tekniği olarak uygulanmaya başlamasına neden olmuştur. Son yıllarda, gelişmiş ülkelerde nakliyat sonrası ihracat finansmanına ağırlık verilmiştir. Forfaiting nakliyat sonrası ihracat finansmanı tekniğidir.

Uluslararası bankalar, müşteri alacaklarını vadesini beklemeksizin, nakit ihtiyaçlarını anında gidermek amacıyla faktoring işlemlerinde güçlü fonları ve yüksek müşteri limitleri ile hızlı çözümler üretir. Vadeli satışlarınızdan doğan alacaklarınızı nakde dönüştürerek kesintisiz nakit akışı sayesinde, müşterilerine büyüme potansiyelini hızlandırarak, ham madde alımlarında piyasada peşin avantajlarını yakalamalarını, tedarikçilerimiz karşısında daha güçlü ve prensipli

olmak, rekabet gücümüzü arttırarak işletme karlılığınızı çoğaltmak, nakit akışlarınızı önceden planlamak, kredili müşterilerinizin istihbarat bilgilerini güncel tutarak risklerinizi azaltmak için uzman elemanlarla hizmet ederler.

Faktoring Çeşitleri: Faktoring temelde; gerçek, kabirücu, gayrikabirücu (bildirimli factoring) , örtülü faktoring olarak uygulanmaktadır.

Gerçek faktoring, faktoring firmasının, teminat gibi tüm hizmetleri birlikte üstlendiği uygulamadır.

Kabirücu faktoring, faktoring firmasının satıcıya yapılan ön ödeme, faiz ve komisyon bedellerinin geri ödenme yükümlülüğünün satıcıya ait olduğu sözleşmelerdir.

Gayrikabirücu faktoring (bildirimli faktoring), hakların devredildiğini gösteren faturayla bedelin faktoring firmasına ödenmesi yükümlülüğünün alıcıda olması durumudur. Böylece alıcının söz konusu ödemeyi faktoring firmasına yapmasıyla ödeme sorumluluğu sona ermekte ve faktoring firması bu durumda alıcının riskini üstlenmektedir.

Örtülü faktoringde, borçlu faktoring firması hiçbir bildirimde bulunmaksızın ödeme zamanı geldiğinde borcunu öder. Ödememe durumunda karşısında muhatap olarak faktoring firmasını bulduğu durumdur.

c.Leasing (Finansal Kiralama) Hizmetleri: Leasing, bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak, belirlenen kiralarda (taksit) karşılığında kullanım hakkının kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir.

Uluslararası banka ; yatırımcının (kiracı), kendi belirlediği satıcı firma ile fiyat ve özelliklerinde anlaştığı malı, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında peşin olarak satın alıp, mutakip kalınan ve sözleşmede belirtilen vade ve bedel ile kiraya vermesine böylece mülkiyet hakkının leasing şirketinde, kullanım hakkının da kiracı firmada kalmasına aracılık eder. Banka aracılığıyla yurt içinden veya yurt dışından makine, ekipman ve her türlü yatırım malı leasing yöntemi ile kiralanabilir. Müşteri ihtiyaç duyduğu makine, teçhizat, bilgisayar, tıbbi cihaz, taşıt, gemi, bina gibi amortismanına tabi sabit kıymetleri satın almak yerine, çok avantajlı ve karlı bir şekilde kiralama yolu ile elde edebilir ve kira süresi sonunda söz konusu kıymetin mülkiyetine sahip de olabilir.

Uluslararası banka; kiralamaı finansal kiralama, operasyonel kiralama, satma ve geri kiralama veya satışa yardımcı oluşturabilir.

3.ULUSLARARASI TİCARETTE ÖDEME ARAÇLARI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI

Uluslararası bankacılık hizmetleri en yaygın olduğu alan, Eurocurrency ve Eurobond piyasalarıdır. Özellikle BBALIBOR (British Bankers' Association London

İnterbankk Offered Rate) karşılık oranları, piyasalar tarafından gösterge faizi olarak kullanılır. Londra gibi Tokya ve Newyork da dünyanın en büyük finans merkezlerindedir. Paris (PIBOR), Frankfurt (FİBOR), Zürih, Cenevre, Amsterdam , Singapur ve Hong Kong gibi merkezler dünyadaki büyük finans merkezleri sırasında yerlerini almışlardır.

Uluslararası elektronik bankacılıkta yaşanan hızlı gelişme ile sınırları hızla aşarak dünyanın her yerinde süratle çalışan sistem kullanılır olmuştur. Elektronik bankacılığın ivme kazanmasından ulusal bankalarda payını almaktadır. Böylece düşen maliyetleri nedeniyle kar oranı artmakta, sonuçta tüm ülkede yaygın şube ağına sahip olmaktadır.

Uluslararası ticaret işlemlerinde ödeme yaparken kambiyo belgeleri kullanılır. Uluslararası ödemelerin en büyük bölümünü ithalat alanındakiler oluşturur. Söz konusu işlemler gerçekleşirken de kullanılan çeşitli ödeme yöntemleri vardır.

3.1.Uluslararası Ticarete Kullanılan Ödeme Araçları

Uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemleri şunlardır:

3.1.1.Peşin Ödeme

İhracatçının ihraç ettiği malların tutarlarının, ithalatçıda malı teslim alınmadan önce, uluslararası bankalar aracılığı ile satıcıya peşin olarak ödenmesidir. İthalatçının mal bedelini ödedikten sonra, ihracatçının malları sevk etmesi durumudur.

Peşin ödemede, satıcı malları göndermez veya gönderdiği mallar siparişe uygun bulunmaz ise ithalatçının zarara uğrama olasılığı da vardır. Bu nedenle peşin ödeme ithalatçı açısından en riskli, ihracatçı açısından da en güvenli ödeme şeklidir.

Peşin ödeme şeklinin hem ithalatçı, hem de ihracatçı açısından tercih edilme nedenleri vardır. Özellikle İhracatçının satış yaptığı ülkenin ya da ithalatçının riskini almak istememesi, yine ihracatçının malı sevk etmeden önce fona ihtiyaç duyması ya da ihracatçının ithalatçıya güvence vermesi gibi nedenlerle bu yöntem tercih edilebilir. İthalatçı ise uzun soluklu ticaret anlaşmasını düşünüp bu ödemeyi güven pekiştirmek için kullanabilir.

Uluslararası piyasalarda genellikle ihracatçı, tekeli olan mallarda ve bazen de ithalatçı açısından peşim ödememe, iskonto, cazip ödemeler olması teşvik nedenidir.

1-Birinci adım ithalatçı ile ihracatçı arasında anlaşma

2-İkinci adımda ithalatçı anlaşma doğrultusunda ithal edeceği malların bedelini bankasına yatırır.

3-Son aşamada ihracatçı , parasını alır ve mal sevkiyatını gerçekleştirir.

Peşin ödeme yönteminde farklı enstrümanlar kullanılarak ödeme yapılabilir.

1.Efektif: Kambiyo işlemlerinde kullanılır. Kullanımda bulunan para, nakittir. Mal veya hizmeti alabilmek için yeterli para veya benzerlerinin mevcut olması durumudur. İthalatçı ile ihracatçı arasında işlem sonrası peşin ödeme yapılmasıdır.

2.Havale: Paranın gönderilmesi işlemidir. Havale iki farklı kişiye ya da kuruma ait hesapları arasında bankalar aracılığı ile para transferi işlemidir.

3.Çek: Bankaya hitaben yazılmış ödeme emri niteliğinde kıymetli evraktır. Çekte üç taraf bulunur. Keşideci, çeki düzenleyendir. Muhatap, çeki ödeyecek banka şubesi borçlu olandır. Hamil, keşide edilmiş çeki elinde bulunduran kişi, alacaklıdır. Keşide ise çekin düzenlenerek imza edilmesi ve hamile verilmesi anlamındadır. Uluslararası ticarete özellikle banka çekleri kullanılmakla birlikte zaman zaman şahıs\firma çeki de kullanılmaktadır.

Çekini alan ihracatçı, bankadan çekin karşılığı olan parayı tahsil eder.

4.Prefinansman: İthalatçı işletme ve onun adına hareket eden bankanın, ihracatçı malı göndermeden önce finanse etmesidir. Ödeme garantisidir. Eğer ithalatçı ihracata konu olan malı göndermezse banka ithalatçıya parasını faizi ile birlikte iade eder.

5.Red Clause Akreditif: Bu konu akreditif bölümünde yer almaktadır. Bu kısmında ana hatlarıyla vurgulanacak olursa; kırmızı mürekkeple yazılmış ve ihraç olunacak malın satın alınması ile yüklemeye masraflarını karşılama amacıyla ihracatçıya aracı bankanın avans peşin ödeme yetkisini veren bir yöntemdir. İhracatçının bu tür akreditifte belirtilen miktarda dövizin ulusal parası karşılığını belgelerini beyan ederek yetkili bankadan alınması durumudur.

3.1.2.Mal Karşılığı Ödeme(Open Account\Açık Hesap)

İthalatçı, ihracatçı tarafından kendisine gönderilen malları herhangi bir ödeme yapmaksızın gümrükten çekmektedir. Söz konusu malın bedeli banka kanalıyla gönderildiği takdirde, ihracatçı tarafından bankaya bir bedelsiz teslim talimatı verilmektedir. Uygulamada hem ihracatçı hem de ithalatçı, aracı bankaların masraf ve komisyonlarından kurtulmak istediklerinden ihracatçının belgelerini ithalatçıya doğrudan gönderdiği de görülmektedir. Peşin ödemenin tersi bir durum geçerlidir.

1.Satış sözleşmesinin imzalanması

2.Malın gönderilmesi, mala ilişkin belgelerin ibrazı ve belgelerin teslim edilmesi

3.Belgelerin bedelinin, önceden saptanmış vadede ödenmesi emrinin alıcının bankasına teslimi

4.Belgelerin bedelinin transferi ve belgelerin bedelinin ihracatçıya ödenmesi

Mal mukabil ödeme yöntemi genellikle uluslararası rekabet piyasalarında, alıcıların değerli mal stoklarının bol olduğu dönemlerde kullanılır. Ayrıca ihracatçının ithalatçıyı çok iyi tanması gerekliliği ile birlikte güvenmesi ve ithalatçının mali yönden güçlü olduğunun bilinmesi de şarttır. İthalatçı ile ihracatçı arasında böyle bir ilişkinin oluşması için de uzun yıllar birbirleriyle düzenli olarak ticaret yapmış olmaları önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.3. Vesaik Karşılığı Ödeme

İhracatçı ve ithalatçı arasında yapılan alım-satım sözleşmesine göre ihracatla ilgili tüm belgelerin, mal bedelinin ödenmesi üzerine ithalatçıya teslim edilmesi yöntemine dayanan ödeme şeklidir. İthalatçı mal bedelini ödemediği bankasından evraklarını alamaz ve gümrükleme işlem yapamaz. Doğal olarak bu ödeme şeklinin birbirini iyi tanıyan ve daha önce ticari ilişkileri olan firmalar tarafından kullanılması önemlidir. Yine de basit ve masrafsız bir ödeme şekli olduğu için kabul gören bir yöntemdir.

Vesaik karşılığı ödeme yöntemi şu şekilde gerçekleşmektedir:

- 1.Satış sözleşmesinin imzalanması
- 2.Malın gümrükten çekilmesi
- 3.Belgelerin gönderilmesi
- 4.Belgelerin alıcının bankasına gönderilmesi
- 5.a.Sevk belgelerinin ithalatçıya gönderilmesi yani belgelerin teslim edilmesi
b.Belgelerin bedelinin, önceden saptanmış vadede ödenmesi
- 6.Ödeme emrinin gönderi bankasına verilmesi
- 7.Belgelerin bedelinin ihracatçıya ödenmesi şeklinde yapılmaktadır.

3.1.3.1.Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme

İthalatçı ödemeyi peşin ödeme yerine poliçe kabulü şeklinde yapmaktadır. Bu ödeme yönteminde ithalatçı ve ihracatçıya bankalar aracı olur, karşılığında da komisyon alır. İhracatçının bankası belgeler ile poliçeyi ithalatçının bankasına gönderir. İthalatçının bankası da ithalatçıyı bilgilendirir, ithalatçı poliçeyi onaylayıp poliçenin arkasını imzalar. İthalatçı evraklarla birlikte malları gümrükten alır. Poliçenin vadesi geldiği zaman da ithalatçı bankasına ödemedi bulunur. Bu ödeme şeklinde ihracatçının düzenlediği poliçe sadece ithalatçı tarafından kabul edilmiş ise 'trade acceptance' denir. Poliçenin bir banka tarafından kabul edilmesi durumunda banka poliçeyi kabul eder veya ithalatçının kabulüne aval verebilir.Buna 'banker's acceptance' denilmektedir.

3.1.3.2. Kabul Karşılığı Vesaik Mukabili Ödeme

İhracatçı malları gönderdikten sonra poliçeyle birlikte tüm evrakları bankasına teslim eder ve banka da evrakları ithalatçının bankasına gönderir. İthalatçı bankası ithalatçıya bilgi verir, ithalatçı poliçeyi kabul ederek arkasını imzalar. Poliçenin vadesi geldiğinde ithalatçı ihracat bedelini ödeyerek diğer evrakları da alır ve malları gümrükten çeker. Mal bedelinin banka aracılığı ile ihracatçıya ulaşması şeklindedir.

3.1.3.3. Ödeme\Tahsilat Karşılığı Vesaik Teslimi

İhracatçı bankası ithalatçıya sözleşmedeki tüm şartları ve ödemeyi yerine getirmesi durumunda tüm belgeleri teslim etmektedir.

3.1.3.4. Taahhütname Karşılığı Vesaik Teslimi

İthalatçının malları gümrükten alması için gerekli belgelerin, bir taahhütname karşılığında ithalatçıya teslim edildiği yöntemdir. İhracatçı bu yöntemle, sözleşme bedelinin ithalatçı tarafından ödenmesini güvence altına almaya çalışır.

3.1.4. Kabul Kredili Ödeme

Kabul kredisi, ithalat bedelinin; ihracatçı tarafından keşide edilen poliçe kabul edilerek mallara ödeme yapılmadan ödenmesini sağlayan bir kredi türüdür. Ödeme, poliçe vadesinde gerçekleştirilir. Ödeme için bir banka garantisi istenmesi durumunda ise bankanın poliçeyi garanti etmesiyle (Aval) ihracatçı firmaya bu garanti verilmiş olur. Akreditifli, vesaik veya mal mukabili olmak üzere yapılabilecek, kabul kredili ödeme şeklinde düzenlenecek poliçelerin vadeleri, kabul tarihinden başlamak üzere herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın serbestçe belirlenebilir.

Açılan kabul kredisi ile ödemelerin banka garantisi altına alınmış olması, ihracatçı firmanın dış ticaret işlemlerinde güven ve esneklik sağlar. Kredinin avantajlarından bir diğeri ithalatçı firmanın, satın alacağı malları ödeme yapmadan eksiksiz ve uygun bir şekilde elde edeceği garantisini sağlamış olmasıdır. Ayrıca ihracatçı firmalar, düzenlenen poliçelere ithalatçının bankası tarafından aval verilmesi durumunda, poliçeleri herhangi bir bankada iskonto ettirerek erken tahsil etme avantajını da kullanabilirler.

3.1.5. Akreditifli Ödeme

Akreditif dış ticarete kullanılan bir ödeme yöntemidir. Bu tür bir ödeme yönteminde ithalatçının bankası, mal ve hizmetlere ilişkin ayrıntıları akreditif şartlarında belirtilen belgelerin ihracatçı tarafından ibrazı karşılığında bedelin ödeneceğini taahhüt eder. Akreditifli ödeme bir çeşit teminattır.

Güvenilir ve geniş kapsamlı bir ödeme şeklidir. Çünkü ithalatçı ile ihracatçı arasında yapılan sözleşmenin tüm detayları hem ithalatçı hem de ihracatçının bankasına

sunulur. Akreditif işlemler belirli şartlarla düzenlenip güvence altına alınmıştır. Akreditifli ödemelerin en yoğun kullanıldığı ülkeler; Güney Amerika, Orta Doğu, Asya, Afrika Ülkeleri ve Rusya'dır.

Akreditif işlemi şu şekilde gerçekleşmektedir:

1. Alıcı ile satıcı arasında ödemenin akreditifle yapılacağını belirten bir satış sözleşmesi hazırlanır.
2. İthalatçı, bankasına ihracatçı lehine akreditif açması için talimat verir.
3. Amir banka, satıcının bulunduğu ülkedeki bir bankayla akreditifi ihbar ya da teyit etmesi için anlaşır.
4. İhbar ya da teyit eden banka akreditifin açıldığını ihracatçıya bildirir.
5. Satıcı akreditifin açıldığını öğrendiğinde eğer belirtilen şartları yerine getirebiliyor ise malları sevk edebilir.
6. Satıcı, sevkiyatı yaptığını kanıtlayan belgeleri kredinin açıldığı bankaya gönderir.
7. İhbar ya da teyit eden banka belgeleri amir bankaya gönderir. Bu işlem muhabir banka, amir bankadan farklı ise gerçekleştirilmektedir.
8. Muhabir banka gönderilen belgeleri, kredi şartlarını inceler ve sonra ödemede bulunur veya müzakerede bulunarak devir ya da ciro işlemi yapar.
9. Amir banka akreditife uygunluğu verdikten sonra akreditif miktarının ödenmesi için belgeler ithalatçıya sunulur.
10. Amir banka, gönderilen belgelerin kredi şartlarını kontrol eder. Gönderilen belgeler yeterli bulunursa;
  - a) Satıcı tarafından belgeler doğrudan ona gönderilmişse ödemeyi satıcıya ya da onun için fon tutan bankaya yapar.
  - b) İhbar bankasına ya da satıcıya ödemede bulunan veya poliçesini kabul eden muhabir bankaya geri ödemede bulunur.
11. Taşıma ile ilgili belgelerini malların teslimatını yapacak olan taşıyıcıya gönderir.

3.1.5.1. Akreditif İşlemlerinin Tarafları

Akreditif işlemlerinde, 'Akreditif Amiri' , 'Amir (Akreditif) Bankası', 'İhbar (Muhabir Banka) ve 'Lehdar' olmak üzere dört taraf bulunmaktadır.

Akreditif Amiri: Vermiş olduğu talimat ile 3. Kişi veya kurum lehine akreditif açtıran kişi veya kuruma denmektedir. Açılan akreditif, akreditif amiri ile akreditif lehtar arasındaki ilişkiden olduğu gibi, akreditif amiri ile amir banka arasındaki ilişkiden de bağımsızdır. Akreditif amiri, amir bankaya vermiş olduğu talimatlardaki ticari sorumluluğunu yerine getirmese dahi, amir banka akreditif lehtarına karşı olan ödeme

yükümlülüğünü yerine getirmekle mükelleftir.

Amir Bankası: İthalatçının bankasıdır.

İhbar Bankası: Akreditifi lehdara ihbar eden bankadır. İhbar banka, amir bankasının talimatlarını ihracatçıya bildirir. Ödeme konusunda herhangi bir sorumluluğu yoktur.

Lehdar: Lehine akreditif açılan kuruluştur. Dış ticaret işlemine konu olan akreditiflerde ihracatçıdır.

Kreditif işlemlerinde bu tarafların yanı sıra aşağıda yer alan bankalar da yetkili kılınmıştır.

Teyit Bankası: Amir bankanın talebi veya verdiği yetki üzerine akreditife teyidini ekleyen banka anlamına gelir. Teyit bankası, amir bankanın riskini üstlenir.

Görevli Banka: Ödeme yapmaya, poliçeyi kabul etmeye yetkili olan bankadır.

Rambursman Bankası: Özellikle teyitli akreditiflerde önem kazanan ve teyit bankasının kendisini korumaya almasında rolü bulunan bankadır.

3.1.5.2. Akreditif İşlemlerinin Fonksiyonları

Akreditifin; teminat, ödeme ve kredi olmak üzere üç fonksiyonundan bahsetmek mümkündür.

a) Teminat Fonksiyonu: Akreditifin açılması ile ihracatçı, banka tarafından verilen benzeri bir teminat edinir. Böylece ihracatçı, akreditif konusu belgeleri tam olarak tamamlamak ve sunmak şartıyla, alıcının ödemedenden kaçınma veya ödemede sıkıntıya düşmesine bağlı risklerin çoğundan kaçınmış olur.

b) Ödeme Fonksiyonu: Akreditif, çek veya ciroya benzeyen gayri nakdi ödeme aracıdır. Buna göre borçlu borcunu ödememekte; ödeme akreditif şartlarında banka tarafından gerçekleştirilmektedir.

c) Kredi Fonksiyonu: İktisadi anlamda akreditif ile kredi arasında birçok benzerlik bulunmaktadır.

3.1.5.3. Akreditif İşlemlerinin Taraflara Sağladığı Faydalar

Akreditifli ödemeyi diğer ödeme şekillerinden farklı kılan önemli özellik, alıcı ve satıcı arasında eşit ölçüde risk ve faydaları olmasıdır.

İthalatçı açısından akreditifli ödeme avantajlarını inceleyecek olursak:

- Alıcı, şartlar yerine getirilmedikçe satıcıya ödeme yapmaz.
- Mallar akreditifte belirtilen şartlar doğrultusunda alıcıya gönderilir. Alıcı malları zamanında teslim alabilme olanağına sahiptir.

- Mal transferi ihracatçı tarafından gerçekleştirilmeden önce ithalatçı mal bedelinin bir kısmının veya tümünün ödenmesi durumunda da iskonto alabilmektedir.
- İhracatçı malları kabul kredili olarak satmayı kabul edince, ithalatçı malları teslim alıp sattıktan sonra mal bedelini vadesinde ödeyebilmektedir.

Akreditifin ihracatçıya sağladığı faydalar:

- İhracatçı akreditif şartlarını tam olarak yerine getirdiğinde, satış bedelinin ödeneceğine dair banka taahhüdüne sahip olmaktadır.
- İhracatçı, sevk öncesi finansman imkanı sağlayabilmektedir.
- İhracatçı, akreditifini teminat göstererek kredi kullanabilmektedir.

3.1.5.4.Akreditif Çeşitleri

Akreditiflerin özelliklerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılması mümkündür.

- Taraflara verdiği güvence açısından akreditif çeşitleri
- Ödemeden sorumlu olan kuruluş açısından akreditifler
- Ödeme şekli açısından akreditifler
- Belgeleri kullanım amacı açısından akreditifler

1.Taraflara Sağladığı Güvence Açısından Akreditifler: Dönülebilir ve dönülemez akreditifler olarak iki grupta incelenmektedir.

Dönülebilir Akreditif: Amir bankası tarafından ihracatçıya ön uyarıda bulunmaksızın geçersiz kılınabilen veya koşullarında değişiklik yapılabilen akreditif türüdür. Amir bankanın isteği doğrultusunda ithalatçıya duyurmadan veya uyarımadan akreditif şartlarında değişiklik yapılabilme hakkı, ithalatçı için akreditifin güvenilir bir ödeme aracı olmadığı konusunu gündeme getirir. Sonuç olarak da akreditif uygulanma kuralarını belirleyen UCP 600'de dönülebilir akreditif kapsam dışında bırakılmıştır.

Dönülemez Akreditif: Amir bankanın ithalatçının bilgisi dışında akreditif şartlarında hiçbir değişiklik yapmadığı akreditif türüdür. Ancak akreditife bir başka banka teyidini vermiş ise bu durumda amir bankası ve teyit bankası ihracatçıya karşı akreditif açıldıktan sonra sorumlu olurlar.

2.Ödemeden Sorumlu Olan Kuruluş Açısından Akreditifler:

Teyitli Akreditif: Amir bankanın talimatıyla bankanın teyidini eklediği ve amir bankanın sorumluluğunu yerine getirmediği durumda teyit bankası olarak lehtara ödeme yapacağına dair teyit bankasının sorumluluk yüklendiği akreditif türüdür. Teyit kefaleti genellikle amir bankasının ülke riskini bertaraf etmek için düzenlenir. Böylece teyit bankası lehtara ikinci bir ödeme garantisi vermektedir.

Teyitsiz Akreditif: Amir banka dışında hiçbir bankanın ödeme güvencesini taşımayan akreditif türüdür. İhbar bankasının ödeme sorumluluğu olmaması durumu UCP 600'de 'Teyit Bankası olmayan bir ihbar bankası akreditifi ve herhangi bir değişikliği ibraz, karşılama veya iştirak etme yükümlülüğü olmaksızın ihbar eder.' ifadesiyle yer bulmuştur.

Teyitsiz akreditiflerde, ihbar bankası sorumluluk almaz. Amir bankadan gelen akreditifi sadece lehtara iletmek sorumluluğunu taşır. Teyitli akreditiflerde teyit bankası üstleneceği riske karşılık komisyon almaktadır. Bunun için akreditif masrafları yükselmektedir ve bu nedenle ithalatçılar genellikle teyitsiz akreditifi tercih etmektedir.

3.Ödeme Şekli Açısından Akreditifler: Ödeme şartlarına göre akreditifleri dört başlık altında toplayabiliriz.

Vesaik İbrazında Ödemeli Akreditif: Görüldüğünde ödemeli akreditif olarak da adlandırılan bu tür akreditiflerde şart koşulan belgelerin sunulması ve bu belgelerin amir banka tarafından uygun bulunması üzerine akreditif bedelinin hemen ödendiği akreditiflerdir.

İhracatçı belgeleri bankaya teslim eder etmez mal bedeli üzerinden işlem yapılır, teyit bankası da bedeli bankadan tahsil eder. Eğer banka ihbar bankası ise, belgeler amir bankaya gider; amir bankanın ihbar bankasını ramburse etmesinden sonra ödeme yapılır. Bu nedenle ihracatçı açısından akreditif işlemlerinin yürütüldüğü bankanın teyit bankası olması büyük önem taşır.

Kullanılan ödeme yöntemleri ihracatçı ve ithalatçı açısından değişik risk değerlerine sahiptir.

Vadeli Akreditif: Akreditifte belirtilen belgelerin sunulması ve bu belgelerin amir banka tarafından uygun görülmesinden sonra akreditif bedelinin akreditifte öngörülen vadede ödendiği akreditiflerdir. Genellikle akreditifte ödeme tarihi, belgelerin sunumundan on beş gün veya yükleme tarihinden bir ay sonra olarak belirlenir.

Kabul Kredili Akreditifler: Akreditifte ön koşul olarak belgelerin sunulması ve bu belgelerin amir banka tarafından uygun görülmesi ile akreditif bedelinin akreditifte şart koşulan poliçenin vadesinde ödendiği akreditiflerdir. Eğer akreditif teyitsiz akreditif ise poliçenin ödenmesinden amir banka sorumludur. Teyitli akreditiflerde ise amir bankanın yanı sıra teyit bankası da üzerine çekilen poliçelerin ödenmesinden sorumlu olmaktadır.

Ayrıca bu tür akreditif ile ithalatçıya; ithal ettiği malların bedelini, malları satarak elde edeceği para ile taksit halinde ödeme imkanı da sunar.

4.İştira edilebilir akreditifler: İştira akreditifinde ödeme, akreditif şartlarına uygun olarak düzenlenmiş poliçeye bağlı belge amir bankaya geldikten sonra yapılır. Poliçelerin akreditif şartlarına uyularak lehtar tarafından; akreditif amiri, amir banka veya akreditifte gösterilen muhatap bankaya sunulması üzerine, ödeme alınır.

İştira akreditifleri, kabul akreditifi ile benzer özellik göstermektedir. Aradaki tek fark; iştira akreditifinde poliçe görüldüğünde vadeye yayılmakta, hemen paraya dönüştürülebilir ya da daha sonraki bir vadeyi içermekle birlikte kabulden sonra hemen iskonto ettirilmektedir.

5.Belgelerin Kullanılış Amacı Açısından Akreditifler: Akreditifte kullanılan belgelere göre belirlenmiş akreditiflerdir.Bunlar;

Adi akreditif: Akreditif şartlarında belirlenmiş limitin bir defa kullanılması sonucunda hükmü son bulan akreditif türüdür. Aşamalı sevkiyata izin verilmesi, şartlarda belirlenmiş limitlere sadık kalınması ve o parti sevkiyatın ait belgelerin sunulması koşullarıyla, her partinin ödemesi taksit taksit yapılabilir. Akreditif şartnamesinde rotatif ibaresi bulunmuyor ise bu tür akreditife adi akreditif denir ve bu tür, klasik akreditif tipidir.

Rotatif Akreditif: Akreditifin belli bir bölümü kullanıldıkça hiçbir yenilemeye ihtiyaç duyulmayan ve aynı koşullarda otomatik olarak yenilenen akreditiftir. İki şekilde açılabilir;

-Süreyle sınırlanmış rotatif: Hem miktarı hem de dönemi belirlenen rotatif akreditiftir. Birikimli ve birikimsiz olarak gruplanabilir.

Birikimli akreditif, varsayılan dönemde kullanılmayan yani sevkiyatı yapılmamış ve bu yüzden tahsilatı da yapılamamış kısmın diğer dönemlerde kullanılması durumudur.

Birikimsiz akreditif, herhangi bir dönemde kullanılmayan tutarın, daha sonraki süreçte de kullanılamaması durumudur.

-Partiler halindeki rotatif akreditifler de, ithalatçı ihracatçıya ödenmek üzere bir kısım parayı hazır tutar. İhracatçının sevk edeceği her malın bedelini, akreditif şartına göre bankadan talep etme hakkının bulunması durumudur.

*Karşılıklı Akreditif: İthalatçının ithal etmek istediği bir malı tekrar başka bir ülkeye satması durumunda, ilk ihracatçının kendine açılacak ithalat akreditifine paralel olmak üzere, alıcı lehine de olmak üzere malları devralacak kişi tarafından bir akreditif mektubu istenmesi durumudur. Bu işlemi gerçekleştirebilmek için bankanın bu durumu kabul etmesi gerekir. Eğer kabul edilir ise ilk akreditifin koşullarına bağlı olarak yeni bir akreditif açılır. İlk lehtar, yeni akreditif bedelinin ödenmesini ilk akreditif tutarının ödenmesi konusunda yaptırımı yoktur. Bankaya ayrıca ramburse etmesi

gerekir. Bu, genellikle transit ticari işlemlerinde ortaya çıkan bir durumdur.

*Devredilebilir akreditif: Lehtarın bir başka lehtara devredebildiği akreditiftir. Devredilebilir akreditifler, kısaca ; bankalar onaylamadıkları sürece akreditifi devretmek zorunda değildirler. 'Devredilebilir' olabilmesi için özellikle bu ibareyi taşıması gerekmektedir. Aksine hüküm yok ise birinci lehtar tarafından masraflar karşılanır. Kısmi yüklemenin olduğu akreditifler birden fazla ikinci lehtara devredilebilir. Aksine hüküm yok ise devredilmiş akreditif tekrar devredilemez. Devredilen akreditif, asıl akreditifin şartlarını belirli maddeler hariç aynen taşımak zorundadır.

Akreditif belirlenen malların ihracatçı firmaca üretimi yapılamayacaksa veya ihracatçı bir aracı ise ayrı ayrı akreditifler açmaya veya akreditif şartlarını değiştirmeye gerek kalmaksızın akreditifin kısmen ya da tamamen bir ya da birden fazla üçüncü kişiye devri konusunda yetki veren akreditiflerdir.

*Teminat-İhtiyat Akreditifi: İkincil ödeme aracı olarak kullanılan bu akreditifler bir tür garanti mektubu niteliğindedir. Ticari akreditiflerde amir banka, yapılması gerekli prosedürler yerine getirildiğinde lehtara ödeme yapar. İhtiyat akreditiflerinde ödeme, şartların tamamlanması ile yerine getirilir. Bu tür akreditiflerde genellikle büyük inşaat taahhüt işleri ile uzun vadeli satışlarda bir teminat olarak kullanılmaktadır.

Teminat-İhtiyat Akreditifler kendi içinde;

- ✓ Kesin Teminat Akreditifi
- ✓ Peşin Ödeme Teminat Akreditifi
- ✓ Geçici Teminat Akreditifi
- ✓ Kontgaranti Teminat Akreditifi
- ✓ Mali Teminat Akreditifi
- ✓ Sigorta Teminat Akreditifi
- ✓ Ticari Teminat Akreditifi olarak ayrılır.

*Kırmızı Şartlı Akreditif: İhracatçıya malı sevk etmeden önce ithalatçıdan avans alma imkanı tanıyan akreditiftir. Akreditif mektubunda bu hususun kırmızı renkte yazılmış olması nedeniyle kırmızı şartlı akreditif olarak adlandırılır. Ayrıca sevk ve belgeleri sunmaya gerek kalmaksızın ödeme yapmaya imkan vermektedir.

*Yeşil Şartlı Akreditif: Kırmızı şartlı akreditif gibi bu akreditif türünde de ihracatçı bir miktar avans ödemesi kullanabilmektedir. Yeşil şartlı akreditifte avans kullanılabilmesi için malların depoya girmesi gerekmektedir. Ambar firması tarafından ambar teslim makbuzları düzenlenir ve bu belgeler depolanan malların değerini belirtir. Böylece yeşil şartlı akreditifte malların mülkiyetini bankaya devreden ambar teslim makbuzları

ile garanti altına alınarak riskler azaltılır.

3.1.5.5.Akreditifte Kullanılan Belgeler

Milletlerarası Ticaret Odasının (ICC) yayınlamış olduğu Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama (UCP 600) isimli yayında belirtilen belgeler ile uygun ibraz yapılması esastır.

CP 600' de uygun ibraz şöyledir: Uygun ibraz akreditif şartlarına, UCP 600'ün kurallarına ve Uluslararası Standart Bankacılık Uygulamasına (ISBP) uygun bir ibraz anlamına gelir'. Banka ibrazın uygun ibraz olup olmadığını değerlendirirken, ibrazın akreditif metninde yer alan şartları sağlayıp sağlamadığı, ibrazın UCP 600'ün kurallarına Uluslararası Standart Bankacılık Uygulamasına (ISBP 2007) uygun olup olmadığını incelenir.

Akreditife konu olan ibrazda yer alabilecek belgeler, ikinci bölümde geniş olarak ele alınmıştır. Bunlar; taşıma, sigorta, finansal, ticari ve resmi belgelerdir.

3.2.Uluslararası Ticarete Finansman Kaynakları

Uluslararası finansal piyasalarda sınır ötesi fon transferleri yapılmaktadır. Uluslararası finansal piyasalar, finans ihtiyacı olanların bu ihtiyaçlarını ulusal piyasalara oranla uygun şartlarda gidererek fonlarını değerlendirmek isteyen yatırımcılar için de uluslararası piyasalarda yüksek getiriler elde etme olanağı sağlayabilirler. Uluslararası finansal piyasalarda, ulusal fonlar yabancı yatırımcılarca veya yabancı fonlar yerli yatırımcılarca kullanılabilir. Kıyı ötesi finansal merkezlerde ise yabancılara ait fonlar yine yabancılara aktarılmaktadır.

Başta Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü olmak üzere mali ve ekonomik uluslararası örgütlerin temel hedefleri kendi üyelerini gözetmenin yanı sıra az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını sağlayarak halkın yaşam standart seviyelerini yükseltirken işsizliği bitirmek, ekonomik gelişimi ve kalkınmayı sağlamaktır. Kalkınmanın sağlanması ve sürekli hale getirilmesi ise doğrudan ekonomik güce bağlıdır. Üretim, ekonomik gücü destekleyen bir unsurdur. Üretimin artırılması için gerekli olan hammadde, yarı mamul madde, yatırım mali ülke sınırları içinde bulunamamakta, sonuçta ithalat kaçınılmaz olmaktadır. Üretilmiş mal ve hizmetlerin satılması ile ilgili birtakım faaliyetler için finansman ihtiyacı oldukça önemlidir. İşletmeler ticari faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için finansman kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Bu kaynakları işletmelerin yatırımlarını ve işletme sermayesini finanse etmek için ihtiyaç duydukları fonları sağladıkları yerlerdir. İşletmelerin ihtiyaç duydukları bu fonlar üç genel kaynaktan gelir. Bunlardan ilki finansal kurumlar, ikincisi sermaye piyasası ve son olarak da oto finansmandır.

Finansman kaynaklarını kısa vadeli ve orta-uzun vadeli finansman kaynakları olarak gruplandırabiliriz. Kısa vadeli finansman kaynaklarının vadesi bir yıla kadarken orta ve uzun vadeye sahip finansman kaynakları bir yıldan uzun vadeye sahiptir. En uzun vadeli finansal kaynak öz sermayedir. Bu kaynağın vadesi sonsuzdur. Her finansman kaynağının maliyet olduğunun da hatırlanması gerekir. Bunlar faiz, komisyon, banka sigortası ve vergisi gibi maliyetlerdir. İşletmeler finans kaynaklarından fon sağlarken borç\öz sermaye hesaplamasını yapmanın yanı sıra vade süreleri ve dağılımından da azami verim alacak şekilde hesap yapmalıdırlar.

Uluslararası ticaretin finansmanında ihracat ve ithalat söz konusu iken ihracat finansmanı ise sevkiyat öncesi ve sevkiyat sonrası finansman olarak iki bölümde incelenebilir. Sevkiyat öncesinde ihracatçı malları imal etmek, ara malı veya ihraç edeceği malı almak, ambalajlamak ve ithalatçıya sevk etmek için fona gereksinim duyabilir. Sevkiyatın tamamlanmasından sonra tahsilata kadar geçen sürede finansman ihtiyacı duyulması mümkündür. İhracatın finansmanı kısa vadeli ve orta-uzun vadeli finansman olarak ayrılabilir. Kısa dönemli finansman tüketim malları ve ara malı ihracatında söz konusu iken, orta-uzun vadeli finansman daha ziyade yatırım mallarının ihracatında kullanılmaktadır.

İthalatın finansmanı söz konusu olunca burada da finansman ithalat öncesi ve sonrası olarak değerlendirilebilir. İthalatın finansmanı da aynı ihracat finansmanında olduğu gibi kısa ve orta-uzun vadeli finansman olarak ayrılabilir.

3.2.1.Uluslararası Ticarete Kısa Vadeli Krediler

Uluslararası piyasalardan sağlanabilecek kısa vadeli finansman kaynakları işletmelerin bir yıl içinde geri ödemesi gereken kaynaklardır. Kısa vadeli finansman kaynakları işletmeler için kısa vadeli borçlardır.

Kısa vadeli finans kaynağını ithalat ve ihracat açısından şu şekilde gruplandırılabiliriz:

a.İhracatın finansmanında kısa vadeli finansman kaynakları

Peşin Ödeme: İthalatçının malları daha teslim almadan ihracatçıya ödeme yapması durumudur.

Prefinansman: İhracatçı firmaların bizzat ithalatçılardan veya yurtdışı bankalardan sağlayıp yurtiçi banka aracılığı ile kullandıkları döviz kredisidir.

Döviz Kredileri: İhracat ve ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara, ihracat taahhüdünün yerine getirilmesi koşulu ile kullandıkları bir kredi türüdür.

Factoring: Mal ve hizmet satışlarından doğan, fatura veya fatura yerine geçen belgelere dayalı vadeli alacakların factoring şirketine temlik edilmesi karşılığında

finansman ve tahsilat hizmetlerinin sunulmasıdır.

Kırmızı Şartlı Akreditif: Avans veya peşin ödeme koşulu akreditifin üzerine kırmızı kalem ile yazıldığı için bu isim verilmiştir. Malların gönderilmesinden önce lehtara avans verilmesini veya peşin ödeme yapılmasını mümkün kılan akreditiftir.

Yeşil Şartlı Akreditif: Kırmızı şartlı akreditife benzer şekilde satıcıya peşin ödeme yapılması olanağı verir. Ancak, bu tür akreditifte peşin ödeme veya avans, malların önce bir depoya banka adına teslim edilmesi ve depo teslim makbuzunun bankaya verilmesi karşılığında ihracatçının avans alabilmesidir.

Devredilebilir Akreditif: Kredi şartları değiştirilmeksizin akreditiften doğan hak ve yükümlülüklerin, lehtar tarafından ikinci bir lehtara devredilmesine olanak sağlayan bir akreditiftir.

Banka Kredileri: Belirli bir süre sonunda bankaya geri ödenmek şartıyla belirli bir faiz karşılığında bankadan ödünç alınan tutardır.

Eximbank Kredileri: Eximbank Dünyada ihraç mallarının çeşitlendirilmesi yeni pazarlar açarak ihracatın artırılması temel amaçlarına hizmet eden bankalardır. Türk eximbank ise ihracat bağlantılı mal üreten imalatçı firmalara, özellikle ihracata hazırlık döneminde finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, kısa vadeli ihracat kredileri tahsis etmektedir. Bu krediler TL veya döviz cinsinden olup, bankalar aracılığıyla veya doğrudan Türk Eximbank tarafından firmalara kullanılmaktadır. Bu bağlamda banka kısa vadeli ihracat kredisi olarak; Reeskont Kredisi, Sevk Öncesi İhracat Kredileri, İhracata Hazırlık Kredileri, Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi, KOBİ ihracata hazırlık kredileri, Sevk Sonrası Reeskont Kredisi ve İhracata Dönük Üretim Finansman Kredilerini verir.

İhracatçı (lehtar) lehine akreditif açılması: İhracatçı akreditif sözleşmesinde konu edilen belgeleri uluslararası bankaya verdiğinde ödemeyi alır. Bu durumda, ihracatçı ödemeyi almak için malların ithalatçıya teslimini beklemeyiz.

İştira ve İskonto Kredisi: İhracatçının uluslararası bir bankanın kabulü vadeli poliçesini vadesinden önce iskonto ettirerek finansman sağlaması mümkündür.

İhracat Faktoringi: Satıcı ve alıcının farklı ülkelerde olduğu, ithalatçının alacaklarının takip ve tahsilinin faktoring tarafından yapıldığı durumlarda söz konusu olur. Tahsilat takibi, riskin üstlenilmesi ve finansman konularında ihracatçı firmanın muhatabı yine faktoring olacaktır. İhracatçı, ithalatçıya göndereceği mallarla ilgili tüm belgeleri faktoringe devreder. Alacaklar karşılığında faktoring, ihracatçıya fatura tutarının belirli bir yüzdesini fatura üzerindeki döviz cinsinden öder. Vade tarihinde fatura tutarı ithalatçıdan tahsil edilir. İthalatçıdan herhangi bir nedenle tahsil edilemeyen alacaklar

uluslararası kurallar ile belirlenen dönem sonunda faktoring tarafından ihracatçıya ödenmesi şeklinde gelişen durumdur.

Barter: Basit anlamda takastır. Uluslararası ticarete eldeki ihtiyaç fazlası malın, ihtiyaç hissedilen mal ile değiştirilmesi demektir. İş makinesi veren tarafın, petrol alarak alacağını tahsil etmesi örneğini verebiliriz.

b.İthalat finansmanında kısa vadeli finansman kaynakları

Akreditif kredisi: İthalatçı için ithalat aşamasında en önemli finansman kaynağı akreditif kredisidir. Akreditif açıldığında amir banka akreditif sözleşmesinde söz konusu olan belgeleri aldığı anda ödeme yapmayı taahhüt etmektedir. Amir banka akreditif bedelinin tahsilini sözleşmede belirtilen belgelerin gelmesine kadar bekletebilir. Amir banka akreditif açıldığında akreditif bedelinin tamamını tahsil etmezse, ithalatçıya gayrinakdi kredi açmış olur. Bu gayrinakdi kredi akreditif kredisi olarak bilinmektedir.

Karşılıklı akreditif kredisi: İhracatçı bir ülkeden ithal ettiği malları başka bir ülkeye ihraç edebilir. Bu yaptığı işlem ile karşılıklı akreditifi kullanabilir. Böylece ihracatçı kendisi lehine açılmış olan akreditifi bankasına teminat gösterecek, malları ithal ettiği satıcı lehine bir akreditif açtırabilir. Burada ikili işlem gerçekleşmektedir. İhracatçı bankası birinci akreditifin lehtar bankası ikinci akreditifin ise amir bankasıdır. Birinci akreditiften elde edilen gelir ikinci akreditife aktarılır. Böylece ihracatçıdan para çıkışı olmaz.

Vesaik ibrazlı akreditif: Vesaik ibrazından sonra belli bir süre geçmesiyle ödeme yapılan akreditifte, muhabir banka ihracatçı sevk belgelerini teslim ettikten ve akreditifte belirtilen süre geçtikten sonra ödeme yapar. Amir banka da muhabir bankaya bu sürenin sonunda ödeme yapar. Bu nedendir ki amir banka, ithalatçıdan ödemeyi bu sürenin sonunda talep eder. Böylece ithalatçı akreditifte belirtilen süre kadar vade kazanmış olur.

Police kabullü akreditifte: İhracatçı teyitli akreditifte muhabir banka, teyitsiz akreditifte amir banka üzerine bir police çeker. Police vadesi ise, üzerine police çekilen bankalar police vadesi sonunda ödemeyi yaparlar ve ithalatçıdan tahsilatı vade sonuna bırakırlar. İthalatçı ödemesini geciktirmiş olur.

Mal Mukabili Ödemede İthalat Kredisi: İthalatçıya vade verilmesi durumudur. İhracatçı kendi üzerine bir police çeker ve banka garantisi ister. Bu işlem tamamlandıktan sonra, ithalatçı malların bedelini police vadesinin sonunda öder.

Aval \Kabul Kredisi: İthalatçının malı aldıktan sonra, ihracatçı ile anlaştıkları police üzerinde belirtilen tarihte ödeme yapmasını içeren gayrinakdi kredidir. Düzenlenen poliçelerin vadeleri, kabul tarihinden başlamak üzere herhangi bir süre ile

sınırlanmaksızın belirlenebilir.

Faktoring: İthalat işlemlerinde ithalatçı da faktoring şirketi sayesinde bazı avantajlar sağlar. İthalatçı yurt dışından vadeli ithalat yapma olanağı bulur. Faktoring sayesinde düşük maliyet ve daha az bürokrasi işlemleri ile ithalatını gerçekleştirebilir. Yine ithalatçı, vadeli ve açık hesap ithalat yapabilir.

3.2.2.Uluslararası Ticarete Orta ve Uzun Vadeli Finansman Kaynakları

Yatırım malları sabit varlıkların finansmanı için işletmeler orta ve uzun vadeli finansman kaynaklarını kullanırlar. Bu finansal kaynaklar şunlardır:

İhracatçılar, ihraç edecekleri yatırım mallarını imal etmek veya uluslararası ölçekli taahhüt işleri için finansman gereksinimi duyarlar. Bu finansman öz kaynaklardan karşılanamıyor ise ulusal veya uluslararası bankalardan orta-uzun vadeli kredi alırlar.

Banka Kredileri: Nakdi kredi türü olan bu kredileri diğerlerinden ayıran özellikleri kredilerde vadenin bir yıldan daha uzun olması ile kredi sözleşmelerinin bazı şekil şartlarına tabi olmasıdır. Bankalar uzun süreli kredi verirken başta gayrimenkul olmak üzere çeşitli teminatlar isterler.

Uluslararası bankalarca verilen krediler yatırımları finanse etmek amacıyla kullanılmaktadır, bu nedenle bu kredileri kullanabilmek için yatırım projesi hazırlanması ön koşuldur. Bu kuruluşlarca, döviz olarak kullanılacak kredilerin ihracata yönelik projelerde ve döviz kazandırıcı faaliyetlerde kullanılması şartı da aranmaktadır.

Uluslararası kalkınma bankalarının verdikleri kredilere örnek verecek olursak , Avrupa Yatırım Bankası kredileri, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredileri, Japon Kalkınma Bankası (JBIC) kredileri sıralamak mümkündür.

Exim bank ise orta-uzun vadeli ihracat kredileri olarak; ihracata yönelik işletme sermayesi kredisi, yatırım kredisi, marka kredisi, yurt dışı mağazalar yatırım kredisi ve ihracat kredisi gibi kredilerde sağlamaktadır.

İhracatçı Kredileri: İthalatçı anlaşmaya göre belirli bir miktar ödeme yaptıktan sonra kalan kısım için üç-beş yıla kadar yayılabilen taksitler ile ödeme yapabilir. İhracatçı, ithalatçının taksit ödemelerini karşılık gösterip bankasından kredi alarak ödeme süresinde finansman sağlayabilir.

İthalatçı Kredileri: İthalatçı da Eximbank tarafından verilen kredileri kullanabilir. İthalatçının bu kredinin %15'ini ödemesi gerekir. Kalan borcun ise en fazla 8 yılda ödenmesi zorunludur. İthalatçının krediden yararlanabilmesi için ülkesindeki bir bankanın aracılık yaparak garanti vermesi gerekir. Kredi uygun bulunduğu, Eximbank ihracatçıya ödemeyi yapar. Eximbank kredinin tahsilatını, ithalatçının bu

işleme aracılık eden bankasından yapar. Böylece ihracatçı malı göndermesi koşulu ile parasını alabilir.

Forfaiting kredisi: Yatırım mallarının finansmanında kullanılmak üzere geliştirilmiş finans tekniğidir. İhracat-ithalat işlemlerinden doğan vadeli alacak ve borçların rücusuz olarak forfaiting kuruluşlarına satılmasından doğan iskonto işlemidir. Forfaiting şirketlerin risk düzeyleri göz önüne alınarak vadeler altı ay ile on yıl arasında değişmektedir.

Rotatif Krediler: Belirli teminat karşılığında bankaların firmalara açtığı limitler çerçevesinde kullanılan kredi türüdür. Bu kredinin faiz ödemesi Ocak-Mart dönemi için Mart ayı sonunda, Mart-Haziran dönemi için Haziran ayı sonunda, Haziran-Eylül dönemi için Eylül ayı sonunda ve Eylül-Aralık dönemi için Aralık ayı sonunda ödemesi yapılır. Rotatif kredileri kredibilitesi yüksek işletmeler kullanabilir. Bunun nedeni, kredi kullanan işletmenin kredi borcunu ödedikçe ilk belirlenen kredi üzerinden yeniden kredi kullanabilmesidir. Açık kredi olarak işlem görür ve teminat aranmaz.

Finansal Kiralama: Bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirtilen sözleşme süresi sonunda mülkiyetinin kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir. Leasing ile satın alınacak malı, kiracı belirler. Leasing süresince mülkiyet hakkı leasing şirketinde kalırken , malın kullanım hakkı ise kiracındır. Sözleşme doğrultusunda kirasını ödeyen kiracıya sözleşme bitiminde malın sahibi olma hakkı sembolik bedelle aktarılır.

Leasing ile yatırım mallarının satın alınması yerine, kiralanarak kullanılması işletmeler sermayelerini farklı konular için kullanma olanağı sağlarken verimliliğin ve karlılığın artmasından da önemli etki yapar.

Sermaye Piyasası Kanalıyla Sağlanan Fonlar

Uluslararası sermaye piyasaları, bir yıldan daha uzun vadeli uluslararası fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır.

Yabancı sermaye piyasası araçları, sermaye piyasasınca belirlenen menkul kıymetler ile hak ve alacağı belirten değerli kağıtlar ve yabancı hisse senetleri yabancı menkul kıymetler olup Sermaye Piyasası araçlarıdır.

Uluslararası hisse senetleri: Sermaye şirketlerinin ortaklarına sermaye paylarını belgelendirmek amacı ile verdikleri kıymetli evraklar hisse senedir.

Uluslararası finansal piyasalardan orta ve uzun dönemli fon sağlama yollarından biri de ihraç edilen hisse senelerinin uluslararası piyasalarda satılmasıdır. Uluslararası piyasalara çıkan hisse senedi talebin artmasına ve hisse senedi fiyatının yükselmesine

neden olabilir. Hisse senetleri ne kadar çok piyasada yer alırsa adını da o kadar çok duyurmuş olur.

Uluslararası piyasalara hisse senedi çıkartılması, sıklıkla hisse senedi sendikasyonu ikili satışları veya hisse senedi sendikasyonu tek satışları şeklinde yapılmaktadır. Her iki yol için de kredi sendikasyonu vardır. Bununla birlikte ilk yolun tercihinde satışların ulusal ve uluslararası olmak üzere iki boyutu vardır. Her birinin yönetimini, ayrı bankalar yapmaktadır. Amerikan şirketlerinin bu yöntemi tercih ettikleri görülmektedir. Diğer yöntemde ise , satışlar tek bir dilim halinde yapılmakta ve yönetim tek bir banka tarafından gerçekleştirilmektedir. Genellikle Avrupa ülkelerinde kullanılmaktadır.

Uluslararası Tahvil Piyasası: Tahvil, orta ve uzun vadeli borç para sağlamak amacıyla anonim şirketler, devlet veya kamu kurumları tarafından nominal değerleri eşit olmak üzere çıkartılan borç senetleridir.

Yabancı piyasalarda satılmak üzere çıkarılan tahviller, yabancı ülkenin para cinsiyle işlem görür ve uluslararası tahvil piyasası adını alarak yabancı tahvil piyasaları ve euro tahvil piyasaları olmak üzere temelde ikiye ayrılabilirler. Ancak bunlara ek olarak hem yabancı tahvil piyasaları hem de euro tahvil piyasaları için geçerli uluslararası tahvil türleri de bulunmaktadır.

Yabancı tahvil piyasası; yabancı piyasada satılmak üzere çıkartılarak, yabancı paraya karşılık yabancı paranın ait olduğu ülke piyasasında satışa sunulmalarıdır ve buna ek olarak yabancı ülkenin yasalarına uygun şekilde çıkarılmış olmaları da zorunludur.

Dünyada en büyük yabancı tahvil piyasaları ABD, İngiltere, İsviçre, Japonya ve Lüksemburg'dur.

Yabancı piyasalara tahvil ihracı, ulusal banka ve finans kurumlarından oluşan bir bankalar konsorsiyumu kanalıyla yapılmaktadır. Tahvil ihracatçısı bankaya başvurur ve önder banka konsorsiyumu oluşturur. Konsorsiyuma katılan tüm bankalar verdikleri hizmetler karşılığında komisyon almaktadır.

Euro Tahvil Piyasası: Euro tahvil, europa cinsinden, euro piyasalarda çıkarılan ve satılan tahvil piyasasıdır. Euro tahviller, uluslararası piyasalarda aynı anda birçok ülkede satışa sunulabilirler.

Euro tahviller, genellikle ABD doları ile çıkartılmakla birlikte yen, sterlin, euro gibi konvertibl para birimleri de ihraç edilebilmektedir. Çeşitliliği artırabilmek amacıyla birden fazla para birimine bağlı euro tahviller de çıkarılmaktadır. Bu tip tahvillerde, tahvilin satın alımı ve kupon ödemeleri bir başka ulusal paraya, vade sonundaki anapara ödemeleri ise başka bir ulusal paraya bağlanabilmektedir.

Yabancı tahvil piyasaları ve Euro tahvil piyasaları için geçerli uluslararası tahvilleri üç grupta değerlendirilir.

a.Sabit Faizli Uluslararası Tahviller: Ulusal ve uluslararası şartlara uygun tahvil çıkarılır. Vade sonunda anaparanın tamamı ödenir ancak sabit faizli kuponlar olduğu için piyasa faiz oranlarının düşmesinden tahvil sahibi olumsuz etkilenir.

b.Değişken Faizli Uluslararası Tahviller: Değişken faizli tahvillerin, kupon ödemeleri, altı aylık olarak, değişken oranlı faiz esasına dayanır. Her altı ayın sonunda, piyasada gerçekleşen faiz oranlarına bakılarak kupon faizleri üzerinde de düzeltme yapılabilen tahvillerdir.

c.Hisse Senedine Dönüştürülebilir Uluslararası Tahviller: Sabit faizli tahvillere benzemekle birlikte vadeleri dolmadan önce, önceden belirlenmiş bir fiyattan şirket hisse senedine dönebilme hakkını barındıran tahvillerdir. Hisse senedine dönüştürülebilme özelliğinden dolayı, yatırımcılar daha düşük kupon faizlerine razı olurlar.

Oto finansman bir şirketin, yatırımlarını kendi içi kaynaklarından finanse edebilmesi durumuna oto finansman denir. İster çok uluslu ister ulusal işletmelerin dönem sonlarında ki karlarının bir kısmını dağıtmadan işletmede bırakarak sağladıkları uzun süreli öz kaynak finansmandır.

İthalatçı finansmanında orta ve uzun vadeli finansman kaynakları

Uluslararası bankalar, ithalatçıyı ithal ettiği malları satıp para dönüşü sağlayıncaya kadar finanse edebilir. Uluslararası bankalar hem ithalat aşamasını hem de ithalat sonrası mal satımı gerçekleşene kadar ki süreci finanse edebilirler.

Ayrıca ithalatçı işletme; rehin senedi, belge karşılığı ödemelerde ithalat kredisi, mal karşılığı ödemelerde ithalat kredisi ile aval kredisini orta ve uzun vadeli krediler olarak da kullanabilir.

4.ULUSLARARASI BANKACILIKTA PAZARLAMA ANLAYIŞI VE SATIŞ TEKNİKLERİ

Bankacılık sektöründeki yoğun rekabet ortamında bankaların başarılı olabilmeleri, pazarlama stratejilerini etkin kullanmalarına bağlıdır. Tüm dünyada müşterilerin doğru zamanda, doğru ürünleri alabilmesini sağlamak ve gerekli satış-pazarlama stratejilerini uygulamak uluslararası bankaların sorumluluk alanları içerisinde yer alır. Bu bağlamda uluslararası bankalar yeni ürün geliştirmek, ihtiyaçlara göre pazar araştırması yapmak, ürün ve hizmetlerle ilgili şikayet ve talepleri dinleyerek yeni öneriler geliştirmek üzerine çalışmalar yürütürler. Bununla birlikte; ilişki derinliğini artırarak müşterilerini elde tutmaya ve yeni müşteri kazanımına yönelik analizler yapar. Ayrıca banka

stratejilerine uygun Şube planlamasını gerçekleŐtirirler.

Uluslararası banka pazarlama b6l6m6nde yer alan birimler; m6Őterilerin hacimsel b6y6kl6klerine g6re belirli iş kollarına ayrılmıŐlardır. Bankalar için yeni m6Őteri kazanımını sağlamak, mevcut 6r6nlerin kullanım oranını artırmak ve m6Őterileri aktif dağıtım kanallarına y6nlendirmek uluslararası banka pazarlama b6l6m6n6n g6revidir. M6Őterilere sunulan 6r6nlere ilişkin fiyatlama standartlarını belirlemek, piyasa beklentileri ile ilgili gelişmeleri ve rakipleri yakından takip ederek uygun stratejiler geliştirmek de pazarlama g6revleri arasında yer almaktadır.

Ayrıca bankalar stratejilerini oluşturarak tasarım ve tanıtım çalışmaları yapar. Bununla birlikte t6m bankacılık faaliyetlerinin reklam ve tanıtım çalıŐmalarını y6r6tmek de uluslararası bankaların pazarlama b6l6m g6rev tanımları arasında yer almaktadır.

Bankanın pazarlama b6l6m6 m6Őteri segmentasyon stratejilerini belirler, bu segmentlerdeki m6Őterileri izleyerek iŐkolu ayırımındaki sıkıntılarını ve belirsizlikleri giderir. Uluslararası banka etkinlik ve verimliliğini 6lerek Şube açma, kapama, Şube tipi deėiŐikliklerine karar verir. Bankaların ‘M6Őteri İlişkileri Y6netimi’ stratejilerini belirler. Bu kapsamda yeni m6Őteri kazanımına ve mevcut m6Őteri kalıcılığına y6nelik analizler yaparak sadakat programları geliŐtirir. Bunların yanı sıra bankaların satış aktivitelerini koordine etmek ve bu aktivitelerin kapsamını planlamak da pazarlama biriminin 6nemli g6revleri arasında yer alır.

Sekt6rel gelişmeler, m6Őteri ihtiyaçları ve değişen piyasa koşulları doğrultusunda bankalar 6r6n geliştirme stratejilerini oluşturur, sekt6rdeki gelişmelere paralel olarak geliŐtirilen yeni 6r6n 6rneklerini d6zenli olarak izler ve uygulanabilirliğini sorgular. 6r6n geliştirme stratejileri doğrultusunda yeni 6r6n fikirleri geliŐtirmekten, 6r6nler ile ilgili banka içi ve dışından gelen talepleri değerlendirerek uygun g6r6lenlerle ilgili çalışmalar s6rd6r6l6r.

4.1.Uluslararası Bankacılıkta Stratejik Pazarlama

Rekabet ve hızlı değişim sonucunda uluslararası bankalar dış tehditleri azaltmak ve kaynaklarını kendilerine rekabet avantajını sağlayacak Şekilde y6nlendirmek için stratejik planlama çalışmaları yapar,pazarlama mantığını planlar ve uygular.

Stratejik pazarlama planlamasının amacı, yarına sahip olabilmek için bug6n ne yapılması gerektiğine karar vermektir. Pazarlama stratejisinin finans d6nyasında baŐarisının en 6nemli anahtarlarından biri hatayı minimize etmektir. Pazarlama stratejisi oluşturmak için gerekli y6ntemlerin kullanımı; pazar payını, karlılığını ve verimliliğini arttırmak için var olan pazarlama stratejilerinde yapılabilecek

iyileştirmeler önemlidir.

Öyleyse bankalar için stratejik pazarlama planlamasını şu şekilde tanımlayabiliriz; Uluslararası bankaların uzun dönemde, sürekli ve hızla değişen dünyada hedeflerine ulaşabilmeleri için geliştirdikleri hareket planlarıdır. Uluslararası bankayı uzun dönemde inovasyona zorlar. Uluslararası boyutları da her daim göz önünde bulundurmayı gerekli kılar ve rekabeti ön plana çıkararak bankaların kendilerini müşterilerine doğru yönlendirmesine yardımcı olur.

Uluslararası bankacılıkta stratejik pazarlama unsurlarını beş bölümde incelemek mümkündür.

4.1.1.Uluslararası Bankacılıkta Pazarlama Araştırmaları

Pazarlama araştırması, pazarlama hizmetleri ile ilgili bilgilerin sistematik ve objektif olarak toplanması, analizi ve değerlendirilmesi üst yönetime yardımcı bir araçtır. Üst yöneticiler kararlarını belirsizliğin ve risklerin minimize olduğu bilgi birikimi ile verilebilecektir.

Öncelikle uluslararası bankacılık, pazar araştırmalarında ve sektör analizleri alanında gerekli verileri araştırarak pazardaki fırsat ve tehditleri saptar ve pazarın yada sektörün durum analizini yapar.

İkinci aşamada ise bankanın markasının müşteriler tarafından nasıl algılandığının ve müşteriler arasında nasıl bir imaja sahip olduğunun tespiti yapılır. Çıkan sonuçlar doğrultusunda banka markası ile imajını güçlendirecek çalışmalarla ilgili yön göstererek marka yönetimi boyutunda çalışma yapılır.

Müşteri yaratmak için bankanın müşterilerine sunmuş olduğu hizmetten ne kadar memnun olduklarını ve onları hizmete bağlayan faktörlerin neler olduğunu ortaya koymak üzere yürütülen memnuniyeti ve bağlılığı ölçme çalışmaları, rekabetin gidere hızlanarak alevlendiği uluslararası pazarda yer edinebilmek ve kazanılan yeri koruyabilmek için oldukça önemlidir.

Konsept testleri, mevcut ya da yeni ürün veya proje için varılmak istenen hedef doğrultusunda izlenmesi gereken yol ve yöntemlerin belirlenmesinde kullanılan rehber niteliğinde testlerdir.

Marka testlerini kullanarak marka bilinirliğini, markanın performansını, pazardaki yeri ve konumunu, güçlü ve zayıf yönlerini, banka markası için fırsat ve tehditleri ortaya koymak üzere markanın bulunduğu pazarla ilgili müşterilerin tüm algı ve görüşlerini öğrenmeye ve anlamaya yönelik olarak yürütülen araştırmalardır.

Ürün testleri ile de yeni ya da mevcut ürünü geliştirme sürecinde ürünün taşınması gereken özellikler, ürünün güçlü, zayıf ve geliştirilmesi gereken özellikleri yönünde

ürünün konumlandırılması ile ilgili sorunlar giderilir. Ürünü test ederken, ürün geliştirme ve simülasyon testleri ile birlikte teknik araştırma ve analizlerde yapılır.

Rakip analizleri (Benchmarking = Kıyaslama) de üstün performansa sahip olmak için uluslararası pazarda en iyi uygulamaların araştırılmasıdır. Stratejik bir yöntem şekli olan Benchmarking sürekli bir gelişme ve öğrenme sağlar.

Rakip izleme ile uluslararası bankacılık sektöründe rakipleri yakından takip ederek izleme çalışmaları yürütülür. Hızla değişen pazarda değişime ayak uydurabilmek için değişimi ve değişimin yönünü anlamak ve değişime hızlı bir şekilde uyum sağlamak gerekir. Pazardaki dinamikleri ve değişiklikleri anlayabilmek için pazarda yer alan diğer bankaların yakından takip edilmesi gerekir.

4.1.2.Uluslararası Bankacılıkta Pazar Bölümlendirme

Bir uluslararası bankanın başarısının temel taşı, müşteri ve piyasa odaklılığıdır. Piyasa odaklı olma eğilimi, iki önemli şekilde oluşur. İlki fiziksel olarak müşteriye yakınlaşma gereksinimidir. İkincisi, farklı ve olası müşteri grupları arasında bölümlendirme ve öncelikler kurma sürecidir.

Uluslararası bankalar tüm pazarlara yönelmeye çalışmakta, hedef pazarlarının ihtiyaçlarını saptayıp bu pazardaki müşterilere uygun farklı stratejiler geliştirerek başarılı olmayı hedeflemektedir. Bankalar seçtikleri her hedef pazar için ayrı pazarlama karması geliştirmeleri zorunludur. Tüm pazarı hedef almak uluslararası bankanın yoğunlaşmasını ve etkin hizmet vermesini güçleştirerek giderlerin artmasına yol açabilir. Bunun için bankalar başarılı olabilecekleri bir veya daha fazla bölümü hedef Pazar olarak seçmeli ve bu alanlarda uzman hizmet vermelidir.

4.1.3.Uluslararası Bankacılıkta Konumlandırma

Bankacılıkta konumlandırma, hedef pazarın müşteri zihninde oluşturduğu algıdır. Konumlandırma, bir ürünün doğrudan doğruya rakip ürünlere ve de firmanın ürettiği diğer ürünlere karşı firmanın imajının geliştirilmesini ifade ederken uluslararası bankacılıkta konumlandırma dendiğinde muhtemel müşterinin zihninde var olan diğer banka ve bankacılık hizmetlerine kıyasla bankanın kendi hizmetini rekabet edecek şekilde müşterinin zihninde var etmesi kast etmektedir.

Konumlandırmanın amacı, bankanın ürettiği hizmetin rakip banka hizmetlerinden farklı olarak algılanmasını sağlamaktır. Bu nedenle müşterilere hizmetin içeriği hakkında bilgi verilmeli ve aynı hizmeti sunan bankalardan farkın ne olduğu net olarak açıklanmalıdır.

Uluslararası bankalar konumlandırma çalışma süreçlerinde konumlandırmanın belirlenmesi ve konumlandırmanın hedef müşteriye kabul ettirilmesi olarak iki

aşamada çalışma yaparlar.Bu süreçte bankalar;

- Yeni ürünlerin fiziksel ve duygusal özelliklerini net bir şekilde ortaya koyarlar.
- Rakip bankaların konumlandırmalarını net olarak belirtirler.
- Ürünü müşterilere sunarak hangi alanda satışa sunulacağını belirtirler.
- Seçilen alanın demografik ve psikografik analizini yaparlar.
- Konumlandırma çerçevesinde ürünü geliştirirler.
- Konumlandırma ışığında fiyat veya komisyon oranlarını belirlerler.
- Konumlandırma reklam çalışmaları yaparlar.
- Satışa sunarlar.

4.2.Uluslararası Bankacılıkta Pazarlama Yönetimi

Stratejik yönetim, stratejik planlamayı da içine alan geniş bir kavramdır. Stratejik yönetim işletmenin finans, pazarlama ve üretim fonksiyonlarını da içinde barındırır.

Finansal kurumlar, ürün ve hizmetlerini şiddetli rekabetin yaşandığı ve uygulamada katı kuralların geçerli olduğu alanda satmakla yükümlüdür.

Bankacılık pazarlama yönetimi hedefleri aşağıdaki gibidir:

- Güçlü ve etkin bir pazarlama kültürünü kurum içinde işler hale getirmek ve sürdürmek
- Pazarlama stratejileri geliştirmek ve stratejiye dair uygulamaları belirlemek
- Müşteri odaklı olmayı benimsemek
- Global pazarda lider bankalar tarafından kullanılan pazarlama yaklaşımlarını takip etmek
- Ürünlerin, müşterilerin, segmentlerin ve şubelerin karlılığını doğru şekilde hesaplamak
- Kurumun pazarlama stratejisini anlamak ve stratejinin işaret ettiği hedefe yönelik aksiyon planları oluşturmak
- Şubeleri satış, müşteri tatmini ve karlılığı artırma yönünde yeniden yapılandırmak
- Planlama, bütçeleme ve finansal kontrol sistemlerini pazarlama stratejileri ile uyumlu hale getirmek
- Müşteri beklenti ve taleplerine cevap veren finansal ürün ve hizmetler tasarlamak ve geliştirmek
- Uluslararası bankanın faaliyet alanına ait Pazar bölümlendirmesi yapmak

- Organizasyonel yapı üzerinde uzlaşmış pazarlama uygulamalarına göre yeniden tasarlamak

4.3.Uluslararası Pazarlama Planlaması

Uluslararası bankalarda pazarlama planı yapmak; pazarlama stratejilerinden marka oluşturmaya; halkla ilişkilerden, reklam, takas, sosyal medya, promosyon, internet pazarlaması başta olmak üzere pazarlama tekniklerine; müşteri ilişkileri, fuarlar, bayilik-franchising, e-ticaret ve patent dahil satış hakkında bilinmesi gereken pek çok bilgiyi derleyerek kararları ileriye dönük olarak değerlendirip uygulamaya koyabilmek anlamını taşır.

Pazarlama planı hazırlık evreleri şunlardır:

1.Eylem ve hareket planları hazırlamak: Eylem planları stratejilerden daha kısa süreyi içerirler. Fonksiyonel yaklaşımla, uluslararası bir bankanın her fonksiyonu ayrı bir eylem planı gerektirir. Ülkeler, insanlar,, ürünler, borç verme, pazarlama, mevduat toplama, v.s. ayrı eylem planı gerektiren fonksiyonlardır.

Planlama yapılırken program tanımı tam yapılmalı, hedefler önceden saptanmalı, eylem planının fayda ve maliyetleri değerlendirilmeli, önerilen eylem planı için risk analizi ve eylem planının başarı ölçümü yapılmalıdır.

2.Değişken pazarlama anlayışı: Ekonomik veya uluslararası eğilimler, politika ve teknik gelişmeler gibi unsurların incelenerek kullanılması gerekliliğidir.Bilindik pazarlama kurallarının dışına çıkıp tüm dünyayı kapsayan genel düşüncenin yanına yerel ve bireysel bakışı koyabilmek, müşteriler ile sürekli, istikrarlı ve yaratıcı bir iletişim kurmak değişen pazarlama anlayışının gereğidir.

3.Pazarlama planlama stratejisinin oluşturulması: Ön koşulu durum analizinin yapılmasıdır. Burada üç unsur önemlidir. Birincisi, uluslararası bankanın içeriği, geçmişteki satış ve karları ile cari satış ve karı. İkinci olarak müşteri analizinin ve son olarak da rekabet analizinin yapılmasıdır. Rekabet analizinde pazarların özellikleri, hacim, nitelik, rekabet faaliyetleri, stratejiler göz önüne alındığında SWOT Analizi yapmak gereklidir.Böylece bankanın kuvvetli ve zayıf olduğu yönler ve pazardaki fırsat durumu ortaya konabilir ve ayrıca o an veya ilerisi için herhangi bazı risklerin mevcut olup olmadığı bulunabilir.

4.Rakip bankaların izlenmesi: Uluslararası bankalar belirlemiş oldukları stratejik hedeflere ulaşmak için pazarlama faaliyetleri ve yönetimi yaparlar. Bu doğrultuda bankalar kendi analizlerini yaparak müşterilerini iyi tanımak ve rakiplerini takip etmek durumundadır. Rakiplerin de zayıf ve güçlü yanlarını belirleyerek kullandıkları pazarlama yaklaşım ve tekniklerinin takip edilmesi gerekmektedir.

5.Değerlendirme: Gözetim ve ölçme, pazarlama eylemlerinin sonuçlarını takip eder. Pazarlama değişen dünya konjonktürünün değişkenlerinin önceden belirlenemeyecek biçimde esnekliğe sahip olmasından dolayı, sürekli gözetim yoluyla ,değişmeleri ve sorun yaratan alanları belirleme kapasitesine sahiptir. Gözetimde, amaçlar doğrultusunda standartlar belirlenir. Denetim, pazarlama planının başarısının en önemli unsurudur. Planlama yönetiminde bilgiler değerlendirilir. Sonuçta %5 'lik sapmalar olabilir. Ancak bankanın sürekli karşılaşacağı, düşük performansa neden olan ve tekrarlama özelliği taşıyan sorunların belirlenmesi ve önlem alması gereklidir.

5.Küreselleşme ve Euro Piyasaları

5.1.Finansal Piyasalarda Küreselleşme

Günümüz dünyasını şekillendiren hızlı ve büyük çaplı jeopolitik, teknolojik, ticari ve bankacılık sektöründe yaşanan değişimler küresel platformlar üzerinde etki etmektedir. Küreselleşme, bankacılık sektöründe artan hizmet fazlasını kullanma sürecini hızlandırmıştır. Dünya genelinde artan rekabet, para ve sermaye; bankaların yerel piyasalardan fırlayarak çıkmasına ve uygun piyasalar aramaya başlamasına neden olmuştur. Bankalar da bölgesel engelleri aşarak uygun yer arayışına girerek uluslararası platformda müşteri portföyünü çeşitlendirmişlerdir. Bu durum hem ithalatçı ve ihracatçıya hem de özellikle yabancı para trafiğinin artması nedeniyle kamuyla fayda sağlamıştır.

Uluslararası bankalar küreselleşmenin getirdiği çeşitliliğin yanı sıra, rakip bankalar karşısında rekabet güçlerini koruyabilmek için yeni ürünler, yeni pazarlara açılarak finansal yenilikler yaratmak durumunda kalmaktadırlar. Küreselleşmenin bankacılık sektöründeki bir diğer sonucu da banka birleşmeleri olmuştur. Bu birleşmeler ile devasa büyüklükte aktiflere sahip bankalar da ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası bankalar, ödemeler dengesi açısından sektörde buldukları ülkeye yabancı sermaye girişi sağlamanın yanı sıra ülkede üstlendikleri projeleri finanse ederek ülke ekonomisine de katkı sağlarlar.

Türkiye'nin küresel ekonomik konjonktörüne panoramik olarak göz atacak olursak; Ülkemiz ve bugün orta sınıfta bulunan diğer Batılı olmayan ülkelerin 2030'a kadar finansal piyasalarda yükselişte olacakları öngörülmektedir. Küresel ekonomi ile ilgili olarak Dünya Bankası, 2025 yılına gelinceye kadar Çin ve Hindistan'ın bir arada büyüme oranının, ABD ve Avro bölgesinin toplamından yaklaşık iki kat fazla olacağını tahmin etmiştir.

5.1.1.Uluslararası Para Piyasasının Temel Amacı

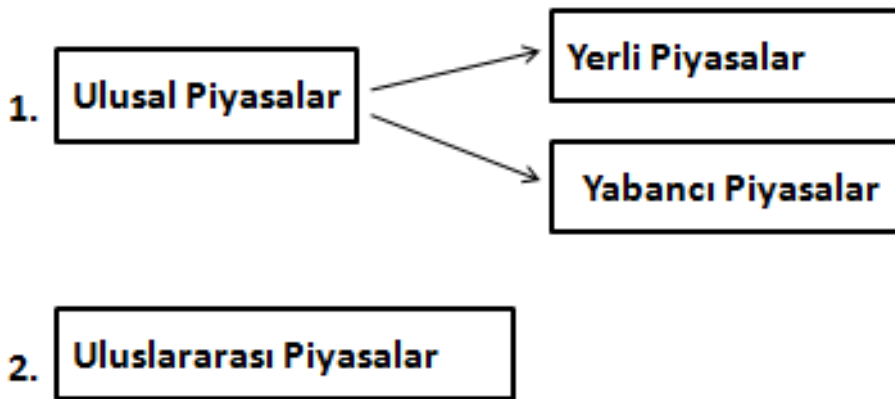
Uluslararası para piyasalarında tüm ticari kurumların hedefi büyümedir. Bunu

sağlamanın temel yöntemi, yatırımları büyütmeğe geçer. Yatırımların kaynağı ise birikimlerdir. Bireysel birikimler ise tek başlarına hiçbir şey ifade etmezler. Bu aşamada bankalar tasarruf sahiplerinin birikimlerinin fon açığı bulunan kişi veya kuruluşlara aktararak değerlendirilmesine aracılık ederler.

Uluslararası finansal piyasalar, tasarruf fazlasına sahip kişi veya kuruluşların fonlarını tasarruf açığı bulunanların kullanması için aracılık eden piyasalardır. Sonuçta fon talep edenlerle fon arz edenleri buluşturan piyasalardır. Uluslararası finansal işlemde, ulusal fonların yabancılara veya yabancı fonların yerli kullanıcılara orta veya uzun vadeli aktarılması ile gerçekleşir. Ekonomik etkinlik ve verimlilik için gerekli piyasalardır. Bu piyasalarda fonlar kıymetli evraklarla devredilmektedir. Bunlara da finansal araçlar denilmektedir.

5.1.2. Küresel Piyasaların Sınıflandırılması

Küresel piyasaları ulusal ve uluslararası olmak üzere iki grupta toplayabiliriz.

Ulusal Piyasalarda, yerli ve yabancı ayrımı, sermaye piyasasında işlem gören finansal araçların menşelerine bağlı olarak ifade bulur. Örneğin New York Borsasında işlem gören ve Amerikan şirketi olan General Motors hisse senedi pazarda yerel işlem piyasasında, aynı hisse senedi FTSE 100 Future\Euronext Londra Borsasında ise yabancı şirketler piyasasında işlem görür.

Yabancı piyasaların işlemlerinin pratiklik sağlaması için borsanın bulunduğu ülke veya şehre vurgu yapan isimler kullanılmaktadır. ABD’de yabancı menkul kıymetlerin işlem gördüğü piyasaya, Yankee; İngiltere için Bulldog Piyasası, İspanya’da Matador Piyasası, Japonya’da Samurai Piyasası, Hollanda’da Rembrant Piyasası gibi.

Uluslararası piyasalar, yurtdışı, offshore veya Euro piyasalarıdır. Herhangi bir hisse

senedinin yine herhangi bir ülkenin borsasına kota koymasını isteyene şirketlerin o borsanın belirlediği kota koyabilme şartlarını yerine getirmeleri gerekmektedir.

Şirketlerin menkul kıymetlerini kota ettirebilmeler için borsaca belirlenmiş şartları yerine getirmeleri gerekir.Bu şartlar borsadan borsaya hatta yıldan yıla değişiklik göstermekle birlikte menkul kıymette aranacak özellikler şöyle sıralanabilir:

- Şirketlerin karının belli bir standardı tutturmuş olması
- Toplam varlıkların durumu
- Şirketlerin önemli derece de aktif varlığa ve kazanç gücüne sahip olması
- Şirketlerin faaliyet gösterdiği sektördeki durumunun istikrarlı olması
- Hisse senetlerinin sayısının belirlenen sayıyı aşması
- Şirketin bağımsız mali denetiminin yapılmış olması
- Her hisse senedi sahibine yönetiminde söz hakkı tanıyacak biçimde düzenlenmiş olması
- Hisse senetlerinin toplam piyasa değerinin borsanın belirlediği miktardan çok olması şeklinde özetlenebilir.

Dünyadaki en büyük borsalara baktığımızda karşımıza New York, Tokyo ve Londra borsaları çıkmaktadır. Büyük borsa olarak nitelendirilen borsalar ise; Amerika Borsası, Chicago, Pasifik, Hong Kong, Paris , Milano ve Frankfurt Borsalarıdır.

Orta ölçekli borsalar; A.B.D.' de, Boston, Cincinati ve Philadelphia Borsalarıdır. Avrupa' da; Düseldorf, Berlin, Hamburg, Münih, Madrid, Barselona, Brüksel, Lizbon, Kopenhag, Stockholm, Amsterdam Borsaları. Uzakoğu'da; Seul, Taiwan, Singapur, Sdyney, Melbourne, Bombay, Karachi. Latin Amerika ve Kanada'da ; Rio de Janerio, Buenos Aires, Sao Paolo, Mexico City ve Toronto Borsaları. Orta Doğu'da ise Borsa İstanbul bulunmaktadır.

5.1.3. Euro Piyasaları

Euro piyasalar konusunda Eurocurrency, Eurobond, Euroquity piyasaları ve Euro-Commercial Papers piyasaları üzerinde durulacaktır. Uluslararası bankalar bu piyasada uluslararası veya dış ticaret yoluyla da işlem yaparlar, ayrıca ulusal piyasalarla çok yakın bağlantıları vardır.

5.1.3.1. Eurocurrency Piyasalar

Bankanın tedavüle çıktığı ülke dışında herhangi bir ülkede bankada işlem görmesini ifade eder. Amerikan dolarının ABD dışında bir bankaya yatırılmasıyla oluşur. Bu piyasada sıklıkla işlem gören para ABD doları olduğu için bu piyasaya 'Eurodollar' piyasası da denilmektedir. Mevduat ve kredileriyle işlem yapan ve finansal aracılık rolünü üstlenen Eurobankalar tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca Eurodollar piyasası,

döviz piyasası değildir.

Eurodollar piyasası, çokuluslu şirketlerin çalışma sermayesi ihtiyaçları için en önemli finanslama kaynaklarından biridir. Çok uluslu şirketleri, gittikleri ülkelerde özellikle Avrupa'da ihtiyaç duydukları ABD Dolarını sağlamak amacıyla Eurodollar piyasaları kullanmaktadırlar. Ayrıca Amerikan Federal Bankasının yaptığı faiz düzenlemelerinin yetersiz bulunması sonucunda, fonların ABD dışında Avrupa Bankalarına aktarılması ile yasal kısıtlamalardan kurtulmak ihtiyacına cevap vermeleri ve yine Avrupa Bankalarının fon maliyetlerini ulusal piyasalara oranla daha düşük tutabilmelerine ve düşük kredi mevduat spreadleri ile çalışabilmelerine imkan sağlamaları eurodollar piyasalarının oluşum nedenleri arasında yer almaktadır. Uluslararası bankacılık sistemi ile eurodollar ABD bankacılık sisteminde kalabilmektedir. Europara piyasaları ile yatırımcılar ve fon kullanıcıları iç piyasa ile euro piyasalar arasında seçim yapabilirler. Sonuç olarak da aynı paranın iç ve dış piyasaları arasında rekabet oluşturmaktadır.

Avrupa dışındaki dolarlar genellikle bulunduğu bölgeye göre isim almaktadır. Örneğin, 'Asiandollar', 'Riodollar' gibi Eurodollar, ABD dışında bulunan dolarları ifade ediyor gibi olsada sonraları ABD dışında tüm dolarları kapsayacak biçimde yaygınlaştırılmıştır.

Eurodollar piyasası uluslararası bankalarca kullanılır ve bu bankalar tarafından para yaratılmaktadır. Uluslararası bankalar herhangi bir ülkeden başka bir ülkeye mevduat olarak paranın yatırılmasını ya da mevduatları farklı ülkelerdeki bankalara transfer ederek para yaratılmasını sağlarlar.

Europara piyasası bankalararası piyasadır. Piyasanın yatırımcıları; Merkez Bankaları, uluslararası bankalar, uluslararası finansal kurumlar ve kişisel yatırımcılardır. Fonlar kredi olarak dağıtılır. Uluslararası seviyede bankalararası bağlantı sağlayan ve Eurodollar piyasalarında para akışını gerçekleştirmede aktif rol oynayan pek çok merkez var olmasına rağmen en sıklıkla kullanılan bankalararası piyasalar Londra ve New York Piyasalarıdır.

Euromerkezleri coğrafi açıdan sınıflandırmak mümkündür:

- **Avrupa Merkezleri:** Londra, Zürih, Frankfurt, Lüksemburg, Paris, Amsterdam, Brüksel, Milan
- **ABD ve Kuzey Amerika Merkezleri:** New York, Toronto, Chicago, Los Angeles
- **Uzak Doğu ve Asya Merkezleri:** Singapur, Hongkong ve Tokyo
- **Ortadoğu Merkezleri:** Beyrut, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri
- **Karayip Merkezleri:** Nassau-Bahama, Cayman Adaları ve Panama'dan oluşur.

5.1.3.1.1.Eurodollar Mevduatı

Dünyanın her yerinde ABD dışındaki banka ve diğer aracı kurumlarda dolar üzerinden açılmış dolar hesaplarıdır.

5.1.3.1.2.Sendikalı Euro Banka Kredileri

Sendikasyon kredileri, bir bankanın öncülüğünde, tek bir kredi işleminin birden fazla banka tarafından aynı belgeleme sistemiyle, fiyat ve vade bazında ortaklaşa finansmanı temelinde yapılandırılmış bir kredi türü ve kredi temin etme tekniğidir. Sendikasyon, borç vermekten doğan riskin dağıtılması tekniğidir.

Uluslararası bankalar, sağladıkları avantaj ile yerli ve yabancı bankaları bir araya getirerek büyük tutarlı ve orta-uzun vadeli finansman ihtiyacının olduğu projelerde fonlamanın çeşitli bankalar tarafından üstlenilmesini sağlayarak sendika edilmesi aşamasında işlemi yapılandırarak aracılık sağlamaktadır. Sendikasyon kredilerinin kısa vadeli olması da mümkündür. Yalnız uygulamada maliyet yüksek olduğu için fon kullanıcısı tarafından tercih edilen bir teknik değildir.

Uluslararası bankalar , bu alanda sahip oldukları know-how ve deneyim sayesinde müşterilerinin yurt dışı fonlara ulaşmasına imkan sağlamakta olup sendikasyon işlemlerinde lider olarak yer almaktadırlar.

Sendikasyon kredisi değişken faiz oranı ile oluşturulur. Burada referans LIBOR, FIBOR gibi faiz oranları üzerine bir değişken değer kullanılır. Bu değişken değer, kredi veren kurumların maliyeti ve kredi alan kurumun sahip olduğu risk dikkate alınarak belirlenir. Bu tür kredilerde sabit faiz uygulama durumları mevcut olmakla birlikte uluslararası bankalar kullandıkları fonun kendilerine maliyetlerinin artması olasılığına karşın sabit faiz riskini üstlenmezler.

Fon kullanıcısı şirketin sendikasyon kredisi alması, prestijli olarak görülür; çünkü uluslararası bankalardan oluşan bir konsorsiyum, şirketi incelemiş ve büyük bir krediyi şirkete tahsis etmeyi uygun bulmuştur. Yine sendikasyon kredisi kullanıcısı aynı miktar krediyi tek bir bankadan sağlamaya çalışmış olsaydı, hem bu kadar büyük tutarlı kredi verebilecek tek banka sayısı az olacak, hem de tutarın büyük olması ve riskin dağılmamış olması nedeniyle maliyetler çok yüksek olacaktır. Fon kullanıcısı açısından bir diğer faydalı durum, kaynağın aktarılacağı yatırımların sürekliliğinin güvence sağlayacak olmasıdır.

Uluslararası banka açısından avantajına bakacak olursak; müşterilerin bankaya sadakati artar. Sendikasyon kredisi düzenleyerek büyük oranda komisyon kazançları olur. Kredi riskini tek bir banka üstlenmediğinden kredi riski diğer kreditorlerce paylaşılır.

5.3.1.2.Eurobond Piyasası

Bir ülkenin dış borçlanmasında kullandığı araçlar olan Eurobondlar, genellikle Euro ve A.B.D. Doları cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma senetleridir. Eurobondlar, Hazinesinin dış borçlanmada kullandığı dövizli bonolara benzemektedir. Eurobondlar Dolar ve Euro cinsinden değişik vadelerde piyasalara sunulmaktadır.Eurobond temel olarak dövizli menkul kıymet olması nedeniyle dövize endeksli menkul kıymet adıyla da kaşımıza çıkmaktadır.

Eurobondlar ilk ihraç edildiklerinde referans olarak Amerikan hazine bonolarını kendilerine referans alırlar. Amerikan hazine bonoları dünyanın en güvenilir bonoları olarak gösterilmektedir. İhraç sırasında yerli ve yabancı yatırımcılar bu referans bonoları kendilerine baz alarak ülke bonosunun riskini ölçmeye çalışırlar.

Eurobondun özelliklerini sıralayacak olursak:

- Öncelikle Amerikan Doları olmak üzere Euro, İsviçre Frangı vs. Döviz cinsleri üzerinden ihraç edilebilirler.
- Eurobondlar ülkemizde nominal değerleri üzerinden ihraç edilirler.
- Vadeleri bir yıldan fazladır. Genellikle beş ile otuz yıl arasında değişir.
- Kupon faizleri genellikle yılda iki kez ödenir.
- Hamiline yazılı olarak ihraç edilirler.
- Vade sonu beklenmeden nakde çevrilebilir.

5.1.3.3.Euroequity Piyasaları

Ulusal hisse senetlerinin yabancılarca alınmasıdır. Genellikle Avrupa yatırımcılarının satın aldıkları ABD şirketlerine ait hisse senetleridir. ABD şirketlerinin hisse senetlerinden farklılık göstermesine rağmen ABD borsalarında alım-satımı yapılmaktadır. Sonuç olarak hisse senetlerinin, çıktığı ülke sınırları dışında satıldığı ve işlem gördüğü piyasalardır.

5.1.3.4.Euro-Commercial Papers Piyasaları

Finansman bonolarında olduğu gibi isme yazılı olarak çıkarılan ve herhangi bir güvence konsorsiyumuna bağlı olmaksızın yatırımı yapılan borçlanma araçlarıdır.Kısa vadeli senet piyasası, özelliği aynı banka kredilerine alternatif olarak geliştirilmiş şirketlere satılmak için tasarlanmış finansal araçların kullanıldığı piyasadır.

Amerikan şirketleri 1970'lerin ilk yıllarından itibaren Euro borç senetlerini kullanmaya başlamıştır. ABD doğrudan yabancı yatırımlarına getirilen kısıtlamaların sonucu oluşan bu piyasa, sonraları ABD şirketlerince yurt dışından fon sağlama aracı olarak kullanılmıştır.Yabancı ülke para birimi olarak çıkartılan euro finansman bonoları ulusal piyasalarda satışa sunulmaktadır.

Orta vadeli Euro borç senetleri, yabancı ülke para birimlerine daha kolay ulaşmayı sağlayan finansal araçlardır. Euro borç senetleri ulusal ve yabancı şirketler, uluslararası kurumlar ve bağımsız ülkeler için temel bir fon kaynağı haline gelmiştir. Bu senetleri çıkartan için sigorta ettirmek gibi bir yükümlülük yoktur. Ayrıca istendiğinde tahvillerden daha düşük miktarda satılma olanağı da mevcuttur.

5.2. Finansal Piyasalarda Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, literatürde bağımsız idari otoriteler, bağımsız düzenleyici kurumlar, üst kurullar, özerk kurumlar gibi kavramlarla da adlandırılmaktadır.

Piyasa sisteminin kurallarına uygun kararlar vermesi, finansal sistemin etkin çalışabilmesi ve piyasalara rasyonellik kazandırabilmesi için finansal sistemin işleyişinde sorumlu düzenleme ve denetleme erkine gereksini vardır.

Düzenleyici ve denetleyici kurumların, görev alanları içerisinde düzenleme yaparak piyasa oyuncularının kurallara uygun faaliyette bulunup bulunmadığını denetlemek; yapılan kural dışılığı, uygun olmayan durumu belirlemek, yaptırımlar uygulamak, araştırma, geliştirme ve danışmanlık hizmetleri sunmak gibi sorumlulukları vardır.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, genellikle olan görev alanları piyasa ekonomisinin düzenlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ve yönetimde keyifliliğin önlenmesini sağlarlar. Düzenleyici ve denetleyici kurumların para ile ilgili işlemlerinin periyodik olarak denetiminin kesinlikle yapılması gerekir. Herhangi bir kuruluşun parasal işlemlerinin denetim dışı kalması dünyanın hiçbir yerinde hatta bu kurumların en geniş anlamda özerk oldukları ABD’de bile düşünülmemektedir.

AB’ de finansal kurumların sınır ötesi işlemlerini AB kurallarını temel alarak hazırlanmış ulusal ve uluslararası düzenlemeler sayesinde ortak ve benzer düzenlemeler çerçevesinde yapabildiği bir sistem oluşturmuştur. Avrupa bankacılık denetleme otoritesinin (EBA), bankacılık sektöründe uluslararası denetim faaliyetlerinin uyumunu sağlamak, kurumsal ve finansal yönetim ilkeleri doğrultusunda piyasa işleyişini düzenlemek gibi görevleri vardır. Merkezi Londra’dadır.

Avrupa Sigorta ve Emeklilik Otoritesi (EIOPA), finansal sistemde istikrarın, piyasa ve finansal ürünlerin şeffaflığının sağlanması, sigorta ile emeklilik sigorta konularında tarafların korunmasını sağlamaktadır.

Merkezi Paris’te olan Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA), AB düzeyinde şeffaf, etkin ve fonksiyonel bir menkul kıymetler piyasasının

oluşturulmasıdır. Tasarrufçu haklarının yanı sıra finansal sistemin istikrarının da korunmasını sağlamak, görev sorumlulukları arasında yer alır.

Avrupa Sistemik Risk Kurulu (ESRB) ise AB'nin finansal sisteminin makro ihtiyatı gözetiminden sorumludur.

Türkiye'de finansal piyasaları düzenleyen ve denetleyen kurumlar olarak;

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- Hazine Müsteşarlığı
- Sermaye Piyasası Kurulu
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu sayılabilir.

Diğer kurumlar ise ; Borsa İstanbul, Bağımsız denetleme şirketleri ve derecelendirme şirketleri olarak sayılabilir.

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) yaptığı faaliyeti Amerika' da Security Exchange Comission (SEC) v.b. kuruluşlar yerine getirmektedir. Ayrıca finansal piyasaların işleyişini sağlayan aracı kuruluşlar, borsalar, takas saklama kurumları yanında, yatırımcıların doğru ve bu piyasanın işleyişinde çok önemli olan 'zamanında bilgi' alınmasına yardımcı olan bağımsız denetim şirketleri, derecelendirme kurumları ve teknolojinin gelişimiyle yatırımcıya kolaylık sağlayan ekonomi basını ve online bilgi hizmetleri de bu piyasanın önemli denetleyici unsurlarındandır.

Dünyada muhasebe ve denetime ilişkin düzenleyici kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlar; IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) muhasebe mesleğinin dünyadaki en üst kurumudur. IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) bağımsız, özerk, muhasebe standartları hazırlama ve yayınlama konusunda genel kabul görmüş tek otoritedir. IAASB (Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu) ise uluslararası denetim standartları, 'IFAC' bünyesinde, üye ülkelerce belirlenmiş mesleklerden oluşmuş Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir.

6.ULUSLARARASI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

Uluslararası sermaye piyasası, orta ve uzun vadeli fon talebi olanlar ile yatırımcıların karşılaştığı piyasalardır. Sermaye piyasalarının finansal araçlarından birisi hisse senedir.

6.1.Uluslararası Hisse Senetleri Piyasaları: Sermaye şirketlerinin ortaklık paylarını belgelemek için ortaklarına verdikleri kıymetli evraklara hisse senedi denilmektedir. Tüm dünyada borsaların kurulmasının temeli, hisse senetleridir. Türkiye 'de hisse

senedi çıkarmak için Sermaye Piyasası Kurulu'ndan (SPK) izin almak zorunludur. Aksi takdirde hisse senedi çıkaramazsınız. Hisse senedi çıkarabilmenin de şartları vardır.

Uluslararası finansal hareketlilik ile şirketler sadece ulusal değil uluslararası piyasalardan da finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Ulusal piyasalardaki dar ölçekli fon sağlama kısıtlıklarını aşarak uluslararası piyasalarda büyük ölçekli hisse senedi satma imkanlarına kavuşarak daha fazla menkul kıymet ihraç edebilecek kapasiteye ulaşmışlardır. Şirketlerin hisse senetlerinin uluslararası arenada işlem görmeye başlaması, yatırımcılar açısından da çeşitlilik getirmiştir. Şirketler ayrıca yeni çıkardıkları hisse senetlerini çifte kotasyonla hem yerli hem de yabancı piyasalarda işlem görebilecek şekilde yönetmektedirler.

Uluslararası işlem hacmi ve likiditesi en büyük olan hisse senedi piyasaları New York Menkul Kıymetler Borsası (NYSE) ,Tokyo Menkul Kıymetler Borsası (TYO) ve Londra Menkul Kıymetler Borsası (LSE) dir.

New York Menkul Kıymetler Borsası (NYSE): ABD, Newyork şehrinde, Aşağı Manhattan, 11 Wall Street'de bulunan menkul kıymet borsasıdır. Uluslararası piyasalar içinde dünyanın en köklü ve en büyük borsası olarak bilinir.

17 Mayıs 1792' de 24 gönüllü simsarın birleşik, açık havada hisse alım satımına başlaması ile temelleri oluşmuş sonrasında ise şirketleştirilen New York Borsası, resmi olarak 1817 yılında New York Stok and Exchange Board adıyla kurulmuştur. Bugünkü New York Stok Exchange adını 1863 yılında alan NYSE Euronext Group bünyesindeki New York Borsası Amerikan Borsası ile özdeşleşmiştir. 4 Nisan 2007'de NYSE Group ve Euronext N.V.Birleşerek NYSE Euronext (NYX) borsası olmuştur.

ABD menkul kıymet piyasasının %85'i NYSE' de işlem görmektedir. Hisse senedi piyasaları arasında en katı kotasyon şartlarına sahip piyasadır.

New York Borsası, halihazırda bünyesinde 4-5 farklı borsanın olan, 10 bine yakın hissenin işlem gördüğü ve günlük işlem hacminin 20 trilyon doları bulan devasa bir pazardır. Bununla birlikte Forex Piyasası'nın en önemli dört ticaret merkezinden birisidir. New York Borsası'nda ve Nasdaq'da işlem gören, piyasa değeri çok yüksek 30 hisse senedinin ağırlıklı ortalamasından oluşuyor. Bunların arasında Coca Cola, Microsoft, Boeing, Citigroup gibi şirketler de vardır. New York Borsasında çok çeşitli özelliklerde menkul kıymetler işlem görmekte; bu piyasalarda dünya ekonomisine yön veren Dow Jones, Nasdaq, NYSE Composite, S&P 500 gibi endeksleri kullanmaktadır. Yatırımcılar borsadan işlem yapmadan global platformlar üzerinden borsa ürünlerini uluslararası bankalar ve aracı kuruluşlar vasıtasıyla alıp satabiliyorlar. Müşterileri için bu global uluslararası bankadan hesap açtırmak, işlem yapmak için yeterli oluyor.

NYSE , dünya ekonomisine yön veren endekslerinin işlem gördüğü, günlük işlem hacmi 20 trilyon doları bulan devasa bir Pazar haline gelmiştir.

Tokyo Borsası: Borsa, 1878 yılında kuruldu. 30 Haziran 1943 yılında Japonya' daki diğer 10 borsa ile birleştirilerek özel Japonya Menkul Kıymetler Borsası adını almıştır. 1947 yılında Japonya Menkul Kıymetler Borsası tasfiye edilmiş ve hemen ardından Sermaye Piyasası Kanunu ile 1949 yılında resmi olarak Tokyo Borsası kurulmuştur. 2000 yılında Hiroshima ve Niigata borsaları ile birleşerek günümüzde teknolojik altyapısıyla dünyanın en güçlü borsasıdır. Küresel işlem hacmi açısından ise dünya sıralamasında ikinci sırada yer alır. Tokya Borsası, Forex piyasasının Asya'da ki en önemli ticaret merkezidir.

Tokyo Borsası'nın temel göstergesi yatırımcıların gözdesi olan Nikkei 225 endeksidir. Dünyanın yakından takip ettiği önemli göstergedir. Tokyo Borsası'nın en fazla işlem hacmine sahip 225 hissesinden oluşan Nikkie 225 endeksi ile işlem hacminden aldığı paya göre çeşitli kombinasyonlara göre oluşturulmuş TOPIX 100, TOPIX 500, TOPIX 1.000 endeksleri de önemli enstrümanlar arasında yer almaktadır.

Tokyo borsasında işlem gören finansal araçlara yatırım yapan yatırımcılar, direkt borsadan işlem yapmadan global platformlar üzerinden bu ürünleri alıp satabiliyorlar. Müşterileri için bu global platformları satın alan uluslararası bankalar ve aracı kurumlarda hesap açtırmak, işlem yapmak için yeteli oluyor.

Londra Borsası: Londra, Birleşik Krallık'ta bulunan borsadır. Borsa, 1801' de Paternoster Meydanı'nda St. Paul's Katedrali'nin hemen bitişiğinde kuruldu ve London Stock Exchange Group'un bir parçasıdır. 1986 yılında borsada Büyük Patlama diye bilinen önemli değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır.

Borsa uluslararası sermaye, tahvil ve türev piyasalar gibi geniş bir yelpazede faaliyet göstermeye devam etmektedir. Dünyanın dördüncü, Avrupa'nın birinci en yüksek işlem hacmine sahip borsasıdır.

Yatırımcılar işlemlerini uluslararası lokal bankalar veya aracı kurumlar ile bilgisayar üzerinden yapmaktadırlar. Bu piyasada işlem gören hisse senetleri; Alfai Beta, Gamma ve Delta olarak adlandırılmıştır.

Alfa hisse senetleri, sıklıkla işlem göre hisse senetleridir. Beta ve Gamma grubu hisse senetleri, Alfa grubu hisse senetlerine nazaran daha az aktif senetlerdir. Delta hisse senetleri ise likiditesi az olan hisse senetleridir.

Büyük Dünya Endeksleri: Bu endeksleri sıralayacak olursak, ABD'de Dow 30, S&P 500, Nasdaq 100 ve Small Cap 2000; Kanada'da S&P\TSX; Brezilya'da Bovespa; Meksika'da IPC; Almanya'da Dax ; İngiltere'de FTSE 100; Fransa'da CAC 40, Euro Stoxx 50;

Amsterdam (Hollanda)'da AEX; İspanya'nın IBEX 35; İtalya FTSE MIB; İsviçre'de İsviç 20; Stockholm'da OMXS 30; Rusya'da MICEX; İstanbul'da BIST 100; İsrail başkenti Tel Aviv'de Tel Aviv 25; Suudi Arabistan menkul kıymetler borsasında Tadawul Borsası; Tokyo (Japonya) 'da Nikkei 225; Avustralya'da S&P\ASX 200, Çin'de Shanghai ve Hang Seng; Tayvan'da Taiwan Weighted; Singapur'da STI Index; Güney Kore'de KOSPI; Cakarta, Endonazy'a da IDX; Hindistan'da S&P CNX Nifty ve Sensex endeksleridir.

6.2.Sermaye Piyasa Araçları ve Menkul Kıymetler: Sermaye piyasası araçları menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarıdır. Menkul Kıymetler, hisse senetleri ve tahvillerdir. Çek, poliçe, bono ve mevduat sertifikası sermaye piyasası aracı değildir.

Menkul kıymetler; ortaklık sağlayan, belirlenmiş tutarı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, seri halinde çıkarılan kıymetli evraklardır. Hisse senedi ise ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymetlerdir. Tahvil de alacaklılık hakkı sağlayan menkul kıymetlere örnek olarak verilebilir.

6.2.1.Hisse Senetleri: Anonim ortaklıkları tarafından çıkarılan, ortaklığa yatırılan para kadar şirket sermayesine katılımı temsil eden, belirli yasal şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmiş kıymetli evraktır.

Hisse senetlerinin sahiplerine, ortaklık hakkı, yönetimine katılma (oy) hakkı, kar payı (temettü) ve temettü avansı alma hakkı, rüçhan hakkı (yeni pay alma hakkı), bedelsiz pay alma hakkı, tasfiyeden pay alma hakkı ve bilgi edinme hakkı sağlar.

Hisse senetlerini; hamiline ve nama yazılı hisse senetleri, adi ve imtiyazlı hisse senetleri, bedelli ve bedelsiz hisse senetleri, primli ve primsiz hisse senetleri, kurucu ve intifa hisse senetleri şeklinde gruplandırabiliriz.

6.2.1.1.Hamiline ve Nama Yazılı Hisse Senetleri: Hisse senetleri nama (isme) ya da hamiline yazılı olarak çıkarılabilir. Hisse senedi eğer belirli bir kişi adına düzenlenmiş ise ve pay defterine bu kişi adıyla kaydedilmişse nama yazılı hisse senedi, onu elinde bulunduran herhangi bir kişiye ait olur ise hamiline yazılı hisse senedi adını alır.

6.2.1.2.Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri: Hisse senetleri ana sözleşmede aksine bir hüküm yok ise sahiplerine eşit haklar tanır.Borsada hisse senetleri, şirket sözleşmesinde aksi bir hüküm yoksa adi hisse senedi hükmündedir. Bir kısım hisse senedi ise adi hisse senetlerine göre kara katılmada, yönetim ve denetim kuruluna üye seçiminde, oy hakkında ve benzeri konularda ana sözleşme çerçevesinde sahiplerine imtiyazlı haklar tanıyabilir.

6.2.1.3.Bedelsiz ve Bedelli Hisse Senetleri: Bedeli sermaye artırımını yoluyla ihraç edilen hisse senetlerine bedelli hisse senedi denir. Bu senetler mevcut ortaklara satılabileceği gibi şirket sermayesinin bedelli artırılması yoluyla ortaya çıkan rüçhan hakkı diğer

yatırımcılara da satılabilmektedir. Şirketlerin yeni fon elde edebilmek için senetleri bedelli olarak nominal değerinden ya da daha yüksek fiyattan satmaları mümkündür.

Bedelsiz hisse senetleri, iç kaynaklardan sermaye arttırımı yoluyla ihraç edilen hisse senedir. Bedelsiz sermaye arttırımına gidildiğinde, şirketin iç kaynaklarından, sermayeye aktardıkları tutar karşılığı çıkardığı hisse senetlerini bir bedel almaksızın ortaklara ellerindeki paylar oranında dağıtmasıdır. Bu tür hisse senetlerine bedelsiz hisse senetleri adı verilir.

6.2.1.4.Primli ve Primsiz Hisse Senetleri: Nominal (üzerine yazılı olan) değerden ihraç edilen hisse senetlerine primsiz, nominal değerlerinden daha fazla bir bedelle ihraç edilen hisse senetlerine primli hisse senedi denir.

6.2.1.5.Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri: Kurucu hisse senetleri, şirket karına katılım hakkı veren ancak sermaye payını temsil etmeyen, yönetime katılma hakkı vermeyen hisse senetleridir. İntifa hisse senetleri ise, kişilerin alacakları veya hizmetleri karşılığı çıkarılan ve ortaklık hakkı sağlamayan hisse senetleridir.

6.2.2.Oydan Yoksun Hisse Senedi: Ortaklıkların esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla sermaye arttırımı ile ihraç edebilecekleri oy hakkı hariç,sahibine kar payından ve istediğinde tasfiye bakiyesinden imtiyazlı olarak yararlanma hakkını ve diğer ortaklık haklarını sağlayan hisse senetleridir. Oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin oy hakkı olmaksızın genel kurula katılma ve bilgi alma hakları bulunmaktadır. İhraççı şirket açısından alternatif kaynak yaratırken, şirketin ortaklık yapısı ve yönetim düzeni korumaktadır. Yatırımcılara ise alternatif bir yatırım aracı sunulmaktadır.

Oydan yoksun hisse senedi sahipleri için, esas sözleşmede gösterilecek oranda kar payında imtiyaz tanınması zorunludur ve imtiyazlı kar payları nakden dağıtılır. Ortaklık, üst üste 3 yıl kar dağıtamazsa veya mevzuat uyarınca izin verilmediği halde herhangi bir nedenle bir yıl oydan yoksun hisse senedi imtiyazına ilişkin kar dağıtımını yapmazsa, senet sahipleri, bu durumların kesinleştiği genel kurul toplantı tarihini izleyen yıl, esas sermaye katılımları ile orantılı olarak oy hakkını elde ederler ve buna bağlı olarak bu imtiyazlı paylar adi pay haline dönüşür. Ayrıca esas sözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla, belirlenecek bir süre sonunda bu senetler adi hisse senedine dönüşebilir.

6.2.3.Katılma İntifa Senedi: Ortaklık hakkına sahip olmaksızın sahibine kardan pay alma ve bazı olanaklardan yararlanma hakkı veren, şirketin tasfiye durumunda bakiyesinden pay alma imkanı sağlayan nama veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilen sermaye piyasası aracıdır.

6.2.4.Borçlanma araçları: Borçlanma araçlarının en sıklıkla kullanılanı tahvillerdir. Diğerleri; hisse senedine dönüştürülebilen tahviller, finansman bonoları, banka bonoları

ve banka garantili bonolar ve kıymetli maden bonoları(altın, gümüş, platin bonoları vs.) dir.

6.2.4.1.Tahviller: Anonim şirketlerin borç para sağlamak amacıyla orta veya uzun vadeli nominal değerleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkarttıkları borç senetleridir.

Tahviller, sahiplerine sundukları hak, imkan ve güvenceye göre farklı sınıflandırılmışlardır. Şu şekildedir:

Hisse Senetleri ile Değiştirilebilir Tahviller (HDT): Tahvil özelliği taşımakla birlikte sahibine, tahvili ihraç eden şirket tarafından artırılan sermayeyi temsil eden hisse senetleri ile değiştirme hakkı veren tahvillerdir. Hisse senedine çevrildiklerinde tekrar tahvile dönemezler.

Garantili Tahviller ve Garantisiz Tahviller: Garantili tahviller, bir banka tarafından güvence altına alınan tahvillerdir. Yatırımcısına güven verdiği için riski düşüktür. Tahvilin garantiye alınması, tahvilin bedelinin ve faizlerinin geri ödenmesi ile sınırlıdır.

Garantisiz tahviller, tahvil sahibinin alacağına karşı hiçbir güvence belirtilmemiş tahvil türüdür.

Paraya Çevrilme Kolaylığı Olan Tahviller: Vade sonunu beklemeden herhangi bir zamanda işleyen faizi ile nakde çevrilebilir tahvillerdir. Tahvillerin nakde çevrilmesi işlemine itfa denir.

Sabit ve Değişken Faizli Tahviller: Sabit faizli tahviller ile vade sonunda belirli bir getiri garanti edilmektedir. Tahvil sahibi vade sonunda alacağı toplam miktarı vade başlangıcında bilmektedir. Faiz oranı değişen tahvil; yüksek enflasyon ve finansal kriz dönemlerinde tahvil sahibini korumak amacıyla, piyasa koşullarına göre faiz oranı belirlenen tahvillerdir.

Nama ve Hamiline Tahviller: Tahvil üzerinde sahibinin adı, soyadı belirtiliyorsa nama yazılı; adı ve soyadı belirtilmiyor ise tahvili elinde bulunduran kişiye alacak hakkı tanıyorsa hamiline yazılı tahvildir.

Primli Tahviller ve Başa Baş Tahviller: Başa baş tahviller ihraç edildiğinde üzerinde yazılı (nominal) değer ile piyasaya çıkarlar. Primli tahviller ise ihraç edildiklerinde nominal değerinin altında bir bedelle satışa sunulmaktadırlar. Bu tür tahviller en çok nominal değerinin %5' i kadar düşük değerle çıkarılabilir.

İkramiyeli Tahviller: Tahvil sahibine, uygulanan faiz ya da erken satış primi gibi ekstra

avantajlar sunan tahvillerdir.

Özel Sektör veya Devlet Tahvilleri: Şirketler tarafından uzun vadeli yabancı sermaye sağlama amacıyla çıkarılan tahviller özel sektör tahvilleridir. Devlet tahvilleri ise belediye ve kamu kuruluşlarının çıkardıkları devlet iç borçlanma araçlarıdır.

Endeksli Tahviller: Yüksek enflasyondan yatırımcıyı korumak amacıyla tahvil tutarının ve faiz oranının belirlenen değışkene göre ayarlanmasıdır. Endeks olarak, enflasyon oranı, altın, döviz veya herhangi bir malın fiyatı esas alınmış ise endeks bir oranla belirlenerek yatırımcısına vade sonunda bu oranla ödenir.

Kara İştirakli Tahviller: Bu tahvil ile yatırımcı faiz elde etmekle birlikte kara katılma olanağına da sahiptir. Dönem karı; tahvil yatırımcısına düşen kar payı yüzdesi hesaplanarak genel tutardan tahvile düşecek payın ödenmesi, belirlenen kar payı yüzdesine göre hesaplanan tutardan tahvile düşen payın ödenmesi veya faiz getirisine eşit veya daha fazla kar payı tahakkuk etmişse, kar payının ödenmesi şeklinde olabilmektedir.

Paya Dönüştürülebilir Tahviller: Tahvillerin tümüne veya kura ile seçilmiş bir kısmına belli ya da belli limitin üstünde kalan kısmına sermaye artırımında ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren menkul kıymetlerdir.

Sıfır Kuponlu Tahviller: Yatırımcısına faiz ödemesi yapılmayan tahvillerdir, bu tahviller büyük iskonto ile ihraç edilirler.

Riskli Tahviller: Finansal olarak riskli şirketlerin çıkardıkları tahvillerdir.

6.2.4.2. Bonolar: Çıkarılan kurum tarafından kayıtsız şartsız ödeme vaadini imzalayarak alacaklıya verilen, belli bir paranın, belli bir süre sonra ödeneceğini bildiren ve vadesi bir yılı geçmeyen ticari belgeye bono denir.

Finansman Bonusu: Anonim şirketlerin kısa vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamak için bankalar ve diğer finansal kuruluşlar tarafından ihraç edilen teminatsız borç senetleridir.

Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar: Kalkınma ve yatırım bankaları (mevduat kabul etmeyen bankalar) tarafından çıkarılır. Banka garantili bono, yatırım veya kalkınma bankasından kredi alan kuruluşların aldığı krediye karşılık teminat olarak düzenlediği ve bankaya verdiği emre yazılı senettir.

Banka bonusu ise yine kalkınma ve yatırım bankalarının borçlu sıfatıyla çıkardığı borçlanma senetleridir.

Kıymetli Maden Bonoları: Altın, gümüş, platin gibi kıymetli maden borsalarına üye bankaların kıymetli maden cinsinden ihraç ederek iskontolu veya iskontosuz olarak sattıkları ve nominal değerinin vade tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü

içeren menkul kıymettir.

6.2.5.Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi: Uzun vadeli fon sağlama kaynağı olarak kar ve zarar ortaklığı belgesi, anonim şirketler tarafından kar ve zarar karşılığı ihraç edilen bir menkul kıymet türüdür. Bu özelliği ile anonim ortaklığın zarar etmesi halinde, yatırımcı açısından zarara belgenin nominal değeri üzerinden katlanmak söz konusudur. Bu belgede faiz ödeme yükümlülüğü yoktur, kar durumunda kar payı verme yükümlülüğü vardır.

6.2.6.Gayrimenkul Sertifikası: Fon sağlayıcıların inşa edilecek ve edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere çıkardıkları hamiline yazılı menkul kıymetlerdir.

Elinde yeterli sayıda gayrimenkul sertifikası bulduranların zamanı geldiğinde inşa edilen gayrimenkulün bağımsız bölümüne sahip olma hakkı vardır. Bu hakkını kullanmak istemeyenler veya yeterli sayıda sertifikaya sahip olmayanlar izahname ile ilan edilen oranda faiz veya gayrimenkulün sertifika sahiplerince talep edilmeyen bölümünün banka tarafından açık artırma ile satılması sonucu elde edilen gelirden payları oranında hesaplanan tutarı da talep edebilirler.

6.2.7.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler: Firmaların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları karşılığında ihraç edebilecekleri kıymetli evraktır. Tüketici kredileri, konut kredileri, ihracat işlemlerinde doğan alacaklar söz konusu işleme konu olabilecek alacak türlerindedir. Bankalar varlığa dayalı menkul kıymet satarak alacaklarını daha önceden paraya çevirebilmektedir.

Menkulün değerlendirilmesi, ABD ipotek piyasasının gelişmesi ile başlamıştır. İpotek finansmanındaki arz ve talepteki bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırmak gereği ile, bir devlet kurumu olan GNMA menkul kıymet programını başlatmıştır. GNMA, çeşitli devlet kurumlarının garanti verdiği ipotek kredilerine dayalı olarak ihraç edilen menkul kıymetlerin faizine ve anaparasına garanti vermeye yetkili kılınmıştır. Bir devlet kurumunun garanti vermesi ile bu menkul kıymetlerin geniş yatırımcı tabanına ulaşması ve yatırımcılar açısından cazip olmasıdır.

6.2.8.Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler: Bankalar, finansman şirketleri ve finansal kiralamaya yetkili kuruluşlar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ,menkul kıymet ihraç etmeye yetkili kamu kurumları bilanço aktiflerinde yer alan varlıklarını teminat göstererek borçlanma senetleriyle fon sağladıkları finansal tekniktir.

6.2.9.İpotekli Sermaye Piyasası Araçları: İpotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen hisse senedi dışındaki sermaye piyasası araçları ve konut finansmanından

kaynaklanan alacaklara dayalı olarak teminatı altında ihraç edilen diğer sermaye piyasası araçlarıdır. İhraç edilen borçlanma senetleri, bankalar ve ipotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilirler.

6.2.10.Ortaklık Varantları: Sermaye piyasalarında yeni yatırım aracı varant piyasaları yatırımcıya işlem çeşitliliği sağlar ve yatırımcısına ihraççı ortaklığın veya payları borsada işlem gören başka bir ortaklığın belirli sayıda hissesini, belirli bir fiyattan, belirli bir dönem içerisinde satın alma hakkı veren sermaye piyasası aracıdır.

6.2.11.Aracı Kuruluş Varantları: Hamiline (elinde bulunduran kişiye), dayanarak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşması ile kullandığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası aracıdır.

Aracı kuruluş varantları Avrupa tipi ve Amerikan tipi olmak üzere gruplanmaktadır. Avrupa tipinde düzenlenmiş varantlar tasarruf sahibine alma-satma hakkını vade sonunda verirken Amerikan tipi varantlar yatırımcısına vade sonuna kadar kullanım hakkı sunar.

6.2.12.Kira Sertifikası: Varlık Kiralama Anonim Şirketince, kendi nam ve sertifika sahiplerinin hesabına ve yararına, satın almak veya kiralamak suretiyle devralınan varlıkların finansmanını sağlamak gayesiyle düzenlenen ve sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymetlerdir.

Yatırımları orta ve uzun vadede değerlendirerek güvenli bir kira geliri sağlamak için bankalar aracılığı ile kira sertifikalarına yatırım yapılabilmektedir.

6.2.13.Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri: Vadeli işlemler ve Opsiyon Borsası (VOB), hisse senetleri piyasasından farklı olarak söz konusu anlaşmanın bugünden yapıldığı ancak yükümlülüklerin önceden belirlenen uzak bir vadede yerine getirildiği piyasalardır.

Vadeli işlem sözleşmesi; sözleşmenin taraflarına, belirlenen ileri bir tarihte, üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaştırılmış miktar ve kalitedeki bir malı veya kıymeti alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmelerdir.

Vadeli işlem sözleşmeleri korunma, yatırım ve arbitraj amaçları için kullanılmaktadır. Bu amaçlar;

Korunma: Fiyatlarda oluşacak herhangi bir dalgalanmanın yaratacağı riskten korunmak amacıyla işlem yapılmasıdır. Vadeli işlem sözleşmeleri üretici, ithalatçı, ihracatçı, yatırımcı ve tüm reel sektör için faiz, kur veya fiyat riskine karşı korunma imkanı sağlar.

Yatırım: Yatırımcıların fiyatlarla ilgili beklentileri doğrultusunda kar amacı ile alım

satım yapmasıdır.

Arbitraj: Söz konusu vadeli işlem sözleşmelerinin teorik fiyatı ile piyasada işlem gördüğü fiyat arasındaki farkın büyüdüğü durumlarda, yatırımcıların bu fiyat farkından kar elde amacıyla işlem yapmasıdır.

6.2.13.1.VOB ' da İşlem Faydaları: Bu işlemleri yapmanın avantajları şunlardır:

- Türev araçlar sahip oldukları kaldıraç etkisi nedeniyle geleneksel yatırım araçlarına daha az başlangıç yatırımı gerektirirler. Vadeli işlem borsalarında yatırımların kaldıraç etkisi yüksektir. Bu nedenle yatırımcıya sözleşmenin değeri kadar yatırım yapmadan, kredili alış ve açığa satış işlemlerinde olduğu gibi büyük pozisyonlar alabilme imkanı verilmektedir.
- Türev araçlarında her iki yöndeki beklenti ile yatırım yapılabilir. Şöyle ki, fiyatların artacağı beklentisini taşıyan yatırımcı alım yönlü işlem yaparken fiyatların düşeceği beklentisine sahip olan yatırımcı da satış yönlü işlem yapabilir.
- VOB' da zararın sınırlandırılabilirliği vardır. VOB'da işlem yaparken alınan her pozisyon için hesabın teminat tamamlama çağrısına muhatap olacağı fiyat seviyesi belirlenebilir.

6.2.13.2.VOB' da İşlem Yapma Yöntemi: VOB üyesi bankada veya bir aracı kuruluştaki hesap açılır. Bireysel yatırımcılar doğrudan borsada işlem yapamazlar. İşlemler, borsa üyesi bankalar ve aracı kurumlar kullanılarak yapılabilir. Borsa emirlerin eşleştirilmesinde ve emirlerin iletilmesinde elektronik bir sistem kullanılmaktadır. Emirler Borsaya üyeler tarafından aktarılır.

6.2.14.Yabancı Menkul Kıymetler ve Depo Sertifikaları: Uluslararası yabancı menkul kıymetler piyasalarının gelişiminin önemli nedeni, depo edilebilir menkul kıymet sertifikalarının kullanımınıdır. Depo sertifikaları sayesinde, işlem gören hisse senetleri yatırımcılara ulaşabilmekte ve hisse senedine oranla likiditesi yüksek olmaktadır. Bu sertifika, ihraççıların uluslararası sermaye piyasalarına ulaşımını ve manevra kabiliyetini de hızlandırmaktadır.

Depo sertifikası, uluslararası kurumsal yatırımcıların, yatırım fonlarının ve ülke fonlarının, hisse senetlerinin taşıdığı hakları temsil eden finansal araçtır. Depo sertifikası depocu banka tarafından düzenlenir.

Depocu banka, depo anlaşması doğrultusunda hisse senetleri karşılığı depo sertifikalarını basar. Depo Banka ortaklık haklarının kullanılmasından sorumludur.

Depo sertifikaları piyasa türüne göre adlandırılmaktadır. Bu sertifikalar işlem gördüğü ülke veya coğrafya ismiyle anılmaktadır. ABD piyasasına yönelik uygulamalar ADR ,

Avrupa piyasası uygulamasında EDR, birden fazla piyasaya yönelik ise GDR , Japon (JDR), Hindistan (IDR) ve Brezilya (BDR) Depo Sertifikaları gibi çeşitleri farklı piyasalarda işlem görmektedir.

Türkiye uygulamalarını inceleyecek olursak, SPK'nın Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikalar ile Yabancı Yatırı Fonu Payları Tebliği (VII-128.4)'ne göre, 'Çıkarıldıkları ülke borsalarında alım satım konusu olan ve Sermaye Piyasası Kurulu'nca niteliği belirlenen menkul kıymetler ile hak ve alacakları temsil eden diğer kağıtlardır. Bunların Türkiye'de alınıp satılabilmesi için Kurulca kayda alınması ve imzalanan temsilcilik sözleşmesi çerçevesinde aracı kuruluşlar vasıtasıyla satılması zorunludur.

Yabancı hisse senetlerinin Türkiye'de halka arz yoluyla satışının, depo sertifikaları vasıtasıyla yapılması şarttır. Depo sertifikası, Takasbank veya Kurul'ca uygun görülen saklama kuruluşlarında depo edilen yabancı menkul kıymetleri temsilen çıkarılan ve bu menkul kıymetlerin verdiği hakları aynen sağlayan, bunlara özdeş, hamiline yazılı, nominal değeri temsil ettiği yabancı menkul kıymetin para birimi cinsinden ifade edilen sermaye piyasası aracıdır.

Yabancı sermaye piyasası araçlarının ve bunları temsilen çıkarılan depo sertifikalarının, anapara, faiz, kar payı ödemeleri, sermaye piyasası aracının para birimi cinsinden ve bu ödemelere ilişkin giderlerin düşülmesi suretiyle yapılır.

Yabancı ihraççılar, Türkiye' de yerleşik şirketlerin tabi olduğu kamuyu aydınlatmaya ilişkin tüm yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır' demektir.

Halka arz edilmeksizin sadece nitelikli yatırımcılara satış ya da tahsisli satış şeklinde ihraç edilen yabancı menkul kıymetler ve depo sertifikaları, Borsa İstanbul'un ilgili piyasasında sadece nitelikli yatırımcılar arasında işleme konu olabilirler.

6.2.15.Fon Katılımları: Fon; planlanmış işleri yürütebilmek, amaçları gerçekleştirebilmek ve harcamalar için gerektiğinde kullanılmak üzere bir hesapta toplanan paralardır. Sermaye piyasalarında büyük işlem ölçekli yatırım araçlarıdır.

Bankalar ve aracı kurumlar tasarruf sahiplerinden topladıkları paraları riski dağıtmak amacıyla çeşitli finansal araçlardan oluşturulan portföylerde toplarlar. Bireysel yatırımcıların tasarrufları havuzda toplandıktan sonra uzman portföy yöneticisi sermaye piyasası araçlarına yatırım yapar ve değerlendirir. Bu fonun kurucusu bankalar fona iştirak sağlar ve her türlü işlemde sorumludur. Yatırımcılar ise katılım belgesi alırlar.

6.2.15.1.Yatırım Fonları: Yatırım fonu, yatırımcıların birikimlerinin sermaye piyasası araçlarında değerlendirilmek üzere toplanması ve profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmesi esasına dayalı kolektif bir yatırım aracıdır. Yatırım fonları halktan

toplanılan paralar karşılığı, hisse senedi, tahvil gibi sermaye piyasası araçlarından ve kıymetli madenlerden oluşan portföylerin mülkiyet esasına göre yönetilmesidir. Portföy geniş anlamıyla, bir kişinin ya da kuruluşun sahip olduğu varlıkların tümünü ifade eder. Burada kullanılan dar anlamıyla portföy ise, sermaye piyasası araçları ve kıymetli madenlerden oluşan varlık grubunu ifade etmektedir.

Uluslararası ve ulusal bankalar bünyesinde çeşitli para ve sermaye piyasası araçlarından (hazine bonusu, devlet tahvili, hisse senedi,repo gibi) risk-getiri dengelerine göre oluşturulan bir portföy, riskin dağıtılması ilkesine göre portföy yöneticileri tarafından yönetilir.

Yatırım fonlarının portföyü oranlardaki yatırım araçlarıyla oluşturulduğundan, yatırımcının karşılaşabileceği mali riskler düşüktür; yatırımcılar birikimlerinin getirisi ile birlikte hızlı şekilde nakde dönüştürebilir.

Tahvil ve bono fonu, hisse senedi fonu,sektör fonu, iştirak fonu, grup fonu, yabancı menkul kıymetler fonu, altın fonu, diğer kıymetli madenler fonu, değişken fon, karma fon, likit fon, endeks fon, fon sepeti fonu, özel fon, koruma amaçlı fon, garantili fon ve serbest yatırım fonu gibi çeşitli yatırım fonları mevcuttur.

Tüm bu fon tiplerinin hepsi aynı oranda kullanılmaz. Her bir yatırım fonu vadelerine ve risk derecelerine göre A tipi fonlar ve B tipi fonlar olarak iki ayrı grup altında kullanılır. A tipi yatırım fonları hisse senedi ağırlıklı yatırım fonlarıdır. Dolayısıyla risk oranı ve getirisi orta ve uzun vadeli B tipi yatırım fonlarından yüksektir.

6.2.15.2. Hedge Fonları: Hedge fonları çıkış ülkesi ABD 'dir. Avrupa merkezi İngiltere' dir. Bu fonlar genellikle kısa vadeli olup yatırımcısına yüksek riskin yanı sıra yüksek getiri de sağlamaktadır. Zaten bu yönüyle yatırım fonuyla farklılaşır.

Hedge fonları ulusal veya offshore olarak düzenlenmektedir. Hedge fonlarını yatırım fonlarından ayıran farklılıklardan bir diğeri, yatırım fonu istendiği anda nakde çevrilirken Hedge fonda bunun, bir devreyi içermesidir.

6.2.15.3.Emeklilik Fonları: Emeklilik yatırım fonu, emeklilik için ödenen katkı paylarının yatırıma yönlendirildiği bir yatırım fonudur. Emeklilik şirketleri tarafından kurulmaktadır. Portföy yönetim şirketlerince ve bankalarca portföy yönetilmektedir.

Emeklilik şirketlerinin, değişik risk profillerinden kaynaklanan değişik beklentileri karşılayacak farklı risk ve getiri seviyeleri içeren emeklilik fonları hazırlarlar. Bankalarda emeklilik yatırım fonlarını yatırımcısına sunarlar.

6.2.15.4.ETF ' ler: Türkiye' de Borsa Yatırım Fonu olarak bilinen Exchange Traded Fuds (ETF's), küresel piyasaların popüler yatırım araçları arasında yer bulmaktadır. Türkiye' de bu tür fonlara uygulanan vergiler görece olarak yabancı piyasalardan daha yüksek

olduğu için dünya sermaye piyasalarında olduğu gibi gelişmemiştir. EFT' ler, hisse senedi, altın, bono ve döviz gibi farklı finansal araçlar kullanılarak oluşturulabilir. Bankalar, aracı kurumlar ve sigorta şirketleri tarafından oluşturulabilen EFT'lerde, aracı kurumlar ve tüm yatırımcılar işlem yapabilmektedir.

7.TÜRKİYE' DE ULUSLARARASI BANKACILIK ve DIŞ TİCARET

Türkiye' de uluslararası bankacılık sektörü, uluslararası ticaretin ve yabancı yatırım akışının artmasına paralel olarak önemli ölçülerde büyümüştür. Yabancı sermayenin ülkeye akmasının başlıca nedenlerini serbest ekonomi politikaları, yabancı banka kısıtlamalarının kalkması, uluslararası ekonomik işbirlikleri ve teknolojiye yaşanan baş döndürücü gelişmeler olarak ifade edebiliriz.

Türkiye' de mali sektörün büyük bir kısmını bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Türkiye uluslararası bankacılık alanında yaptığı çalışmalarına diğer ülkeler ile yoğun ve güçlü işbirlikleri ile devam etmektedir.

Uluslararası kuruluşlar ve yatırımcılar Türkiye' de çalışma istekleri doğrultusunda potansiyel iş alanları yaratarak karşılıklı güvene dayanan işbirlikleri inşa etmektedir. Bu doğrultuda bankacılık sektörü yüksek hizmet kalitesini daha üst seviyelere taşımaya devam etmektedir.

Türkiye , tarihin en kapsamlı ticari anlaşmalarından biri olan Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması (GATT) 'na katılmıştır. Ekonomik küreselleşme açısından en önemli gelişmelerden biri olan Uruguay Raundun sonuç bildirisine Türkiye kurucu üye olarak 1994 yılında imza atmıştır.

Dünya Ticaret Örgütü'nün resmi üyesi olan Türkiye, finansal hizmet sektörüne yönelik küresel gelişmeler, bankaların özellikle sermaye piyasalarından ve banka dışı kesimlerden gelen rekabet, sınır ötesi ticaretin popüler olması gibi gerekliliklerin baskısı altında kalmakla birlikte bu gereklere ayak uydurabilmiştir.

7.1.Dış Ticaret İstatistikleri , Eylül 2017

Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı işbirliği ile oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2017 yılı Eylül ayında, 2016 yılının aynı ayına göre %8,7 artarak 11 milyar 848 milyon dolar, ithalat %30.6 artarak 19 milyar 982 milyon dolar olarak gerçekleşti. Eylül ayında dış ticaret açığı %85 artarak 8 milyar 135 milyon dolara yükseldi. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2016 Eylül ayında %71,3 iken, 2017 Eylül ayında %59,3'e düştü.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2017 Eylül ayında bir önceki aya göre ihracat %5 azaldı, ithalat %10,5 arttı. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise, 2017 yılı Eylül ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %5.4, ithalat %26,3

arttı. Aylara göre Dış Ticaret Eylül 2017 aşağıdaki tablodaki gibidir.

Aylar	Yıl	İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Dış ticaret dengesi		İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
		Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Ocak-Eylül	2016	104 166		146 265		- 42 099		71,2
	2017	115 132	10,5	168 961	15,5	- 53 829	27,9	68,1
Eylül	2016	10 902		15 298		- 4 396		71,3
	2017	11 848	8,7	19 982	30,6	- 8 135	85,0	59,3

Avrupa Birliği'nin (AB-28) ihracattaki payı 2016 Eylül ayında %50,2 iken, 2017 Eylül ayında %49,8 oldu. AB'ye yapılan ihracat, 2016 yılının aynı ayına göre %7,9 artarak 5 milyar 904 milyon dolar olarak gerçekleşti.

En fazla ihracat yapılan ülke Almanya oldu. Almanya'ya yapılan ihracat 2017 Eylül ayında 1 milyar 234 milyon dolar olurken, bu ülkeyi sırasıyla 766 milyon dolar ile İngiltere, 678 milyon Dolar ile ABD ve 654 milyon dolar ile Irak takip etti.

İthalatta ilk sırayı Çin aldı. Çin'den yapılan ithalat, 2017 yılı Eylül ayında 2 milyar 142 milyon dolar oldu. Bu ülkeyi sırasıyla 1 milyar 914 milyon dolar ile Almanya, 1 milyar 821 milyon dolar ile Rusya ve 999 milyon dolar ile ABD izledi.

Sektörlere göre dış ticaret, Eylül 2017								(Milyon ABD \$)	
Sektörler	Eylül				Ocak-Eylül				
	2016		2017		2016		2017		
	Değer	(%)	Değer	(%)	Değer	(%)	Değer	(%)	
İhracat (FOB)									
Toplam	10 902	100,0	11 848	100,0	104 166	100,0	115 132	100,0	
Tarım ve ormancılık	348	3,2	426	3,6	3 501	3,4	3 430	3,0	
Balıkçılık	32	0,3	34	0,3	303	0,3	328	0,3	
Madencilik ve taşocaklığı	245	2,2	287	2,4	1 900	1,8	2 591	2,3	
İmalat	10 242	94,0	11 050	93,3	98 157	94,2	108 345	94,1	
Diğer	34	0,3	51	0,4	306	0,3	438	0,4	

BEC	İthalat (CIF)							
Toplam	15 298	100,0	19 982	100,0	146 265	100,0	168 961	100,0
Sermaye (yatırım) malları	2 578	16,9	2 710	13,6	26 808	18,3	23 254	13,8
Ara (ham madde) malları	10 450	68,3	14 840	74,3	98 633	67,4	124 938	73,9
Tüketim malları	2 224	14,5	2 365	11,8	20 516	14,0	20 237	12,0
Diğer	46	0,3	67	0,3	308	0,2	532	0,3

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.
 ISIC: Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
 BEC: Geniş Ekonomik Grupların Sınıflaması

Yüksek teknoloji ürünlerin imalat sanayi ithalatı içindeki payı %14,6 oldu. İmalat sanayi ürünlerinin toplam ithalattaki payı %82,3 'tür. 2017 Eylül ayında yüksek

teknoloji ürünlerinin imalat sanayi ürünleri ithalatı içindeki payı %14,6, orta yüksek teknoloji ürünlerin payı ise %40,9'dur.

Teknoloji yoğunluğuna göre imalat sanayi ürünleri dış ticareti, Eylül 2017								(Milyon ABD \$)	
Teknoloji yoğunluğu	Eylül				Ocak-Eylül				
	2016		2017		2016		2017		
	Değer	(%)	Değer	(%)	Değer	(%)	Değer	(%)	
İhracat (FOB)									
Toplam imalat sanayi	10 242	100,0	11 050	100,0	98 157	100,0	108 345	100,0	
Yüksek teknolojlili ürünler	347	3,4	432	3,9	3 341	3,4	4 136	3,8	
Orta yüksek teknolojlili ürünler	3 549	34,6	3 930	35,6	32 084	32,7	36 789	34,0	
Orta düşük teknolojlili ürünler	2 659	26,0	2 983	27,0	28 194	28,7	31 387	29,0	
Düşük teknolojlili ürünler	3 688	36,0	3 705	33,5	34 538	35,2	36 033	33,3	
İthalat (CIF)									
Toplam imalat sanayi	13 033	100,0	16 452	100,0	123 411	100,0	137 735	100,0	
Yüksek teknolojlili ürünler	2 089	16,0	2 409	14,6	21 113	17,1	20 211	14,7	
Orta yüksek teknolojlili ürünler	5 923	45,4	6 732	40,9	55 676	45,1	56 377	40,9	
Orta düşük teknolojlili ürünler	3 383	26,0	5 540	33,7	30 766	24,9	45 410	33,0	
Düşük teknolojlili ürünler	1 639	12,6	1 771	10,8	15 856	12,8	15 738	11,4	

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün Grupları Sınıflaması OECD tarafından ISIC Rev.3 Sınıflaması baz alınarak hazırlanmıştır.

7.2.Türkiye Kambiyo Politikası: Uluslararası bankacılıkta temel işlemler dış ticarete dayalıdır. İthalatçı ve ihracatçı buldukları ülkenin yasal düzenlemelerine bağlıdır. Bu nedendir ki Türkiye'yi ilgilendiren dış ticarete uyulması gereken düzenlemeler kambiyo politikasıyla ilgilidir. Bugün Türkiye' de uygulanan kambiyo politikası 1567 sayılı 'Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'a dayanır. 11 Ağustos 1989 tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazete'de ; 'Türk parasının kıymetini korumak amacıyla, Türk parasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesine, döviz ve döviz temsil eden belgelere ilişkin tüm işlemler ile dövizlerin tasarruf ve idaresine, Türk parası ve Türk parasını temsil eden belgelerin ithal ve ihracına, kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemlere, ihracata, ithalata, özelliği olan ihracat ve ithalata, görünmeyen işlemlere, sermaye hareketlerine ilişkin kambiyo işlemlerine ait düzenleyici, sınırlayıcı esaslar bu karar ile belirlenmiştir. Bu karara göre,

- Madde 1'de Türk parasının yabancı paralar ve altın karşısında değerini belirlemek, döviz ve döviz temsil eden belgelerin ithal ve ihracına belirli şartlar koyarak izin vermiştir.
- Madde 2'de ise tanımlar yer almıştır.Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Türk Parası ile Ödemeyi Sağlayan Belgeler: Ticari ve adi senetler, kredi mektubu, kredi kartı, seyahat çekleri, havale, mektup gibi her türlü belge ve vasıtalarıdır.

Efektif: Banknot şeklindeki bütün yabancı ülkeler paralarıdır.

Döviz (Kambiyo): Efektif dahil yabancı para ile ödemeyi sağlayan her nevi hesap, belge ve vasıtalar.

Bankalar: Türkiye’de hizmet veren kambiyo işlemleri yapmaya yetkili kuruluşlardır.

- Madde 3’te Türk parası, döviz ile kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin hükümler yer almıştır.
- Madde 4’te döviz başlığı altında döviz ithalatı serbestliğinden bahsetmiştir. Döviz bulunduranlar, bankalar, PTT, kıymetli maden aracı kuruluşları ile yurt dışında döviz alım satımına yetkili kuruluşlardan döviz satın almaları ve bunlara döviz satmaları, dövizleri bankalarda açacakları döviz hesaplarında tutmaları, efektif olarak kullanmaları, bankalar vasıtasıyla yurt içinde ve yurt dışında tasarruf etmeleri serbesttir. Yolcular 5000 ABD Doları veya eşitine kadar efektifi beraberlerinde yurtdışına çıkarabilirler gibi açıklamalar yapmaktadır.
- Madde 5’de döviz kurları konusu ele alınmıştır. Madde, yabancı paraların Türk parası karşısındaki değeri Merkez Bankasınca tespit edilen usuller çerçevesinde belirlenir demiştir. Ayrıca döviz transferinin bankalardan yapılması kaydıyla yurt dışından vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil her türlü türev araçlarının alım satımı Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş yurt içinde veya yurt dışında bulunan aracı kuruluşlar aracılığıyla yapılır. Yine aynı madde, vadeli döviz alım satımına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Merkez Bankası yetkilidir demiştir.
- Madde 6’da dövize ilişkin işlemlerden bahsedilmiştir.
- Madde 7’de kıymetli madenler, taşlar ve eşyaları konu etmiştir.
- Bölüm 3’te dış ticaret konusu ele alınarak madde 8’de ihracat ve madde 9’da ithalat konusu incelenmiştir.
- 4. Bölüm görünmeyen işlemler başlığı altında dövizle ödeme gerektiren işlemleri açıklamıştır.
- 5. Bölümde ise sermaye hareketlerini incelemiştir.

Türkiye’ de kambiyo politikasından Hazine Müsteşarlığı’na bağlı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü ana hizmet birimi sorumludur. 4059 Sayılı Kanun ile kurulan Genel Müdürlüğün görev ve sorumluluklarını sıralayacak olursak,

- Kambiyo politikalarının esaslarını düzenlemek
- Finansal istikrarın korunması çalışmaları yapmak
- Bankacılık, sermaye piyasası, menkul kıymetler borsaları, kambiyo borsaları, ödünç para verme işleri, finansal kiralama ve mali sektörle ilgili konularda düzenleme çalışmaları yaparak, gerekli mevzuatı çıkarmak, uygulamak ve ilgili kuruluşları denetlemek
- Türk parası kıymetini koruma mevzuatını hazırlamak, uygulamak ve denetlemek
- Finansal piyasalarda iç ve dış gelişmeleri izlemek, değerlendirmek ve mevzuatın Avrupa Birliği ile uyumunu sağlamak
- Kambiyo politikalarının ilgili konularda Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile ilişkilerini kurmak. Ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu, menkul kıymetler borsaları ve finansal kurumların bağlı olduğu bakanlıklar ile ilişkilerini düzenlemek
- Yeni finansal araç ve piyasaların geliştirilmesine dönük çalışmalar yapmak vb. sayabiliriz.

Türkiye’de 2001 finansal krizi sonrasında kurlar serbest dalgalanmaya bırakılmıştır. Yine Merkez Bankasının aşırı dalgalanmalar dışında müdahalesi olmayacağı kararına varılmıştır. Merkez Bankası bu programla dalgalı kur politikası aracı olarak kısa vadeli faizleri kontrol altında tutarak gizli enflasyon hedeflemesi yapmıştır.

7.3.Türkiye’de Dış Ticaret Mevzuatı

Dış ticarete liberalizasyon ve küresel uyum sürecinin en önemli aşamalarından birisi, uyum sürecindeki ülkelerin deregülasyon faaliyetlerini önemli ölçüde tamamlamalarıdır. Gerek kelime anlamı gerekse literatürdeki yeri bakımından ‘Regülasyon ve Deregülasyon’ kavramları birbirine taban tabana zıttır. Regülasyon, herhangi bir faaliyet alanına kamu otoriteleri tarafından konulan kurallar yoluyla getirilen müdahale ve kısıtlamaları ifade etmektedir. ‘Kuralsızlaştırma’ anlamına gelen deregülasyon ise bunun tam zıttını; yani kısıtlayıcı kuralın kaldırılmasını ifade etmektedir.

Ülkemizde liberasyon akımının önem kazandığı 1980’li yıllardan 1990’ların ortasına kadar olan dönemde, kamu otoriteleri tarafından dış ticarete yoğun bir regülasyon politikası uygulanmıştır.

1995 yılı ise regülasyon politikaları bakımından dönüm noktası niteliğinde bir yıldır. Bu yılın ilk 3 aylık döneminde gerek Dünya Ticaret Örgütü’nün faaliyete geçmesi ve ülkemizin örgüte katılımı; gerekse Avrupa Birliği ile imzaladığımız Gümrük Birliği

anlaşması, dış ticarete küresel uyum amaçlı deregüasyon politikalarının uluslararası anlaşmalara dayalı bir yükümlülük olarak uygulanmaya başlanmasını da beraberinde getirmiştir.

2011 yılında 637 sayılı Kanun hükmünde Kararnameyle Ekonomi Bakanlığı'nın kurulması ile birlikte, ülkemizde dış ticaret faaliyetlerinin koordinasyonu tamamen bu kuruma bırakılmış ; öncesinde bu görevi yürüten Dış Ticaret Müsteşarlığı ise feshedilmiştir.

Ülkemizde kambiyo işlemlerinin tümü üzerinden yardımcı düzenleme yapma yetkisi bulunan Hazine Müsteşarlığı ve T.C. Merkez Bankası ise kendi faaliyet alanlarının asli unsurları olan para ve döviz politikaları ile yakın ilgisi bulunması nedeniyle yalnızca Kambiyo işlemlerine ve ithalat-ihracat bedellerinin tahsilat ve ödemelerine ilişkin düzenlemeler yapmaktadırlar.

Günümüzde dış ticaret mevzuatımızın hiyerarşik yapılanması, kambiyo düzenlemeleri ile ithalat ve ihracat düzenlemeleri arasında bu bağlamda ayrışma göstermektedir. Her üç alandaki düzenlemeler, bu hiyerarşik yapılanma farklılığı da dikkate alınarak aşağıda sırası ile irdelenmiştir.

7.3.1.Kambiyo Mevzuatı: Dilimize İspanyolca kökenli 'Cambio' kelimesinden türeyerek yerleşmiş olan 'Kambiyo' kelimesi, sözlük anlamı olarak 'Değiştirme, değiş tokuş' anlamı taşımaktadır. Dış ticaret terminolojisinde ise 'Ülke paralarının birbiri ile değişimi'ni (Foreign Exchange – FX) ifade etmektedir.

Ülkemizde Kambiyo Mevzuatının Hiyerarşik Yapısı:

TBMM

- Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu

Bakanlar Kurulu

- Kararlar

Hazine Müsteşarlığı

- Tebliğler ve Genelgeler

TCMB

- Genelgeler

Ülkemizde Kambiyo Mevzuatı'nın temelini, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu oluşturmaktadır. Kanundan aldığı yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu, bu konuda lüzum gördüğü zamanlarda düzenleyici kararlar alabilmektedir. Alınan bu kararlar doğrultusunda Hazine Müsteşarlığı,tebliğler ve genelgeler yoluyla uygulama direktifleri ilan etmekte; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) ise bu uygulama direktiflerinin yol haritası niteliğinde genelgelerle finans sektörüne yön vermektedir.

Güncel olarak yürürlükte bulunan Kambiyo Mevzuatı, bu hiyerarşik yapı doğrultusunda aşağıda sırası ile ele alınmıştır.

7.3.1.1.Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu

1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun (TPKK) ilk kez 25 Şubat 1930 tarihinde yayınlanarak 3 yıl süreyle geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. 11 Şubat 1970 tarih ve 124 sayılı kanunla süresiz olarak geçerli kılınan TPKK, yine çeşitli tarihlerde yayınlanan dokuz ayrı kanunla değişikliğe uğrayarak, aşağıdaki halini almıştır.

Kanunun 1. ve 2. Maddelerine göre döviz, efektif, hisse senedi ve tahvil alım-satımı ile kıymetli maden ve taşların ve ticari senetlerle ödeme sağlamaya yarayan her türlü araç ve evrakın ihracı ve ithalini düzenlemeye ve kısıtlamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bakanlar Kurulu Kararları Resmi Gazete' de yayınlanarak ilan olunur.

Kanunun 3. Maddesi, yatırımları düzenlemektedir. Buna göre Bakanlar Kurulu Kararlarına uymayanlar hakkında 3 Bin TL ile 25 Bin TL arasında idari para cezası uygulanır. 1. Madde de yazılı değerlerin izinsiz olarak yurda sokulması veya yurt dışına çıkarılması halinde ise Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında suç oluşturmasa bile eylemi gerçekleştiren hakkında eşya ve kıymetin güncel bedeli kadar idari para cezası uygulanır.

İthalat ve ihracattan doğan alacaklarını süresi içinde yurda getirmeyenlere, bu alacakların %5 'i oranında idari para cezası uygulanır. İthalat, ihracat veya diğer kambiyo işlemlerinde Türk Parası veya döviz kaçırmak amacı ile danışıklı işlem yapanlara yurda getirmekle yükümlü oldukları veya kaçırdıkları değerlerin güncel bedeli kadar idari para cezası uygulanır. Bu suçların tekrarı halinde verilecek cezalar iki katına çıkartılır. İdari para cezası hükmü vermeye Cumhuriyet savcıları yetkilidir. Güncel haliyle bu üç maddeden oluşan kanunun mülga 4. ve 5. maddeleri ise 2008 yılında 5837 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

7.3.1.2.TPKK Hakkında 32 Sayılı Karar

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar, Bankalar Kurulu tarafından 7 Ağustos 1989 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Günümüze dek bazı maddeleri farklı

tarihlerde değişikliğe uğrayan kararın bu değişiklikleri de içeren, güncel ve bankacılık faaliyetleri açısından birincil önem arz eden hükümleri aşağıda özetlenmiştir.

Türk parasının değerini korumak amacı ile yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesine, döviz ve döviz temsil eden belgelere ilişkin tüm işlemlerle dövizlerin tasarruf ve idaresine, Türk Parası ve Türk Parasını temsil eden belgelerin ithal ve ihracına, kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemlere, ithalat, ihracat, görünmeyen işlemler ve sermaye hareketlerine ilişkin kambiyo işlemlerine ait düzenleyici ve sınırlayıcı kurallar, bu kararla belirlenmiştir.

Türk Parası: Türk parası ve Türk parasıyla ödemeyi sağlayan belgelerin ihracı ve ithali; yani sıra dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de Türk parası ile ödeme, tahsilat ve tevdiatta bulunmaları serbesttir. Bankalar; ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurt dışına yapılan 50.000 ABD Doları karşılığını aşan Türk lirası transferlerine ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirirler. 25.000 TL’yi aşan Türk parasının yurt dışına çıkarılması ise Bakanlıkça belirlenecek esaslar dahilinde yapılır.

Döviz: Yurda döviz ithali ve yurttan döviz ihracı serbesttir. Türkiye’ de yerleşik kişilerin beraberinde döviz bulundurmaları, bankalar, yetkili müesseseler, PTT, kıymetli maden aracı kuruluşları ile yurt dışında döviz alım satımına yetkili kuruluşlardan döviz satın almaları ve bunlara döviz satmaları, dövizleri bankalarda açacakları döviz hesaplarında tutmaları, efektif olarak kullanmaları, bankalar vasıtasıyla yurt içinde ve yurt dışında tasarruf etmeleri serbesttir. Türkiye’de yerleşik kişilerin, dışarıda yerleşik kişilerden , Türkiye’de yapacakları işlemler nedeniyle döviz kabul etmeleri serbesttir. Dışarıda yerleşik kişiler; bankalar, yetkili müesseseler, PTT, kıymetli maden aracı kuruluşları ve aracı kurumlarla döviz alım ve satımı yapabilirler. Türkiye’ de yerleşik kişiler ile dışarıda yerleşik kişilerin, bankalar vasıtasıyla yurt dışına döviz transfer ettirmeleri serbesttir. Bakanlık yurt dışına döviz transferi yapılabilecek diğer kuruluşları belirlemeye yetkilidir. Bankalar ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurt dışına yapılan 50.000 ABD Doları ve eşiti döviz aşan transferlere ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirirler.

Döviz Kurları: Yabancı paraların Türk parası karşısındaki değeri, Merkez Bankası’nca tespit edilen usuller çerçevesinde belirlenir. Döviz alım ve satımları işlem tarihinden geçerli kurlar üzerinden yapılır. Mansup işlemleriyle ilgili döviz alım ve satım belgelerinin düzenlenmesinde işlem tarihindeki döviz alış kurları uygulanır.

Döviz İlişkin İşlemler: Karar kapsamındaki dövizle ilişkin işlemler Merkez Bankası, bankalar ve Bakanlıkça uygun görülecek diğer kuruluşlar tarafından yapılır. Merkez bankası kendi işlemlerinde kullanacağı konvertibl dövizleri belirler. PTT, yetkili

müesseseler ve İstanbul Alın Borsası kıymetli maden aracı kuruluşları efektif alım satımı yapabilirler.

Bankalar döviz ve kıymetli madenlere dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi yapabilirler. Vadeli döviz alım satımına ilişkin düzenlemeleri yapmaya Merkez Bankası yetkilidir. Merkez bankası bünyesinde bulunan döviz ve efektif piyasalarının kuruluş, katılım ve işlem esasları, Banka tarafından belirlenir.

Sermaye piyasası kurulu tarafından yetkilendirilmiş aracı kuruluşlarca, döviz ve kıymetli madene dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil sermaye piyasası mevzuatına göre düzenlenmiş her türlü türev araçların alım satımı, Sermaye Piyasası Mevzuatı çerçevesinde teşkilatlanmış borsalarda yapılır. Döviz transferinin bankalardan yapılması kaydıyla yurt dışında vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil her türlü türev araçlarının alım satımı Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş yurt içinde veya yurt dışında bulunan aracı kuruluşlar aracılığıyla yapılır.

Kıymetli Madenler , Taşlar ve Eşyalar: Kıymetli madenler, taşlar ve eşyaların Dış Ticaret Rejimi esasları dahilinde Türkiye'ye ithali ve ihracı serbesttir. Standart işlenmemiş kıymetli madenlerin, ithali yalnızca, Merkez Bankası ile kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla Kıymetli Madenler Borsası üyesi aracı kuruluşlar ithal ettikleri standart ve standart dışı işlenmemiş kıymetli madenleri üç iş günü içinde Borsaya teslim etmek zorundadır. Kıymetli madenler, taşlar ve eşyaların yurt içinde alım ve satımı serbesttir. Ancak yurt içinde cevherden her tür ve şekilde üretilen kıymetli madenlerin alım ve satım işlemleri de Borsa tarafından düzenlenecek yönetmeliklerle belirlenecek esaslara göre İstanbul Altın Borsasında yapılır.

Yolcular beraberlerindeki kendilerine ait değeri 15.000 ABD Dolarını aşmayan ve ticari amaç taşımayan ziynet eşyası niteliğinde kıymetli madenlerden ve taşlardan yapılmış eşyaları yurda getirebilirler ve yurt dışına çıkarabilirler. Daha fazla değerdeki ziynet eşyalarının yurt dışına çıkarılması, girişte beyan edilmiş olmasına veya Türkiye'de satın alındığını teşvik etme şartına bağlıdır.

Merkez Bankası ve Kıymetli Maden Aracı Kuruluşları ithal ettikleri işlenmemiş kıymetli madenlerin yurt içindeki alım ve satım işlemlerini sadece İstanbul Altın Borsasında yaparlar. Ziynet veya süs eşyasına dönüştürülmüş şekli hariç olmak üzere Borsa' da hangi tür ve şekilde kıymetli madenlerin işlem göreceği ve teşekkül ettirilecek piyasalar, Borsa tarafından düzenlenecek yönetmeliklerle belirlenir.

İhracat ve İthalat: İhracat bedellerinin tasarrufu serbesttir. Bakanlık ihtiyaç duyulması halinde ihracat bedellerinin yurda getirilmesine ilişkin düzenleme yapmaya yetkilidir.

İthalat ve transit ticaret işlemlerine ilişkin yurt dışına döviz ve Türk Lirası transferi bankalarca yapılır.

Görünmeyen İşlemler: Uluslararası Nakliyat, bankacılık , sigortacılık, dışarıya yaptırılan hizmetler ve diğer görünmeyen işlemlerle ilgili olarak yurt dışına Türk Parası Transferleri ile döviz tahsis ve transferleri ve efektif satışları Merkez Bankası'nca belirlenecek usul, esas ve limitler çerçevesinde bankalarca yapılır. Türkiye'de yerleşik kişiler, müteahhitlik hizmetleri dahil olmak üzere dışarıda yerleşik kişiler için veya bunlar adına yurt içinde veya dışında yapmış oldukları tüm hizmet karşılığı dövizler ile dışarıda yerleşik kişiler nam ve hesabına yapılan gider karşılığı dövizleri serbestçe tasarruf edebilirler.

Sermaye Hareketleri: Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'ye yapılacak doğrudan yatırımlar, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve buna bağlı olarak oluşturulan mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilir. Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kar, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar bankalar aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir. Ancak, 6326 sayılı Petrol kanuna göre Türkiye'de faaliyette bulunma ve transfer talepleri, bu Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine tabidir. Türkiye' de yerleşik kişilerin, yurt dışında yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için, nakdi sermayeyi bankalar aracılığıyla, aynı sermayeyi ise gümrük mevzuatı hükümleri çerçevesinde ihraç etmeleri serbesttir. Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışında irtibat bürosu, temsilcilik ve benzerlerini kurmaları ve bunların kuruluş masrafları ile faaliyet giderlerinin bankalarca transferi serbesttir. Bankalar ve gümrük idareleri yurt dışında yatırım veya ticari faaliyette bulunmak üzere sermaye ihraç eden Türkiye' de yerleşik kişileri, her bir işlem tarihinden itibaren 30 gün içinde Müsteşarlığa ve Ekonomi Bakanlığına bildirirler. Bakanlık, bu maddenin uygulaması ile ilgili olarak Türkiye' de yerleşik kişilerden istenecek bilgi, belge ve bunların gönderilme süreleri ile gönderileceği kurumlara ilişkin esasları belirlemeye yetkilidir.

Türkiye 'de ve dışarıda yerleşik gerçek kişilerin, bankalar aracılığıyla kişisel sermaye hareketlerine ilişkin yurt dışından yurt içine ve yurt içinden yurt dışına yapacakları transferler serbesttir. Kişisel sermaye hareketlerinin kapsamı Bakanlıkça belirlenir. Kişisel sermaye hareketlerine ilişkin transferlere aracılık eden bankalar, kararın 3'üncü maddesinde ve 4'üncü maddesinin (e) bendinde belirtildiği şekilde gerekli bildirimleri yapmakla yükümlüdür.

Menkul Kıymetler: Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının yurda girişi ve çıkışı serbesttir. Kamu kurum ve kuruluşları hariç olmak üzere, Türkiye' de

yerleşik tüzel kişilerce ihraç veya halka arz olunacak sermaye piyasası araçlarının, sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde Sermaye Piyasası Kuruluna kaydettirilmesi koşuluyla yurt dışında satışı serbesttir.

Dışarıda yerleşik kişilerin, Türkiye’ de menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarını ihraç etmeleri ve bunların halka arz ve satışı Sermaye Piyasası Mevzuatı hükümleri çerçevesinde yapılır. Yurt dışındaki yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları dahil olma üzere dışarıda yerleşik kişilerin, her türlü menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarını Sermaye Piyasası Mevzuatına göre yetkili bulunan bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla satın almaları ve satmaları; bu kıymetler ve araçlara ait gelirler ile bunların satış bedellerini bankalar aracılığıyla transfer ettirmeleri serbesttir.

Türkiye’de yerleşik kişilerin; bankalar ve sermaye piyasası mevzuatına göre yetkili bulunan aracı kurumlar vasıtasıyla yurt dışındaki mali piyasalarda işlem göre menkul kıymetleri ve diğer sermaye piyasası araçlarını satın almaları, satmaları ve bu kıymetlerin alış bedellerini bankalar aracılığı ile yurt dışına transfer ettirmeleri serbesttir.

Gayrimenkul Kıymetler: Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’ de satın aldıkları ve sahip oldukları gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların gelirleri ve satış bedellerinin bankalar vasıtasıyla transfer ettirilmesi serbesttir. Türkiye’de yerleşik kişilerce yurt dışında gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların satın alınması amacıyla bankalar vasıtasıyla yurt dışına döviz ve Türk parası transfer ettirilmesi serbesttir.

Krediler: Türkiye’ de yerleşik kişilerin yurt dışından kredi temin etmeleri, bu kredileri bankalar aracılığıyla kullanmaları kaydıyla serbesttir. Ancak prefinansman kredilerinin vadesi Bakanlık tarafından belirlenir.

Kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Türkiye’ de yerleşik kişilerce yurt dışından temin edilen bir yıldan uzun kredilerde, Türkiye’ de yerleşik kişilerin yurt dışından sağladığı bir yıldan kısa vadeli kredilerin takibi ile ilgili usul ve esaslar Merkez Bankasınca belirlenir. Söz konusu kredilere ait anapara geri ödemeleri ile faiz ve diğer ödemelerin transferleri bankalar aracılığı ile yapılır.

Türkiye’de yerleşik kişiler aşağıda belirtilen şekilde döviz kredisi açabilirler:

- İthalat ve ihracat rejimlerine göre açılacak emtia kredileri
- İhracatın, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı amacıyla Türkiye’de yerleşik kişilere açılan döviz kredileri
- Yatırım teşvik belgesi kapsamında dış kredi almaları öngörülen Türkiye’de yerleşik kişilere açılan döviz kredileri ile yatırım mallarının finansmanı için açılan döviz kredileri

- Yurt dışında iş yapan Türk müteşebbislerine, uluslararası yurtiçi ihalelerle ilgili işleri veya Savunma Sanayii Müsteşarlığınca onaylanan savunma sanayi projelerini üstlenen Türkiye’de yerleşik kişilere açılan döviz kredileri
- Türkiye’de yerleşik kişilere kullandırılan ve ortalama vadesi bir yıldan uzun olan, 5 milyon ABD Doları ve üzerindeki döviz kredileri
- Bankaların, Türkiye’deki şubelerinde bulundurulmuş döviz veya OECD ülkeleri tarafından ihraç edilen yabancı para menkul kıymet tutarını teminat almak koşulu ile ve bu teminat tutarını geçmemek üzere Türkiye’de yerleşik kişilere ticari ve mesleki amaçlı kullandıracakları döviz kredileri
- Bakanlıkça belirlenecek esaslar dahilinde Türkiye’de yerleşik kişilere açacakları döviz kredileri

Bankalar ile Bakanlıkça belirlenecek diğer kişiler tarafından yurt dışında yerleşik kişilere döviz ve Türk Lirası kredi açılması serbesttir. Kredilerle ilgili uygulama usulleri Bakanlıkça belirlenen esaslar doğrultusunda Merkez Bankasınca tespit edilir.

Bankalar, Türkiye’de yerleşik kişilere ticari veya mesleki amaçla döviz endeksli kredi kullandırabilirler. Ticari veya mesleki amaç taşıyan finansal kiralamaya ilişkin bedeller döviz üzerinden ya da döviz endeksli olarak belirlenebilir.

Gayri Nakdi Krediler, Garanti ve Kefaletler: Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışından gayri nakdi, garanti ve kefalet sağlamaları ve Türkiye’de veya dışarıda yerleşik kişiler lehine dışarıda yerleşik kişilere muhatap teminat mektubu düzenlemeleri, garanti ve kefalet vermeleri serbesttir.

Bankaların, dışarıda yerleşik kişiler lehine Türkiye’de yerleşik kişilere muhatap, yurt içinde açılacak uluslararası ihalelerle ilgili olarak Türkiye’de yerleşik kişiler lehine Türkiye’de yerleşik kişilere muhatap, döviz üzerinden teminat mektubu düzenlemeleri, garanti ve kefalet vermeleri serbesttir.

Yurt içinde veya yurt dışında faaliyette bulunan kredi kuruluşlarınca yabancı para üzerinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri güvence altına almak için yabancı para üzerinden taşınmaz rehini kurulması serbesttir.

Bankalar, yurt dışına ödenen teminat mektubu, garanti ve kefalet bedelleri hakkında transfer tarihinden itibaren, bunların dışındaki Türkiye’de yerleşik kişiler ise, dışarıda yerleşik kişilere hitaben verdikleri garanti ve kefaletlerle ilgili olarak düzenleme tarihinden itibaren 30 gün içinde Müsteşarlığa bilgi verirler.

Döviz Tevdiat ve Altın Depo Hesapları: Merkez bankası ve bankalar, Türkiye’de ve yurt dışında yerleşik kişiler adına döviz tevdiat hesapları ve altın depo hesapları

açabilirler. Bu hesaplar üzerinde sahipleri serbestçe tasarrufta bulunabilirler. Bu hesaplara ait faizler banka ve hesap sahibi arasında serbestçe tespit edilir. Anapara ve faizlerin transferi ile altının iadesi bankalarca kendi kaynaklarından karşılanır. Bu hesaplar nedeniyle doğacak lehte ve aleyhteki kur farkları ilgililere aittir.

7.3.1.3.Hazine Müsteşarlığı 2008-32\34 Sayılı Tebliğ: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (184), Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından 28 Şubat 2008 tarihinde yayınlanarak yürürlük kazandırılmıştır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar gereğince tespiti Bakanlığa bırakılan konular bu Tebliğ ile düzenlenmiştir. Günümüze dek bazı maddeleri farklı tarihlerde değişikliğe uğrayan tebliğin bu değişiklikleri de içeren, güncel ve bankacılık faaliyetleri açısından birincil önem arz eden hükümleri aşağıdaki gibidir:

Türk Parası ve Döviz: Merkez Bankası, Türk parasının değerini piyasa şartlarına göre belirleyebilmek için gerekli önlemleri alır. Merkez Bankası ve bankalar, uluslararası piyasalarda döviz ve Türk parası ile ilgili işlemleri yapabilirler.

Türkiye’de yerleşik kişilerce, ilgili transferlerin bankalar ve PTT aracılığıyla yapılması kaydıyla yurt dışında bulunan bankalar ile bulunduğu ülkenin mevzuatına göre döviz alım satımına yetkili bulunan kuruluşlardan döviz alınması ve bunlara döviz satılması serbesttir.

Efektif ve Dövizli Natık Çekler: Bankalar, yetkili müesseseler, PTT ve kıymetli maden aracı kuruluşları; kendilerine ibraz edilen dövizli natık (dövizli içeren) çekler karşılığında bankacılık teamüllerine uygun olarak kısmen Türk parası ve kısmen efektif veya tamamen efektif ödemesinde bulunabilirler. Efektif veya dövizli natık çekleri bankacılık teamüllerine uygun olarak aynı ve ayrı cins efektiflerle değiştirebilirler. Bankalar ve PTT bunları döviz olarak yurt dışına havale edebilirler.

Döviz Mevcutları: Bankalar, yetkili müesseseler, PTT, kıymetli maden aracı kuruluşları ve aracı kurumların döviz mevcutlarının Merkez Bankasına devrine ilişkin oran ve esaslar Merkez Bankasınca belirlenir.

Kıymetli Madenler ve Taşlar: Dış ticaret işlemlerine konu olan kıymetli maden ve taşlar ile bunlardan mamul eşyanın üzerine markaları ile ayarını gösteren damga basılır ve kıymetli eşyaya ilişkin sertifika düzenlenir. Kıymetli maden ve taşların ayarına ilişkin ekspertiz raporu Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünce veya bu Genel Müdürlükçe yeterlilikleri onaylanan özel ayar evleri ile eksperlerce düzenlenir.

Transit Ticaret: Transit ticaret satış bedellerinin tasarrufu serbesttir.

Yurt Dışından Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Alım Satımı:

Döviz transferlerinin bankalardan yapılması kaydıyla yurt dışındaki mali piyasalarda işlem gören menkul kıymetlerin, diğer sermaye piyasası araçlarının, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil her türlü türev araçlarının alım satımı, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş yurt içinde veya yurt dışında bulunan aracı kuruluşlar aracılığıyla yapılır.

Yurt Dışına Sermaye İhracı: Türkiye’de yerleşik kişiler, yurt dışında şirket kurmak, mevcut şirketlere ortak olmak veya şube açmak için yaptıkları ilk nakdi veya aynı sermaye ihracını takip eden üç ay içerisinde, Müsteşarlığın internet adresinde yer alan yurt dışına sermaye ihracına ilişkin bilgi formunu açıklamalar doğrultusunda doldurarak Müsteşarlığa gönderirler. Sermaye ihracı gerçekleştiren Türkiye’de yerleşik kişiler, her takvim yılını takip eden 3 ay içerisinde Müsteşarlığın internet adresinde yer alan bilgi formunu, formda istenilen bilgileri ve yapılan transferleri güncelleyerek Müsteşarlığa gönderirler. Türkiye’de yerleşik kişiler, tasfiye edilen veya devredilen yurt dışındaki şirket, ortaklık ve şubelerinin durumu hakkında, tasfiye sürecinin sona ermesini veya devredilmesini müteakip en geç üç ay içerisinde, müsteşarlığa bilgi verirler.

Krediler: Türkiye’de yerleşik kişiler, yurt dışından sağladıkları kredileri bankalar aracılığı ile kullanırlar. Ancak;

- Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışındaki işleriyle ilgili olarak yurtdışından sağladıkları krediler
- Türkiye’de yerleşik kişilerce ihracat kredi kurumlarından veya ihracat kredisi garanti kuruluşlarının garantisi kapsamında yurt dışından sağlanan ve doğrudan yurt dışındaki ihracatçı firmaya ödenen krediler
- ihracat kredi veya garanti kuruluşu olmamakla birlikte, nakit kredi yerine malın peşin alımı ve vadeli finansman desteği sağlayan yurt dışındaki kalkınma bankalarından sadece mal ithaline yönelik sağlanan krediler
- Türkiye’de yerleşik kişilerce yurt dışında gemi satın alınması amacıyla yapılacak ithalat kapsamında sağlanan krediler, için bu şart aranmaz.

Türkiye’de yerleşik kişilerce yurt dışından temin edilen kredilerin kullanımı için borçlunun, kredinin vadesi, faiz oranı ve benzeri bilgileri içeren kredi sözleşmesi ile birlikte kullanıma aracılık eden bankaya başvurması gereklidir.

Döviz kredilerinin alınma ve verilmesinde lehte ve aleyhte doğacak kur farkları ilgililere aittir.

Bankalar birbirlerine, bankacılık teamülleri çerçevesinde doğrudan veya uluslararası

sendikasyona katılım yoluyla, vade sınırı bulunmaksızın döviz kredisi açabilirler.

Bankalar, Türkiye’de yerleşik kişilere yatırım mallarının ithalatının finansmanı için açtıkları döviz kredilerinin üçte birine kadar işletme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla döviz kredisi açabilirler.

Bankalar, Türkiye’de yerleşik kişilere, kredi kartlarını yurt dışındaki harcamaları için \$50.000 limit içerisinde rotatif kullanabilirler. Ancak hesap bakiyelerinde \$50.000’lık limit üzerinde oluşacak depasmanın 30 gün içerisinde kapatılması gerekir.

Bankalar ve factoring şirketleri tarafından ihracat ve transit ticaret işlemlerine ilişkin doğmuş veya doğacak alacakların devralınması suretiyle ihracatçılara ve transit ticaret tacirlerine döviz üzerinden fon kullanılabilir.

Türkiye’ de yerleşik kişilerce yurt dışında pay sahibi olduğu ortaklıklara, yurt dışındaki ana şirkete ve grup şirketlerine döviz veya Türk Lirası kredi açılabilir. Bankalarca yurt dışında yerleşik kişilere açılacak döviz ve Türk Lirası krediler, Türkiye’de mebduat hesaplarına yatırılmak suretiyle de kullanılabilir.

Özelleştirme ihalelerine katılan Türkiye’ de yerleşik kişiler veya yurt dışındaki yerleşik kişiler ile Türk ve yabancı firmaların katılımı ile oluşturulan ortak girişim gruplarına, ihale bedelinin finansmanı amacıyla bankalarca döviz kredisi açılabilir. Finansman şirketlerince tüzel kişiler ile ticari ve mesleki amaçlı olmak üzere gerçek kişilere dövize endekli kredi kullanılabilir.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Sağlanan Kredilerin Bildirimi: Kamu kurum ve kuruluşları, yurt dışından sağladıkları ve ithalatta vadeli ödeme şekilleri dışında bir yıldan uzun vadeli kredi anlaşmalarını tebliğ ekindeki fonlarla birlikte Dış Finansman numarası almak için anlaşma tarihinden itibaren 30 gün içinde Müsteşarlık Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü’ne gönderirler.

Söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanan kredilere ilişkin kullanımlar, anaparageri ödemeleri, faiz ve diğer ödeme bilgileri, geçmiş tüm bilgileri de içerecek şekilde Tebliğ ekinde yer alan Kredi İzleme Bilgi Formu ile birlikte gerçekleştirme tarihinden itibaren 10 gün içinde bankalar ile kredi borçlusunu tarafından Müsteşarlık Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü’ne gönderilir.

Kişisel Sermaye Hareketleri: Kişisel borçlar, armağan, hediye, bağı, çeyiz, gelin veya güveyin karşı tarafa verdiği para, miras veraset veya kalan mal, göçmen işçilerin kendi ülkesindeki borçlarının tasfiyesine yönelik ödemeler ve göçmenlerin varlıkları kişisel sermaye hareketleri kapsamında değerlendirilir.

Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri: Müsteşarlık, yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinin ülke yararına geliştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla ilgili kamu ve özel kuruluşlardan

bilgi toplanması ile bunlar arasındaki bilgi paylaşımı ve koordinasyona katkıda bulunmak için gerekli tedbirleri almaya yetkilidir.

Usul ve Müşterek Hükümler: Türk parası kıymetini koruma hakkında kararlar ve bu kararlara ilişkin tebliğler uyarınca Merkez Bankasınca çıkarılan genelgeler tebliğ hükmündedir.

7.3.2.İhracat Mevzuatı: Ülkemizde ihracat mevzuatının temelini İhracat Rejim Kararı ve İhracatı Teşvik Kararı oluşturur ve bu kararlar periyodik olarak alma ve yürürlüğe koyma yetkisi Bakanlar kuruluna aittir. Ekonomi Bakanlığı, bünyesinde kurulu İhracat Genel Müdürlüğü kanalı ile kuruluş kanunundan aldığı yetkiye dayanarak, İhracat Rejim Kararlarında ilan edilen ana hedef ve politikaların geliştirilmesi ve yürütülmesini sağlar. Hazine Müsteşarlığı ise bünyesinde kurulu Mali Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürlüğü kanalı ile kendi kuruluş kanunundan aldığı yetkiye dayanarak, ihracat işlemlerinin kambiyo rejimini ilgilendiren kısımlarını düzenler.

Ülkemizde İhracat Mevzuatının Hiyerarşik Yapısı

Bakanlar Kurulu

- İhracat Rejimi Kararı
- İhracatı Teşvik Kararı

Ekonomi Bakanlığı

- Tebliğler, Yönetmelikler, Genelgeler

Hazine Müsteşarlığı

- Tebliğler, Yönetmelikler, Genelgeler

7.3.2.1.İhracat Rejimi Kararı: Yüksek planlama kurulu tarafından konuya ilişkin hazırlanan rapordaki bilgiler ışığında Bakanlar Kurulu Tarafından alınan kararla yürürlük kazandırılan İhracat Rejimi Kararları, ülkemizin ihracata ilişkin temel hedef ve politikalarını belirleyen asli unsurdur.

Ekonomi Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde güncel geçerliliği ilan edilen son İhracat Rejimi Kararı, Bakanlar Kurulunun 22.11.1995 tarihli İhracat Rejimi Kararıdır.

Ülkemizde liberalizasyon sürecinin başladığı 1980'li yıllardan 1995 yılına kadar olan

dönemde hemen her yıl Bakanlar Kurulu tarafından revize edilen İhracat Rejimi Kararı bu yıldan itibaren revize edilmemiştir. Bunun temel nedeni ise, aynı yılda (1995) Dünya Ticaret Örgütüne üye olan ve AB ile Gümrük Birliği anlaşması imzalayan ülkemizin bu iki uluslararası sözleşmeden kaynaklanan liberalizasyon, deregülasyon ve küresel bütünleşme konularındaki yükümlülükleridir.

Yürürlükteki İhracat Rejimi Kararının önem arz eden madde hükümleri aşağıdaki gibidir.

Karar'ın 3. Maddesi, İhracatın her aşamasında gözetim, denetim ve yönlendirilmesine; kısıtlama ve yasaklama getirmeye ilişkin her türlü yetkinin, Dış Ticaret Müsteşarlığının Bağlı olduğu Bakanlıkta olduğuna hükmetmiştir. Ancak 2011 yılında Ekonomi Bakanlığı'nın kurulması ile birlikte 637 sayılı KHK kapsamında bu yetki Ekonomi Bakanlığı'na devredilmiştir. Bakanlık, yukarıda sayılan yetkilerin kullanılması sırasında, mevzuat hükümleri çerçevesinde; ihracatçı Birlikleri, Türkiye İhracatçılar Meclisi, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, uluslararası gözetim şirketleri ve ilgili diğer kurum ve kuruluşları görevlendirebilir.

Kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalarla ihracı yasaklanmış mallar dışında kalan bütün malların ihracı, 3'üncü maddenin kısıtlama ve yasaklama ile ilgili (b) bendi hariç olmak üzere, Karar çerçevesinde serbest bırakılmıştır. Alım ve satımı ile ilgili mevzuatla belirli bir merciin iznine bırakılmış malların ihracına ilişkin esas ve uygulamaların tespiti aşamasında Bakanlığın uygun görüşü alınır. İhracat işlemlerinde, ilgili mevzuatla belirlenmiş olanlar dışında hiçbir belge aranmaz. Kamu kurum ve kuruluşları, ihracat işlemlerinin azami ölçüde süratle tamamlanmasını teminen gerekli düzenlemeleri yaparlar.

Piyasalarda meydana gelen olağan dışı bir gelişme, ihracata konu malda görülen yetersizlik, kamu güvenliği, kamu ahlakı, insan sağlığı, hayvanların, bitkilerin veya çevrenin korunması amacıyla yönelik tedbirler, sanatsal, tarihi ve arkeolojik değer taşıyan metanın korunması nedenleriyle ihracatta kısıtlama veya yasaklama getirmeye Bakanlık yetkilidir.

7.3.2.2.İhracatı Teşvik Kararı: Kamuoyunda ' İhracatı Teşvik Kararı' olarak bilinen Bakanlar Kurulu Kararı, ihracatta ve ihracat sayılan işlemlerde vergi, resim ve hariç istisnası uygulamalarını düzenleyen karardır. Ekonomi Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde konuya ilişkin güncel geçerliliği ilan edilen son Bakanlar Kurulu Kararı ise 23.12.1999 tarih; 99\13812 sayılı karardır. Söz konusu kararın konumuz bakımından önem arz eden madde hükümleri, farklı tarihlerde değişikliğe uğramış güncel şekliyle aşağıdaki gibidir.

Karar ; ihracatı arttırmak, ihracat ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak ve ihracat pazarlarını geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır ve ihracat, ihracat ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde vergi, resim ve harç istisnasına ilişkin tedbirlerin düzenlenmesi ve yürütülmesini kapsar.

İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler ile transit ticaretin finansmanında kullanılmak kaydıyla kredi kuruluşlarınca kullanılan her türlü krediler ve firmaların sağladıkları prefinansmanlar ile bunların geri ödenmesi, ihracatla ilgili işlem yapan kuruluşların ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerle ilgili olarak yapmış oldukları bütün hizmet ve muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar ve kambiyo işlemleri, Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılan ithalat veya yurtiçi alımlar ile ilgili işlemler ve bunların finansmanı amacıyla kullanılan krediler, ihracat karşılığı yapılacak her türlü ödemeler, ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler ile transit ticaretle ilgili işlemler ve bu işlemler sebebiyle düzenlenen kağıtlar; Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden , Damga vergisinden, 492 sayılı Harç Kanunu gereğince alınan harçlar ve diğer kanunlarda yer alan vergi, resim ve harçlar ile 80 sayılı Kanuna göre alınan hal rüsumundan müstesnadır.

Müsteşarlıkça karara ilişkin yayımlanacak tebliğle belirlenen belgesiz işlemler ve bu işlemler sebebiyle düzenlenen kağıtlara; ihracata ilişkin olduğunun belgelendirilmesi halinde işlem yapan kuruluşlarca 4. Madde çerçevesinde re'sen vergi, resim ve harç istisnası uygulanır.

İhracat edilecek malların üretiminde kullanılacak maddelerin ithali ile yurt içi alımları ve bunlarla ilgili işlemleri için vergi, resim ve harç istisnasından yararlanmak isteyen firmalar, Müsteşarlığa müracaat ederek Dahilinde İşleme İzin Belgesi ve Vergi Resim Harç İstisna Belgesi almak zorundadırlar. Vergi Resim Harç İstisna Belgelerinin süreleri azami 24 aydır. Belge, süresi içerisinde ilgili firma tarafından yapılacak müracaata istinaden Müsteşarlıkça revize edilebilir.

Belge ihracat kredilerinin vergi, resim ve harç istisnasından yararlanma süresi, Müsteşarlıkça düzenlenecek Dahilde İşleme İzin Belgesi veya Vergi Resim Harç istisnası Belgesi süresi kadardır. Belgesiz ihracat kredilerinin, vergi, resim ve harç istisnasından yararlanma süresi ise 24 aydır.

7.3.2.3.İhracat Yönetmeliği: Ekonomi Bakanlığının resmi internet sitesinde güncel geçerliliği ilan edilen İhracat Yönetmeliği, Bakanlığın kuruluşu öncesindeki dönemde Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayınlanan 06.06.2006 tarihli yönetmeliktir. Yönetmeliğin konumuz bakımından önem arz eden madde hükümleri, farklı tarihlerde

değişikliğe uğramış güncel şekliyle aşağıdaki gibidir:

Genel Esaslar: İhracat işleminin başlaması için ihracatçıların, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine onaylattıkları Gümrük Beyannamesi ile ihracatın yapılacağı gümrük idaresine başvurmaları gerekir.

ihracı kayda bağlı mallar, Müsteşarlıkça yayımlanacak Tebliğ ile belirlenir. İhracı kayda bağlı mallara ilişkin Tebliğ kapsamındaki malların ihracından önce gümrük beyannamelerinin İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alınması gerekir. İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alınmış gümrük beyannamesinin gümrük idarelerine sunulma süresi, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin onay tarihinden itibaren uzatılmamak üzere otuz gündür.

Konsinye İhracat: Konsinye ihracat başvuruları ilgili ihracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine yapılır. İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince konsinye ihracat olarak onaylanmış gümrük beyannamelerinin otuz gün içinde gümrük idarelerine sunulması gerekir. İhracatçılar, konsinye olarak gönderilen malların kesin satışının yapılmasından sonraki otuz gün içinde durumu, kendileri tarafından düzenlenmiş kesin satış faturası veya örneği ve gerekli diğer belgeler ile birlikte izni veren İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine bildirir.

Konsinye olarak gönderilen malın ihraç tarihinden itibaren bir yıl içinde kesin satışının yapılması gerekir. Bu süre, haklı ve zorunlu nedenlere istinaden müracaat edilmesi halinde, izni veren İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince iki yıl daha uzatılabilir. Konsinye olarak gönderilen malın , konsinye ihraç izin süresi içinde satılamaması halinde, malın gümrük mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekir.

Yurtdışı Fuar ve Sergilere Katılım ve İhracat:Ülkemizi temsilen katılınacak uluslararası yurt dışı fuar ve sergiler Müsteşarlık tarafından belirlenir. Uluslararası ticari fuarlara ve sergilere katılacak firma ve kuruluşlarca yurt dışına gönderilecek bedelli veya bedelsiz malların yurt dışına çıkışıyla ilgili başvurular doğrudan ilgili gümrük idarelerine yapılır. Gümrük idareleri söz konusu malların yurt dışına çıkışı için yapılan talepleri ilgili mevzuat çerçevesinde inceleyip sonuçlandırır.

Gümrük idareleri, yurt dışına çıkışına izin verdikleri bedelli veya bedelsiz mallar ile ilgili gümrük beyannamelerinin onaylı bir örneğini, beyannamenin kapanış tarihinden itibaren, en geç on beş gün içinde firmanın beyan ettiği ihracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine gönderir. Bu şekilde yurt dışına çıkarılan malların kesin satışına ilişkin talepler, geçici çıkışa esas gümrük beyannamesinin ihracatçı birlikleri Genel Sekreterliğince onaylanmasını müteakip gümrük idarelerince sonuçlandırılır.

İthal Edilmiş Malların İhracı: Gümrük mevzuatı çerçevesinde serbest dolaşıma girmiş

yeni veya kullanılmış malın ihracı, genel esaslar çerçevesinde yapılır.

Serbest Bölgelere Yapılacak İhracat: Serbest bölgelere yapılacak ihracat, ihracat mevzuatı hükümlerine tabidir. Ancak, Dahilde İşleme Rejimi, KDV uygulamaları ve Türkiye İhracat Kredi Bankası uygulamalarına dair mevzuat hükümleri saklıdır.

Diğer İhracat Şekilleri ve Transit Ticaret:

- Kayda bağlı ihracat, bedelsiz ihracat, savunma sanayi dışındaki alanlarda offset kapsamında yapılacak ihracat ile yurt dışı müteahhitlik ve teknik müşavirlik kapsamında yapılacak ihracata ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıkça belirlenir.
- Ticari kiralama yoluyla yapılacak ihracat gümrük mevzuatı hükümlerine tabidir.
- Uluslararası anlaşmalara ticareti yasaklanmış mallar ile Müsteşarlığın madde politikası itibarıyla transit ticaretinin yapılmasını uygun görmediği mallar transit ticarete konu olamaz.
- Takas ve bağlı muamele işlemleri yürürlükteki ihracat ve ithalat rejimleri çerçevesinde yürütülür.
- Yurtdışına e-ticaret kapsamındaki mal ihracıyla ilgili işlemler, dış ticaret ve gümrük mevzuatı hükümlerine tabidir.

Alicısı Tarafından Kabul Edilmeyen Mallar: Alicısı tarafından kabul edilmeyen mallar karşılığında aynı bedel ve şartlarla mal ihracına ilişkin talepler, durumu gösterir belgelere istinaden gümrük mevzuatı çerçevesinde giriş ve çıkışta ayniyeti tespit edilmek suretiyle gümrük idarelerince sonuçlandırılır. Bu tür malların başka bedel ve şartlarla aynı veya farklı alıcılara satışına ilişkin talepler ise durumu gösterir belgeler ve yeni satış sözleşmesine ait ihracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince onaylı faturanın ibrazından sonra yine gümrük idarelerince sonuçlandırılır. Gümrük idarelerince sonuçlandırılan talepler ilgili İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine ve mükellefin bağlı bulunduğu vergi dairesine bildirilir.

Alicısına Teslim Edilemeyen Mallar ve Malların Terk Edilmesi: Yanma, çalınma gibi haklı ve zorunlu nedenlerle alıcısına teslim edilemeyen mallara ilişkin ihracat talepleri ile geri getirilmesinde ekonomik yarar görülmeyen terk edilmesine ilişkin talepler, durumu gösteren belgelere dayanılarak Müsteşarlıkça sonuçlandırılır.

Gümrük İdarelerince Yapılacak İşlemler: Otomasyona geçmiş gümrük idareleri, ihracat işlemlerinde tescil onayı yapılmadan önce , gümrük beyannamesi üzerinde İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin elektronik ortamda oluşturdukları 'Birlik Onay Kodu' nu; otomasyona geçmemiş gümrük idareleri ise gümrük beyannamesi üzerinde Birliğin onayını ararlar. Birlik Onay Kodu elektronik ortamda

doğrulanmayan ya da üzerinde Birlik onayı bulunmayan gümrük beyannamelerine istinaden mal çıkışı yapılmaz.

Gümrük idareleri, ihracatı müteakip durumu ilgili İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine bildirir. Gümrük idarelerinde tescil edilen gümrük beyannameleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılması veya gümrük beyannamelerinin iptal edilmesi halinde, bu husus işlemi yapan gümrük idaresi tarafından onayı veren İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine, mükellefin bağlı bulunduğu vergi dairesine ve Türkiye İstatistik Kurumuna bildirilir.

İhracat Bedellerinin Yurda Getirilmesi: İhracat bedellerinin yurda getirilmesi, kambiyo mevzuatı hükümlerine tabidir.

7.3.2.4. Hazine Müsteşarlığı İhracat Genelgesi: İhracat işlemlerinin kambiyo rejimini ilgilendiren kısımları, Hazine Müsteşarlığı tarafından 2009 yılında yürürlüğe konulan İthalat ve İhracat Genelgesi' nin ihracata ilişkin düzenleyici hükümlerine tabidir. Müsteşarlığın resmi internet sitesinde güncel geçerliliği ilan edilen genelgenin ihracata ilişkin hükümleri, farklı tarihlerde yapılan değişiklikleri içeren son şekliyle aşağıdaki gibidir:

İhracat Bedellerinin Tahsili ve Ödeme Şekilleri: İhracat bedelleri, TPKK Hakkında 32 sayılı Karar; bu Karara ilişkin 2008\32-34 sayılı Tebliğ ve Hazine Müsteşarlığı düzenlemeleri çerçevesinde ihracatçı ile ithalatçı arasındaki sözleşmeye ve uluslararası kurallar ile bankacılık teamüllerine göre firmaların yazılı beyanına istinaden döviz veya Türk Lirası olarak tahsil edilir.

İhracat bedelleri, satış sözleşmesinde belirlenen kurallar ve uluslararası ticari uygulamalar çerçevesinde ' Akreditifli Ödeme ', 'Vesaik Mukabili Ödeme' , ' Mal Mukabili Ödeme ' , ' Kabul Kredili Akreditifli Ödeme ' , ' Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme ' , 'Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme ' ve 'Peşin Ödeme ' şekillerine göre tahsil edilir.

İhracat Bedeli,

- Bankalar aracılığıyla havale şeklinde
- İthalatçı, ihracatçı veya bunlar adına hareket ettiğini beyan eden Türkiye'de veya dışarıda yerleşik üçüncü kişilerce efektif olarak
- İthalatçı, ihracatçı veya bunlar adına hareket ettiğini beyan eden Türkiye' de veya dışarıda yerleşik üçüncü kişilerce çek olarak
- Kredi kartı ile

Tahsil edilebilir.

İhracat bedeli Türkiye’deki bankalarca yurt dışındaki bankalar ile gerçek veya tüzel kişilere açılan kredilerden karşılanabilir. İhracat bedelinin, ihracatçı adına açılacak DTH’ye alınması ve bu hesaptan kısmen veya tamamen ihracat bedeli olarak alışının yapılması mümkündür. İhracatçı firmanın vekili bulunan kişi veya firma adına yurt dışından gelen dövizlerle açılan DTH’lerden, vekaletnamenin ihraçtan önce düzenlenmesi şartıyla vekili bulunulan ihracatçı firma adına veya tedarikçi firma adına ihracat bedeli alış yapılabilir.

Efektif olarak getirilen ihracat bedelinin yurt dışından getirildiğinin tespiti gümrük müdürlüklerince onaylı Nakit Beyan Formu (NBF) ile yapılır. NBF konusu efektifin ihracat bedeli olarak alışının yapılabilmesi için,

- NBF ‘nin ‘Geliş Sebebi ‘ bölümünde efektifin kaynağının ‘ ihracat ‘ olduğunun açıkça belirtilmesi
- NBF’yi ibraz eden şahsın kimlik tespitinin yapılması
- İhracatçının yazılı beyanının aranılması, gerekir.

Bankalara tevdi edilen NBF’de kayıtlı efektifler, ilgililerce bankaya satılabilir veya yurt dışındaki alıcı veya Türkiye’deki ihracatçı firma adına açılan Döviz Tevdiat Hesabına alınabilir, hesaba alınan bu dövizlerin daha sonra ihracatçı firma adına alış yapılabilir.

İhracat Bedellerinin Tasarrufu: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar ve anılan Karar’ a ilişkin 2008—32\34 sayılı Tebliğ çerçevesinde ihracat bedeli dövizler ilgililerce serbestçe tasarruf edilebilir. Bu bedellerin döviz tevdiat hesaplarına alınması veya Türk Lirasına çevrilerek kullanılması mümkün bulunmaktadır. İhracat bedelinin Türk Lirasına dönüştürülmesi halinde bankalarca Döviz Alım Belgesi (DAB) düzenlenir.

Döviz alışının ihracat bedeli olarak yapılmasının talep edildiği hallerde bankalarca dövizin yurtdışı kaynaklı olması şartı aranır. Serbest bölgelerden gelen ihracat bedeli ile ilgili DAB istenilmesi halinde bu dövizlere ilişkin ihracatın serbest bölgelere yapıldığına ilişkin firmaların yazılı beyanı aranır.

İhracat Alacağının İskonto Edilmesi: İhracat alacağının iskonto edilmesine ilişkin talepler uluslararası bankacılık uygulamaları çerçevesinde poliçe, bono, vadeli akreditif vb. karşılığında, iskonto tarihindeki uluslararası para piyasasında geçerli faiz oranları dikkate alınarak yurt içindeki veya dışındaki bankalarca yerine getirilebilir. Vadeli İhracat alacağının yurt içi bankalarca iskonto edilmesi işlemlerinde fon kaynağının yurt içi bankalardan sağlanması nedeniyle ödemenin yabancı para değil, Türk Lirası üzerinden yapılması gereklidir.

Factoring İşlemi: TPKK Hakkında 32 sayılı Karara ilişkin 2008-32\34 sayılı Tebliğ'in 11'inci maddesine göre, bankalar ve factoring şirketleri tarafından ihracatçıların doğmuş ve doğacak alacaklarının devralınması suretiyle ihracatçılara döviz üzerinden fon kullandırılması mümkün bulunmaktadır. Buna göre, bankalar ve factoring şirketlerince factoring sözleşmesine istinaden ihracatçılara yabancı para veya Türk Lirası üzerinden ödeme yapılabilir.

Mahsup: İhracatçının, ithalat bedelleri ve görünmeyen işlemlere ilişkin giderleri ile yurt dışından sağladıkları döviz kredilerinin kısmen veya tamamen mal veya hizmet ihracı bedeli dövizlerle mahsuben ödenmesi, herhangi bir süre kısıtlaması olmadan bankalarca gerçekleştirilebilir. Aracı ihracatçı tarafından yapılan ihracatta ihracat bedeli ihracatçının onayıyla imalatçının veya tedarikçinin döviz ödemelerinde kullanılabilir. Peşin döviz olarak gelen ve alış yapılmayarak döviz hesabına alınan bedeller, ihracatın gerçekleştirildiğinin gümrük beyannamesi ile tevsiki ve gelen peşin bedelin kullanılmadığının tespiti kaydıyla mahsuben ödemede kullanılabilir.

7.3.3. İthalat Mevzuatı: Ülkemizdeki ithalat mevzuatının temelini İthalat Rejim Kararı oluşturur ve bu kararı periyodik olarak alma ve yürürlüğe koyma yetkisi Bakanlar Kurulu'na aittir. Ekonomi Bakanlığı, bünyesinde kurulu İthalat Genel Müdürlüğü kanalı ile ve kuruluş kanunundan aldığı yetkiye dayanarak, İthalat Rejim Kararlarında ilan edilen ana hedef ve politikaların geliştirilmesi ve yürütülmesini sağlar. Hazine Müsteşarlığı ise bünyesinde kurulu Mali Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürlüğü kanalı ile ve kendi kuruluş kanunundan aldığı yetkiye dayanarak, ithalat işlemlerinin kambiyo rejimini ilgilendiren kısımlarını düzenler.

Ülkemizde İthalat Mevzuatının Hiyerarşik Yapısı

Bakanlar Kurulu
-İthalat Rejimi Kararı

Ekonomi Bakanlığı
- Tebliğler, Yönetmelikler, Genelgeler

Hazine Müsteşarlığı
- Tebliğler, Yönetmelikler, Genelgeler

Güncel olarak yürürlükte bulunan İthalat Mevzuatımız, bu hiyerarşik yapı doğrultusunda aşağıdaki sıra ile alınmıştır:

7.3.3.1.İthalat Rejimi Kararı: Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararla yürürlük kazandırılan İthalat Rejimi Kararları, ülkemizin ithalata ilişkin temel hedef ve politikalarını belirleyen asli unsurdur. Ekonomi Bakanlığı' nın resmi internet sitesinde farklı tarihli Bakanlar Kurulu Kararları ile yapılan değişiklikler işlenmiş şekilde güncel hali ile yayınlanan son İthalat Rejimi Kararı, Bakanlar Kurulunun 20.12.1995 tarihli İthalat Rejimi Kararıdır.

Kararın amacı, ithalatın ülke ekonomisi yararına ve uluslararası ticaretin gereklerine uygun olarak düzenlenmesini sağlamaktır. İthalat, bu karar ile Karara dayanılarak çıkarılacak yönetmelik, tebliğler, ilgili kuruluşlara verilecek talimatlar, çok taraflı veya iki taraflı anlaşmalar hükümleri çerçevesinde yürütülür.

Kararda yer alan hususlara ilişkin yönetmelik ve tebliğler çıkarmaya, Karar metninde sözü edilen izinleri ve talimatları vermeye, ithalatın her aşamasında gerekli görülecek değişiklikleri yapmaya ve önlemleri almaya, ithal malların fiyatlarının gerektiğinde kontrolünü yapmaya veya yaptırmaya, özel ve zorunlu durumları inceleyip sonuçlandırmaya Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı yetkilidir.

Türkiye ile ticari ilişkilerinde ticaret ve ödemeler dengemizi bozacak nitelikte kayıtlar koyan veya uygulama yapan, anlaşmalar ile kararlaştırılan

yükümlülüklerini yerine getirmeyen, ithalat rejimimizin genellik ilkesi ile bağdaşmayacak şekilde ayırıcı işlemler uygulayan ülkeler, kuruluşlar ve firmalar hakkında taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar çerçevesinde uygun görülecek gerekli önlemler alınır.

Kamu ahlakı, kamu düzeni veya kamu güvenliği; insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması veya sınai ve ticari mülkiyetin korunması amaçlarıyla ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde alınan önlemlerin kapsamı dışındaki malların ithali serbesttir.

İthalat bedellerinin ödenmesi, kambiyo mevzuatı hükümlerine tabidir.

Eski, kullanılmış, yenileştirilmiş, kusurlu ve yatık malların ithali izne tabidir.

İthalat Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde ve istisnalar haricinde, Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca vergi numarası verilen her gerçek ve tüzel kişi ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklıkları ithalat işlemlerini yürütebilir.

Fon tutarları gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte gümrük idarelerince tahsil edilir.

7.3.3.2.İthalat Yönetmeliği: Ekonomi Bakanlığı' nın resmi internet sitesinde farklı tarihli yönetmeliklerle yapılan değişiklikler işlenmiş şekilde güncel hali ile yayınlanan son İthalat Yönetmeliği, Bakanlığın kuruluşu öncesindeki dönemde Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayınlanan 31.12.1995 tarihli İthalat Yönetmeliğidir. Yönetmeliğin önem arz eden madde hükümleri aşağıda sırası ile ele alınmıştır.

Vergi Numarası: Vergi numarasına sahip her gerçek ve tüzel kişi ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklıkları ithalat işlemlerini yürütebilir.

Ancak, özel anlaşmalara dayanan ithalatta, Kitap ve diğer yayınların ithalatında, Ülkemizde açılan uluslararası fuar ve sergilerde Müsteşarlıkça perakende satışına izin verilen malların ithalatında, vergi numarasına sahip olma şartı aranmaz.

Kambiyo mevzuatı hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ithalat yapmak isteyen kişiler, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde almaları gereken belgelerle birlikte doğrudan gümrük idarelerine başvururlar.

Navlun, Sigorta Bedeli ve Farkları: FOB teslim şekli dışındaki ithal başvurularında proforma faturalarda, mal, navlun ve sigorta bedelleri ayrı ayrı belirtilir.Navlun ve sigorta bedelleri ve bunlara ait farklarla ilgili işlemler kambiyo mevzuatına tabidir.

7.4.Dış Ticaret Politikaları: Türkiye, Dünya Ticaret Örgütü üyesidir. Türkiye' de , rekabet kurallarının uygulandığı, özel sektörün dış ticarete ana unsur, kamunun ise düzenleyici rol oynadığı, liberal dış ticaret politikasının uygulandığı, mal ve hizmetlerin bireyler, kurumlar ve ülkeler arasında serbestçe el değiştirebildiği serbest piyasa ekonomisinin geçerli olduğu dış ticaret politikası uygulanmaktadır.

2000'li yılların ilk çeyreğinde Türkiye' nin dış ticaret politikasında, Avrupa Birliğine üyelik sürecinin de etkisiyle büyük bir dönüşüm gerçekleştirilerek reformlar geçirilmiştir. Türkiye, dış ticaretinde yarattığı gelişme stratejileri sayesinde dış ticaretin hacmi , yapısı ve yönelimi değişmiştir.

Türkiye' de dış ticaret politikası aşağıda sırasıyla belirtilen karar, yönetmelik ve tebliğler ile yürütülmektedir:

- Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı ve buna ilişkin tebliğler
- İhracat ve İthalat Rejimi Kararı ve buna ilişkin tebliğler
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar, Yönetmeliği ve Tebliği

- İthalatta Gözetim ve Korunma Önlemleri ile Kota İdaresi ve Tarife Kontenjanı Hakkında Karar, Yönetmelik ve Tebliğler
- İkili Anlaşmalar ve Protokoller veya Diğer Düzenlemeler Kapsamı Dışında, Belirli Ülkeler Menşeli Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri Hakkında Karar ve Tebliğlerdir.
- Türkiye' nin Ticari Haklarının Korunması Hakkında Karar ve Tebliğler, Belirli Ülkeler Menşeli Malların İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri Hakkında Karar ve Tebliğlerdir.

7.4.1.İthalat: Türkiye'nin ithalat politikası, AB ile yapılan Gümrük Birliği'ne tam uyum, Avrupa Serbest Ticaret Birliği ile ilişkilerin devamı ve Dünya Ticaret Örgütü üyeliğinin getirdiği sorumluluklarla birlikte ifade bulunur. Ortak Gümrük Tarifesine uyum sağlamak için Türkiye, gümrük oranlarını azaltma yoluna gitmiştir. 1996 'da Türkiye ile AB arasında akdedilen Gümrük Birliği Anlaşması yürürlüğe girmiştir.

Türkiye 'nin ithalat politikasında, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) hükümlerine uygun olarak korumacı önlemleri azaltmakla birlikte bürokratik prosedürleri azaltarak uygulamaktadır. Türkiye belirtilen temel çerçevelere uyarken hammadde ve ara malların belirli kalite standartlarını makul fiyatlardan tedarik edebilme çabalarını sürdürmektedir.

7.4.2.İhracat: İhracat kavramını İhracat Yönetmeliği 4\ d maddesine göre tanımlarsak, 'Bir malın veya değerinin yürürlükteki İhracat Mevzuatı ile Gümrük Mevzuatına uygun şekilde fiili ihracatının yapılması ve Kambiyo Mevzuatına göre bedelinin yurda getirilmesi veya Müşteşarlıkça ihracat olarak kabul edilecek sair çıkışlar' olarak tanımlanmıştır.

İhracata dayalı kalkınma modeli politikaları takip edilirken Türkiye için ihracatın önemi her geçen gün artmaktadır.

Seksenli ve doksanlı yıllarda Türkiye, tekstil ve giyim ürünleri, demir-çelik ve gıda maddesi üretimi gibi emek-yoğun sanayi ürünleri ile, özellikle Avrupa pazarında önemli gelişmeler göstermiştir. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması sonrasında Türkiye, ihracatta yeni bir yapısal dönüşüm sürecine girmiştir. Böylece elektrikli, elektronik makine ve otomobil üretimi yaparak yüksek teknoloji sektörlerde varlığını göstermiştir.

İhracatın çeşitleri, referans olarak alınan ölçüye göre farklılık göstermektedir. Her birinin ihracat işlemlerinin birbirinden değişik prosedürü vardır. İhracat şekilleri ve özellikleri aşağıda açıklanmıştır.(Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>)

(Değer: Bin ABD \$ / Value: Thousand US \$)							
İhracatın							
İhracat		İthalat		Dış ticaret dengesi		Dış ticaret hacmi	
Exports		Imports		Balance of foreign trade		Volume of foreign trade	
Değer	Değişim	Değer	Değişim	Değer	Değer	ithalati karşılama oranı	
Value	Change	Value	Change	Value	Value	Proportion of imports covered by exports	
Yıllar							
Years							(%)
2010	113 883 219	11,5	185 544 332	31,7	- 71 661 113	299 427 551	61,4
2011	134 906 869	18,5	240 841 676	29,8	- 105 934 807	375 748 545	56,0
2012	152 461 737	13,0	236 545 141	-1,8	- 84 083 404	389 006 877	64,5
2013	151 802 637	-0,4	251 661 250	6,4	- 99 858 613	403 463 887	60,3
2014	157 610 158	3,8	242 177 117	-3,8	- 84 566 959	399 787 275	65,1
2015	143 838 871	-8,7	207 234 359	-14,4	- 63 395 487	351 073 230	69,4
2016	142 529 584	-0,9	198 618 235	-4,2	- 56 088 651	341 147 819	71,8

7.4.2.1.Dış Ticaret Mevzuatı Hükümlerine Göre Türkiye' de Uygulanan İhracat Çeşitleri

Özellik Arz Etmeyen İhracat: İhracatçı gümrüğe verilecek gümrük çıkış belgesi ve ticari faturayı birliklerine onaylattıktan sonra gümrük beyannamesi ile birlikte, ihracatın yapılacağı gümrük idaresine başvurur.

Kayda Bağlı İhracat: Gümrük beyannamesi ile birlikte kayıta bağlı ihracat listesinde yer alan malların ihracatında ihracatçı birliklerine müracaat ederler. Birlikler onayladıkları gümrük beyannamelerine kayıtlarla ilgili açıklama yaparak, gümrük idarelerine vermek üzere ihracatçıya verirler. İhracatçılar birliklerce kayıt açıklaması yaparak onaylanmış gümrük beyannamesi ile birlikte ihracatın yapılacağı gümrüğe başvururlar. Bu başvuru süresi 90 gündür. Bazı durumlarda istisnası vardır. Gümrük işlemleri özellik arz etmeyen ihracata benzer.

Konsinye İhracat: İhraç konusu olan malların kesin satışları yapılmadan ithalatçı tarafa gönderilmesidir. Konsinye malların en fazla 1 yıl içinde satılması zorunludur. Bu ihracat talepleri de ilgili ihracatçı birliklerine yapılır ve talepler bu birliklerce sonuçlandırılır. Onaylanan gümrük beyannamelerinin 90 gün içinde gümrük idarelerine teslimi zorunludur. Süresi içinde satışı yapılan mallar Kambiyo Mevzuatına göre düzenlenir. Ancak satılmaması durumunda malların Gümrük Mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekir.

İthal Edilmiş Malların İhracatı: İthalat politikası çerçevesinde ithal edilmiş ve vergileri ödenmiş bulunan yabancı orijinli yeni veya kullanılmış malların ihracı, özellik arz etmeyen ihracat ile aynı şekilde yapılmaktadır. Ancak ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat, Yatırım Mevzuatı ile Gümrük Mevzuatının gümrüğe gelen bir eşyanın vergileri yatırılmadan satıcısına ya da aynı ülkedeki başka bir alıcıya geri gönderilmesi işlemine ilişkin hükümleri ile sınırlıdır.

Serbest Bölgelere Yapılacak İhracat: İhracat Mevzuatı hükümlerine bağlı olarak yapılmaktadır.

Serbest bölge, ülkenin siyasi sınırları içinde olan ancak gümrük hattı dışında kalan, bulunduğu ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi konuları bağlayan hukuki düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınai ve ticari faaliyetler için teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak buldukları ülkeye dahil olmayan yerlerdir. Böylece serbest bölgeler; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik eder, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırır ve işletmeleri ihracata yönlendirerek uluslararası ticaretin gelişmesine katkı sağlarlar. Türkiye’de yer alan serbest bölgeler ise kuruluş tarihlerine göre şöyledir: Mersin Serbest Bölgesi (1987), Antalya Serbest Bölgesi (1987), Ege Serbest Bölgesi (1990), İstanbul-Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi (1990), Trabzon Serbest Bölgesi (1992), İstanbul- Deri ve Endüstri Serbest Bölgesi (1995), Doğu Anadolu Serbest Bölgesi (1995), Mardin Serbest Bölgesi (1995), İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler (1997) , İzmir Menemen Deri Serbest Bölgesi (1998), Rize Serbest Bölgesi (1998), Samsun Serbest Bölgesi (1998), İstanbul Trakya Serbest Bölgesi (Çatalca) (1998), Adana Yumurtalık Serbest Bölgesi (1998), Kayseri Serbest Bölgesi (1998), Avrupa Serbest Bölgesi (1999), Gaziantep Serbest Bölgesi (1999), Bursa Serbest Bölgesi (2001), Denizli Serbest Bölgesi (2002), Kocaeli Serbest Bölgesi (2001) ve TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (2002)

Bağlı Muamele veya Takas Yoluyla Yapılacak İhracat: Yabancı şirketler ile yapılan bağlı muamele veya takas anlaşması ve Bağlı Muamele veya Takas Başvuru Formundan altı nüsha düzenlenerek ihracatçı birliklerine başvuru yapılır.

Bağlı muamele veya takas anlaşması; ithal ve ihraç edilecek malların cinsi, standardı, kalitesi, teslim şekli, teslim yeri, birim ithal ve ihraç fiyatları, değer tutarları ve anlaşmanın geçerlilik süresini içerir.

Ticari Kiralama Yoluyla Yapılacak İhracat: İhracata konu malların geçici süre için yurtdışına çıkarılmasına olanak tanıyan ihracattır. İhracata ilişkin talepler, yurt dışındaki kuruluşa yapılan; kiralanacak malın cinsi, teknik özellikleri, gümrük tarife istatistik pozisyon numarası, miktarı, birim fiyatı, değer tutarı, kira süresi, kira bedeli ve bu bedelin ödenme şekli ve kira sözleşmesi ile birlikte Ticari Kiralama Yoluyla yapılacak İhracata ilişkin Başvuru Formundan 5 kopya doldurularak Dış Ticaret Müsteşarlığı’na ya da İhracat Genel Müdürlüğü’ne yapılır.

Ticari kiralama yoluyla yapılacak ihracatta süre bir yıldır. Bu süre şartlara uyulmak koşuluyla bir yıl daha uzatılabilir.

Transit Ticaret Yoluyla İhracat: Malların transit olarak veya doğrudan doğruya bir ülkeden başka bir ülkeye satılmasıdır.

Transit ticaret talepleri, 'Transit Ticaret Formu' düzenlenmek suretiyle bankalara yapılır. Transit ticarete konu olan mallarla ilgili olarak, ithalata ve ihracata ilişkin vergi, resim, harç ve fon tahsili yapılmaz.

Uluslararası anlaşmalarla ticareti yasaklanmış mallar ile Müsteşarlığın transit ticaretinin yapılmasını uygun görmediği mallar transit ticarete konu olamaz. Ayrıca yine ithalat ve ihracat yapılması yasaklanmış ülkelerle transit ticaret yapılamaz.

Bedelsiz İhracat: Bedeli yürürlükteki Kambiyo Mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekli olmaksızın yurt dışına kesin olarak mal çıkarılmasını ifade eder.

Bu mallar, gerçek veya tüzel kişiler tarafından götürülen veya gönderilen hediyeler, miktarı uygun ölçülerde olan ticari numuneler ile reklam ve tanıtım eşyalarıdır. Daha önce ihraç edilmiş malların fireleri ile garantili olarak ihraç edilen malların garanti süresi içinde yenilenmesi gereken parçaları ile yabancı misyon mensuplarının, Türkiye'de çalışan yabancıların, yurt dışına taşınmak şeklinde gidecek Türk vatandaşlarının, daimi veya geçici görevle yurt dışına giden kamu görevlilerinin, bu durumlarının ilgili kurumlara belgelenmesi şartıyla beraberinde götürecekleri, gönderecekleri veya adlarına gönderilecek eşya ve taşıtları kapsar.

Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Kapsamında Yapılan İhracat: Bu ihracat açıklaması 2008\1 sayılı tebliğ ile belirlenmiştir. Yurt dışında inşaat, tesisat ve montaj işi alan müteahhitlerin, üstlendikleri işlerle ilgili her türlü makine, teçhizat ve ekipmanın geçici ihracına ilişkin talepleri ile inşaat malzemeleri ve işçilerin ihtiyacı olan tüketim maddelerinin kesin ihracına ilişkin taleplerde birinci olarak yurt dışında alınan işe ait sözleşme ikinci olarak yurt dışında iş alındığını gösterir. Dış Ticaret Müsteşarlığı yurt dışı teşkilatınca veya söz konusu teşkilatın bulunmadığı ülkelerde konsolosluklarımızca düzenlenen belge ve son olarak da Bayındırlık ve İskan Bakanlığında alınan Yurt Dışı Müteahhitlik Belgesi ile birlikte Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Kapsamında Yapılacak ihracata ilişkin başvuru formunda, inşaat malzemeleri ve işçilerin ihtiyacı olan tüketim maddelerinin kesin ihracatına ilişkin talep halinde 5 nüsha, makine, teçhizat ve ekipmanın geçici ihracına ilişkin talep halinde ise 4 nüsha doldurulmak suretiyle Dış Ticaret Müsteşarlığının Anlaşmalar Genel Müdürlüğüne yapılır.

Off-Set Yoluyla İhracat: Offset uygulamalarına ilişkin Tebliğ 'Kamu kuruluşları tarafından açılan savunma alanına yönelik olmayan ve bedeli en az 5 milyon ABD Doları olan uluslararası ihalelerde, ihaleleri kazanan yabancı firma\kuruluşların ihaleleri açan kamu kuruluşlarına yönelik offset taahütlerini kapsar' demektir.

Off-set; kamu kuruluşlarının yurtdışından ithalat yoluyla aldıkları mal ve hizmetler için ödedikleri döviz telafi etmek için aynı anlaşmayla Türkiye'den yapılan ihracatı ifade eder.

Off –set anlaşmasında yer alması gereken unsurlar da 1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazetede belirtilmiştir.

Fuar ve Sergilere Katılım Yoluyla İhracat: Uluslararası ticari fuar ve sergilere, ister ulusal düzeyde ülkemizi temsil etsin isterse bireysel olarak düzenlensin katılacak kuruluşlarca yurt dışına gönderilecek mallar ile yurt dışında düzenlenecek fuar ve sergi gibi etkinlikler için kişi ve kuruluşlarca gönderilecek malların yurt dışına çıkışıyla ilgili 'Yeterlilik Belgesi'ni almaları ve müracaatlarını doğrudan ilgili gümrük idarelerine yapmaları gerekmektedir.

Sınır Ticareti ve Kıyı Yoluyla İhracat: Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan sınır illerinde yaşayan insanların zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere karşılıklı olarak yaptıkları ticari işlemler olan sınır ticareti yoluyla ihracattır. İhraç edilen malın cins, miktar ve değerini gösterir bir listenin, faturaları ile birlikte yetkilendirilmiş gümrük idarelerine verilmesi zorunludur. Sınır ticareti yoluyla yapılan ihracattan, ihracat desteği alınamaz. Sınır ticareti yapılması için şekil ve esasları ilgili Valiliklerce belirlenmiş ticari belgeler kullanılır.

Hariçte İşleme Rejimi ile İhracat: 05\04\2007 tarih ve 26484 sayılı resmi gazete ile belirlenmiştir. Burada amaç madde 1'de 'Serbest dolaşımdaki eşyanın işlenmek, tamir edilmek veya yenilenmek üzere geçici olarak ihraç edilmesi ve işlem görmüş ürünün tam veya kısmi muafiyetten yararlanarak serbest dolaşıma girmesinin sağlanması ile ithal edilen işlem görmüş ürünlerin aynısını veya benzerini üreten Türkiye'deki üreticilerin temel ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilenmemesi kaydıyla ihraç eşyasının satışının teşviki ' olarak belirlenmiştir.

Geçici İhracat: Ürünlerin ithalat vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası ile ilişkilendirilmeden, işlenmek, tamir edilmek veya yenilenmek üzere geçici olarak dış satımının yapılması ve ülkeye geri getirilmesidir

Kimyasal Silahlar İhracatı: Kimyasal Silahlar Sözleşmesi ekinde yer alan Kimyasal Maddelerin İhracatına İlişkin Tebliğ 7 Ocak 2003 tarihli ve 24986 no'lu Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Kimyasal silahların geliştirilmesinin, üretiminin, stoklanmasının ve kullanımının yasaklanmasını gerektiren durumlar ve kimyasal maddeler listeler halinde 4238 sayılı Kanunda belirtilmiştir. Bu kimyasalların ihracı için ihraç izni başvurusu ve ihracatçı birliğinin olurlarını belgeleyen izin alınarak gümrük idaresine başvurulur.

7.4.2.2.Kambiyo Mevzuatı Hükümlerine Göre İhracat Çeşitleri: Kambiyo mevzuatı hükümlerine göre ihracatın sınıflandırılmasında, ödeme şekline göre ihracat için akreditif ödemeli ihracat, vesaik mukabili ödemeli ihracat, mal mukabili ödemeli ihracat gibi ayrımlar yapılmaktadır. Döviz transferi yapılıp yapılmamasına göre bedelli ve bedelsiz ihracat olarak ayrılabilir. Son olarak da gümrük işlemlerine göre ihracatı kati bedelsiz ve geçici ihracat olarak çeşitlendirebiliriz.

7.5.Türkiye'nin Uyguladığı Gümrük İşlemleri: Gümrük; herhangi bir ülkenin diğer ülkelerle yürüttüğü ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü, ülke sınırlarına giriş ve çıkışların denetimlerinin yapıldığı ve vergilerin ödendiği kamu kurumudur. TBMM tarafından 27 Ekim 1999 tarihinde kabul edilen 4458 sayılı Kanun Türkiye'nin gümrük konularında hukuki kaynağıdır. 18 Haziran 2009 tarihinde 5911 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Kanunun ilk iki maddesi şöyledir: 'Madde 1- Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir. Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir.'

Türkiye Avrupa Birliği ile herhangi bir gümrük vergisi veya tarifesi olmadan ticaret yapmakta ve üçüncü ülkelerden yapılan ithalatlara ortak bir dış tarife uygularken ortak ticaret politikalarını da sürdürmektedir. Bu bağlamda Türkiye, 1963 yılında Avrupa Ekonomi Topluluğu ile Ankara Anlaşması olarak bilinen Ortaklık Anlaşması imzaladı.1996 yılından itibaren Gümrük Birliği yürürlüğe girdi.

Gümrük birliği sonrası Türkiye ile Avrupa Birliği arasında ticaret hacmi 1996'dan günümüze neredeyse 6 kat artmıştır. Bununla birlikte Türk üretim sektörüne de olumlu katkılar yapmıştır. Yabancı yatırımcılar için Türkiye cazip hale gelmiştir. Ancak Türkiye birliğe tam üye olmadığı için karar alıcı değil mevzuatı uygulayıcı durumdadır.

Uluslararası ticarete, ihracatçı ve ithalatçıların hak ve yükümlülüklerini açıkça belirten uluslararası standart kurallar, Uluslararası Ticaret Odası'nca INCOTERMS adı ile oluşturulmuştur. Incoterms ihracatçının mallarını ithalatçıya teslim etme, masraflar, hasarın telafisi, belgelerin düzenlenmesi, gümrükleme konularını içerir.

INCOTERMS 13 adet teslim şeklinden oluşmaktadır. Bunlar,

- EXW işyerinde teslim
- FCA taşıyıcıya masrafsız olarak belirtilen yerde teslim
- FAS gemi yanında teslim
- FOB gemide teslim
- CFR mal bedeli ve navlun ödenmiş olarak teslim

- CIF mal bedeli sigorta ve navlun ödenmiş olarak teslim
- CPT taşıma bedeli ödenmiş olarak teslim
- CIP taşıma ve sigorta bedeli ödenmiş olarak teslim
- DAF teslim
- DES gemide teslim
- DEQ rıhtımda teslim
- DDU gümrük resmi ödenmemiş olarak teslim
- DDP gümrük vergisi ödenmiş olarak teslimdir.

7.6.Türkiye’de Kıyı Bankacılığı ve Serbest Bölgeler

Türkiye’de kıyı bankacılığı (Off-shore) da serbest bölgeler içinde yapılmaktadır. Bu konuyla ilgili yasal düzenleme Serbest Bölgelerde Banka Kurma ve Yabancı Bankaların şube açması esaslarına dair 18.09.1990 tarih ve 90\999 sayılı Bakanlar Kurulu 1 Nolu Tebliği ile yapılmıştır. Kıyı bankacılığı Türkiye’ de yaygın olarak kullanılmamaktadır.KKTC’ de Türkiye’ye alternatif olarak 60 civarı kıyı bankası vardır. Bunlar Türkiye’ye yönelik işlemler de yapmaktadır.

Kıyı bankaları ülke içinde uygulanan vergi yükümlülüklerinden muaf oldukları için mevduat topladıkları müşterilerine yüksek faiz olanakları sunmaktadırlar. Bu nedenle yatırımcılar daha fazla kazanmak amacıyla yatırımlarını kıyı bankalarına kaydırmaktadır. Kıyı bankalarında açılmış hesaplar garanti kapsamında olmadığı gibi mevduat sigortasının da dışındadır.

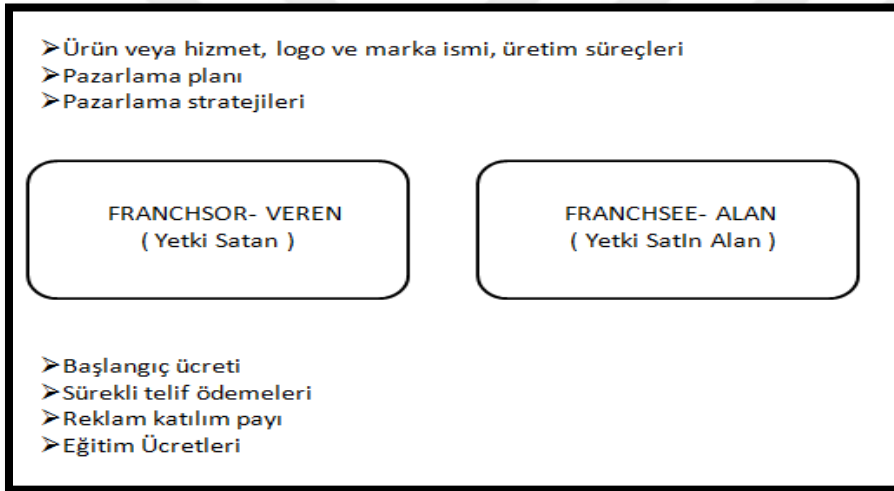
Kıyı bankacılığının merkezlerinin kayıt merkezleri ve fonksiyonel merkezler olarak oluşturulduğunu birinci bölümde değinmiştik. Türkiye’ de kıyı bankacılığına ilişkin yasal düzenlemeler kayıt merkezi yaratılmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir; ancak kayıt merkezlerinin gelişmiş ülke ekonomisine katkısı büyük boyutlarda olmamaktadır. Bu merkezlerin iç pazarı küçük, yeterli ulusal sermaye birikimi sağlayamamış, az nüfuslu , üretim ve tüketim kapasitelerinin küçük olduğu ülkelerde geliştiği görülmektedir. Bu durum Türk ekonomisi ile örtüşmemektedir. Kayıt merkezleri, Türkiye ekonomisi gibi nispeten büyük ekonomilerde önemsenmeyecek boyutlarda kalmaktadır.

7.7.Türkiye’ de Franchising

İngilizce kelime olan ‘franchise’ın, Türkçe karşılığı ‘imtiyaz’dır. ‘Franchising’ , imtiyaz verme olarak çevrilebilir. Franchising, bir markanın imtiyaz hakkını belili süreliğine ve yine belirlenmiş koşullar dahilinde markanın yönetim ve organizasyonuna daima destek vererek, bedel karşılığında yatırımcıya markanın kullanım hakkını veren uzun vadeli imtiyaz verme sistemidir. Ancak henüz franchisingi karşılayacak Türkçe bir ad

kullanılmamaktadır. Türkiye’de franchising sektörünün ekonomik büyüklüğü 2016 yılı rakamlarına göre 43 milyar dolara ulaşmıştır.2017 yıl sonuna kadar büyüklüğünün 50 milyar doları bulacağı düşünülmektedir. Türkiye’de zincir işletmelerinin toplam sayısı 2 bin 500 dür. Bu işletmelerin toplamda 60 bin kadar şubesi vardır. Sektörde yabancı firma oranı ise %29 ‘dur. Ayrıca yurt dışında şube açmaya başlayan 150’den fazla Türk markası vardır. Franchising zincirlerinin gelişmesinde en önemli etken yönetimdir. Vasat yönetilen bir zincir büyüyemez, markalaşamaz hatta rakipleri büyüdükçe o küçülür. İyi yönetilen bir zincir sıfırdan yola çıksa bile marka olur. Alışveriş merkezlerinin markalara yer vermesi de, franchise zincirlerinin gelişmesindeki en önemli etkenlerden biridir. Müstakil perakendecilerin sürekli yaptıkları hatalar ve ihmallere, franchise zincirlerin tüketiciler tarafından tercih edilmesinde ve gelişmesindeki diğer en önemli etkidir.

Temel Franchising Süreci

Franchising anlaşması yapılırken ülke ve Avrupa Birliği hukukuna, franchising özüne ve ülke eklerine uygun olması ön koşuldur. Franchising anlaşması iki tarafın karşılıklı yükümlülük ve sorumluluklarını düzenler. Bu anlaşmanın başlıca koşulları şu şekildedir:

- Franchisor ve Franchisee tanına haklar ve iki tarafı bağlayıcı kurallar
- Franchisee’e verilecek mal-hizmetler markasının özelliklerini ve verilecek destek hizmetlerinin belirlenmesi
- Ödeme koşulları
- Antlaşmanın yenilenme veya sona erme şartları

Franchising; bayilik, lisans anlaşması, temsilcilik, iş ortaklığı, distribütörlük anlaşmaları ya da acentecilikten farklı bir pazarlama ve dağıtım yöntemidir.

Franchising türlerini ise; ülkesel boyutu açısından, sistematik ve bilimsel açıdan,

yatırım boyutu açısından franchising ve franchising olarak değerlendirilen diğer uygulamalar olarak sınıflandırmak mümkündür.

Ülke boyutu açısından franchising: Yerel veya milletlerarası olarak yapıldığını gösterir. Yerel franchising, aynı ülke içerisinde tarafların işlem yapması iken milletlerarası boyutta ise anlaşma ülkeler arasında imzalanmaktadır. Milletlerarası anlaşma ülkedeki, bölge sözleşmesi olarak yapılıyorsa bölge geliştirme franchisingi adını alır. Geniş bölgede franchising anabayilik şeklinde veriliyor ise master franchising adını alır.

Sistemik ve bilimsel açıdan franchising: Ürün ve marka franchisingi ile franchisingin işletme sistemi olarak sınıflandırılmaktadır. Ürün ve marka franchisinginde üretici satıcıya kendi ticari ismini ve markasını kullanma ve ürününü satma hakkı vermektedir. Franchisingin işletme sistemi türünde franchising veren yalnızca ürün vermemekte; ürünün nasıl sunulacağı, pazarlama stratejileri, planlama, kalite kontrol veya eğitim seminerleri gibi destekler kapsam dışında bırakılmaktadır.

Yatırım boyutu açısından franchising: Meslek ve iş kolu franchisingi olarak gruplandırılır. Mesleki franchisingde yatırım yapmaya gerek bile duyulmayabilir. Örneğin yaşlı bakımı, iş kolu franchising sistemi ekipman gerektiren büyük yatırımları içerir.

Franchising olarak incelenebilen diğer uygulamalar: Çoklu, dönüşebilen ve kombine franchisingdir. Çoklu franchisingde, genellikle işletmeler yönetici kullanmak koşuluyla iş çeşitlendirme olarak franchisingi değerlendirirler. Dönüşebilen franchising, var olan bir işin işletmecilik şeklinin franchisinge dönüştürülmesidir. Kombine franchising ise yerel marka ile franchising sisteminin birleşmesidir. Hassas dengelerin geçerli olduğu milletlerarası pazarlarda uygulama alanı bulur.

Türkiye pazarında büyük potansiyel bulan franchising sistemi yatırımcıların ilgi alanı olmaya devam ediyor. Risk faktörünün daha az seviyelerde olması nedeniyle girişimciler yerli ya da yabancı markaların franchising sistemlerine yöneliyorlar. Yine ulusal pek çok marka da yeni franchiseeler arayarak markalarını yurtdışına sunmaya devam ediyorlar. Türkiye’de devasa Pazar potansiyeli olunca yabancı şirketler de franchising sistemi ile bu pazarda yerini alma çabalarını sürdürmektedirler. Franchising yemi içme sektöründen gıdaya, perakende sektöründen gayrimenkule, eğlenceden eğitim ve spora pek çok sektörde, markaların kurumsal kimliği ve desteği altında yatırımcılara yeni olanaklar sunmaktadır.

Türkiye’de franchising sistemi, 1960’lı yıllarda şehirlerarası yolcu taşımacılığına kadar dayanır. Buna bağlı olarak da petrol istasyonlarının açılması gerekliliği ile pek çok şehirde bağımsız işletmelerin bu yıllarda açılmasıyla başlar. O yıllarda bayilik sistemine

dayanan şekillenme ile franchise sistemine dönüşüm görülmekteydi. 1980'li yıllardan itibaren yabancı yatırımcılara kapılarını açmış ve yabancı firmalar markalarının kullanım haklarını Türk Ekonomisini ve pazarını iyi bilen yerli yatırımcılara franchising olarak vermeye başlamışlardır. Türkiye' de Franchising Derneği (UFRAD), franchising sisteminin sağlıklı büyümesi, Türk yatırımcısını markalaşmaya yöneltmek, yerli markaların uluslararası piyasalarda yer almasını sağlamak ve temel kuralları belirlemek amacıyla 1991 yılında kurulmuştur.

Türkiye 'de alışveriş merkezlerinin artmasına paralel olarak franchise pazarı da büyümektedir. Yine yeme içme alışkanlıklarının değişmesiyle bu sektörde de canlanma göstermektedir. Ayrıca günümüzde de hızla gelişen konut piyasası ve buna bağlı olarak boya, tamir, tasarımlı dekoratif ürünler, mobilya, aksesuar, duvar süsleri ve emlak alım satımı gibi konularda da franchising yaygınlaşmaya devam etmektedir.

Türk yatırımcısını franchising sistemine yönelten faktörlerin başında kar elde etmek ve kişisel gelişime de katkı sağlamasını gösterebiliriz. Yatırımcı marka ve tanıtım için ayrıca masraf yapmayıp tanıtım avantajından yararlanabilmektedir. Marka, franchising sistemi ile birlikte ulusal veya uluslararası standarda ve kaliteye sahip olur. Tanınmış markaların sağladığı sürekli müşteri ve iş yapma imkanı doğurur. Franchisor, yani franchise veren işletme, Franchisee' ye, yani franchise alan girişimciye eğitim hizmetleri ve uzman personel desteği sağlıyor. Kaliteli personel bulma, iş alma ve yetiştirme konularında franchise veren işletmenin tekniklerinden ve birikiminden yararlanılıyor. Mali, ticari ve personel konularında sağlanan destekle , teknik işlemlere ağırlık verilip başarı şansı arttırılıyor. Franchisor ile ortak hareket edilerek küçük işletmelerin karşılaşacakları risk ve işletmecilik sorunları minimize ediliyor. Kuruluş aşamasında leasing gibi kaynaklardan finansal destek sağlanması mümkün oluyor. Reklam ve tanıtım giderlerinden tasarruf sağlanıyor. Franchising sistemi, girişimcinin yalnızlığını ortadan kaldırarak, kendi işini kurmanın getirdiği riskleri azaltıyor.

7.8.Venture (Risk) Sermayesi ve Türkiye

Venture kelime anlamı olarak tehlikeli iş, şans işi, cesaret isteyen eylem gibi anlamlarla Türkçe'de karşılık bulmaktadır. Venture capital karşılığı olarak risk sermayesi yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımın yanı sıra bazı kaynaklarda girişim sermayesi, riziko sermayesi gibi kavramlara da rastlanmaktadır. Uluslararası yazında ise bu anlamlara gelen 'venture capital' , 'risk capital' ve 'wagnis kapital' kavramları yer almaktadır. Risk sermayesi, kısaca yeni fikirleri, teknolojik yenilikleri, ticari bir değer haline dönüştürmek amacıyla fonlamak şeklinde tanımlanabilir.

Gelişme potansiyeli olan yenilikçi, atılcı ve teknolojik projeye sahip herhangi bir kişi veya KOBİ; projeyi gerçekleştirmek için fon kaynağı olan yatırımcıya başvurur. Fon

kaynağına sahip olan yatırımcıya başvurur. Fon kaynağına sahip olan risk sermayedarı projeyi inceler veya inceleyerek yatırım kararı alır.

Türkiye’de faaliyet gösteren risk sermayesi şirketleri 2000’li yıllardan sonra oldukça çoğalmıştır. Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. ve İş Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı gibi pek çok RSYO bulunmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren RSYO, pek çok borsada da işlem görmektedir. Bu şirketlere yapılan başvurularda tekstilden enerjiye yazılımdan gıdaya hatta inşaata kadar pek çok sektörden girişimcinin başvuruları değerlendirilmektedir. Genellikle bu şirketlerin amacı yüksek teknolojiye dayalı bilginin ticari ürün haline dönüştürülmesi aşamalarında bir finansman modeli olarak hizmet vermek olup, sektör ayrımı yapmadan risk sermayesi yatırımlarına uygun özelliklere sahip her türlü projeyi değerlendirmektedir.

Türkiye’de ilk başlarda risk sermayesi uygulamalarını kurumsallaşmış şirketler üstlenmişken; günümüzde uluslararası bankalar, yatırım bankaları, ticari bankalar, kamu kurumları ve üniversiteler, emekli fonları, sigorta şirketleri, nakit zengini şirketler ve bireysel yatırımcılar yapmaktadır.

8.SONUÇ

Ulusal, kültürel, politik ve ekonomik olguların uluslararası ilerlemelerle harmanlanması ve ülkelerin birbirleri ile kaynaşması sonucu küreselleşme yaşanmaktadır. Bu sekronize olma hali finansal işlemlere de yansıyor teknolojik gelişmelerle birlikte banka sektörünü şekillendirmektedir.

Uluslararası bankacılığın çalışmaları ile dünya ekonomik faaliyetlerin giderek artması kaçınılmaz bir durumdur.Ayrıca uluslararası bankalar dünyayı ekonomik anlamda yöneten bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası bankacılık ve uluslararası ticaret birbirlerinin varlıklarından beslenmektedirler. Teknolojik gelişmeler ile dünya ticareti tek bir Pazar haline gelmişken, yaşam standartları hızla değişirken, uluslararası ticaret ve elektronik ticaret yapılırken bankalar çalışma şekillerinin kalıplarını kırarak bu değişime ayak uydurmanın ötesinde önderlik etme durumunda kalmaktadırlar.

Finansal küreselleşmeden finansal kurumlar da paylarını almaktadırlar. Küreselleşmeyle bağlantılı olarak finansal araçlar artmakta ve fon hareketleri hızlanmaktadır. Tüm bu etkilerle birlikte uluslararası bankalar yüksek teknolojiler kullanmakta, nitelikli personele sahip olmakta ve uzmanlaşmaktadır.

Dünya ticaretinin devamında ve işlenmesinde gerekli olan uluslararası bankalar tüm dünyada müşterilerini artırmaya devam ederken gün geçtikçe görev alanlarını da

geliştirerek dünya finansının önemli enstrümanı olarak belirlenmiş standartlar çerçevesinde çalışmaktadırlar.

Türkiye'nin 2017 yılı eylülde geçen yılın aynı ayına göre ihracat % 8.67 artarak 11 milyar 849 milyon dolara yükseldi. İthalat ise % 30,67 artışla 19 milyar 993 milyon dolara ulaştı. Dış ticaret hacmi bu dönemde %21,51 artış gösterdi ve 31 milyar 841 milyon dolar olarak kayıtlara geçti. Dış ticaret açığımız %85.23 artarak 8 milyar 144 milyon dolar oldu.

İhracatın ithalatı karşılama oranı eylülde %59.3 olarak gerçekleşti. Bu oran, geçen yılın aynı ayında %71,3 düzeyindeydi. Eylülde en çok ihracat yapılan fasıl, 1 milyar 778 milyon dolarla 'motorlu kara taşıtları , traktörler, bisikletler, motorsikletler ve diğer kara taşıtları' oldu. Eylül'de en çok ithalat yapılan fasıl ise 3 milyar 203 milyon dolarla 'mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler oldu. Eylül'de tahsil edilen vergiler 10 milyar 14 milyon lira oldu. Ocak-ağustos döneminde vergi gelirleri toplamı 343 milyar 511 milyon lira olarak kayıtlara geçti. Aynı dönemde gümrük idarelerince tahsil edilen vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı %20,75 olarak belirlendi. Şirket verileri ve kredi kullanan esnaf sayısı Eylül'de 4.389 limitet şirket, 2 bin 658 ticari işletme, 1.711 şube, 865 anonim şirket, 53 kooperatif kuruldu.Türkiye genelinde eylül itibarıyla toplam 1 milyon 694 bin 718 esnaf ve sanatkar bulunuyor. Ağustos ayı itibarıyla %50 faiz indirimli ve faizsiz kredi kullanan toplam esnaf ve sanatkar sayısı 448 bin 957 , kredi bakiyesi ise 21 milyar 844 milyon 246 bin lira olarak gerçekleşti.

Bir ülkenin ekonomik büyüme potansiyelini belirleyen üç temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar sırası ile fiyat istikrarı, finansal istikrar ve verimlilik. Bu üç unsurdan herhangi birinde ortaya çıkabilecek herhangi bir zafiyet, ekonomik büyüme üzerinde önemli ölçüde tahribata yol açabilmektedir. Finansal istikrarın kalıcı bir şekilde sağlanabilmesi ise düzenleyici alt yapının kusursuzluğu kadar, uluslararası finans piyasalarına entegre olmayı ve bu da öncelikle uluslararası yasal ve idari düzenlemelere katılımı ve uyumu gerekli kılmaktadır.

Finansal istikrarın en önemli belirleyici unsurlarından birisi de dış ödemeler dengesidir. Dış ödemeler dengesi sürekli açık veren ülkelerde istikrarlı bir döviz piyasasından söz etmek mümkün değildir. Döviz piyasasındaki istikrarsızlık ise döviz kurları ve dolayısı ile fiyatlar genel seviyesi ile faiz oranları üzerinde yükseltici baskı kurmakta, bu durum da finansal istikrarı olumsuz etkilemektedir.

Dış ödemeler dengesinin asli gelir unsurunu ihracat; gider unsurunu ise ithalat kalemi oluşturmaktadır. Dengeli bir dış ticaret politikası, ihracatı özendirici ve ithalatı azaltıcı tedbirlerin yanı sıra dış ticarete standardizasyonu ve uluslararası piyasa kuralları ile

tam uyumlu düzenleme ve uygulamaları gerektirmektedir.

KAYNAKLAR

ALKİŞ, E. , Sermaye Hareketlerinin Serbestleşmesi ve Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye' , Sosyoloji Konferansları Dergisi (2007).Sayı:36

ALABEYOĞLU, Yalçın, Kıyı Bankacılığı ve Serbest Bölgelerde Yapılan Diğer Bankacılık Hizmetlerinin Tabi Olduğu Esaslar, DPT yayınları (1991)

ALPAR, Cem, ONGUN, M.Tuba, Dünya Ekonomisi ve Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar, Ankara (1985)

APAK ,Sudi, Uluslararası Bankacılık ve Finansal Sistemler, Emlak Bankası Yayınları (1993)

ARAS, G; Müslümov, A., 'Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi ve Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkiler' İktisat, İşletme ve Finans Dergisi (2004)

ASLAN, K ., Kobi'lerde Yönetim ve Pazarlama Aracı Olarak Franchising, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları no:16

AVLAR, E., Dış Ticarete Ödeme İşlemleri, Kambiyo ve Bankacılık İşlemleri, Bursa: İGEME (2003)

AYDIN, N.; KAYACAN, M.; SAYILIR, Ö.; TAYLAN, A.S.; AFŞAR,A., Borsaların Yapısı ve İşleyişi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

AYDOS, O., Akreditif, Ankara: Turhan Kitapevi (2000)

ARGIN, N.; BAKKALCI A.C., ' Türk Dış Ticareti ve Ekonomi Politikaları Arasındaki Nedensellik İlişkileri ' Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:11, Sayı:21 (2013)

BAİN, E., J. FUNG; HARPER, I., ' Multinational Banking: Historical, Empirical and Case Perspectives', Melbourne Business School Working Paper, N.5. (1999)

BANKACILIK DÜZENLEME ve DENETLEME KURUMU, 'Basel II Geçiş Süreci' (2017)

BAKANLAR KURULU, 'Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar', Karar No:89\14391, Resmi Gazete Tarih- No: 11.08.1989- 20249

BAŞBAKANLIK HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, 'Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ', Tebliğ No: 2008-32\34, Resmi Gazete Tarih- No: 28.02.2008-26801

BAKANLAR KURULU, 'Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname', Kararname Tarih – No:03.06.2011- 637, Resmi Gazete Tarih- No: 08.06.2011- 27958

BAKANLAR KURULU, ' İhracat Rejimi Kararı', Karar Tarih- No:22.11.1995- 95\7623,

Resmi Gazete Tarih- No: 06.01.1996 – 22515

BAKANLAR KURULU, ‘İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Karar’, Karar Tarih- No:23.12.1999- 99\13812, Resmi Gazete Tarih – No: 31.12.1999- 23923

BAKANLAR KURULU, ‘İthalat Rejimi Kararı’, Karar Tarih- No: 20.12.1995- 95\7606, Resmi Gazete Tarih- No:31.12.1995 - 22510

BEDESTENCİ, Çetin; CANITEZ, Murat , Dış Ticarete İşlemler ve Uygulamalar, Ankara: Gazi Kitapevi. (2007)

CANITEZ, Murat . Uygulamalı İhracat ve İthalat – İşlemler ve Dokümantasyon, Ankara: Gazi Kitapevi

ÇELİK, Kenan; KALAYCI Cemalettin; SANDALCILAR Ali RIZA, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Trabzon: Derya Kitapevi (2006)

CİMAT, A.; TAŞ, M., ‘Türkiye’de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme’ , Mevzuat Dergisi, Sayı:80 (2004)

DANIELS, D. J.; RADEBAUGH, H.L., İnternational Business: Environment and Operations, 8. Baskı, Addison- Wesley

DAVIS, S.I., Excellence In Banking. USA: St. Martin’s Press(1986)

DEĞERTEKİN, Efsun Ayça, Döviz Piyasaları. (TSPAKB) Gündem , Sayı:92 (2010)

DEMİR, M., Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe, İstanbul: Türkmen Kitapevi (2006)

DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI, ‘ İthalat Yönetmeliği’, Resmi Gazete Tarih – no:31.12.1995-22510

DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI, ‘ İhracat Yönetmeliği’, Resmi Gazete Tarih – no:06.06.2006-26190

DİMİTRİJEVIĆ, A., How We Rate Sovereigns. Standart& Poor’s.

DÖLEK, A., Uluslararası Ticaret ve Türkiye Uygulamaları, İstanbul: Arıkan Basım Yayın(2006)

DÖLEK, A., AB Uyum Süreci Çerçevesinde Uygulamalı İthalat İşlemleri ve Örnekleri, İstanbul Beta Yayınevi(2000)

ERKEN, N., Uluslararası Bankacılık Türkiye Örneği, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (1986)

ERKUTLU, H. ; ERYİĞİT, S., ‘Uluslararasılaşma Süreci’ , ‘ Gazi Üniversitesi İBBF Dergisi, sayı:3 (2001)

GÜLSOY, E., Dış Ticarete Güvenli Bir Kontrol Aracı: Uluslararası Gözetim Şirketleri, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME) (2007)

- GÜLSOY , Yaser**, Dış Ticaret İşlemlerinin Yönetimi, Ekin Basım Yayın Dağıtım (2010)
- HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI**, Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü 'İhracat ve İthalat Genelgesi' (23.07.2009)
- HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI**, Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (20.12.1994)
- JACKSON, J.H.**, The World Trading System: Law and Policy of International (1998)
- KAR, M. VE ARIKAN, H.**, Avrupa Birliği Ortak Politika ve Türkiye, İstanbul: Beta Yayınları
- KARACAN, A.**, Özerk Kurumlar Üzerine Denemeler, İstanbul: Creative Yayıncılık Denemeler, İstanbul: Creative Yayıncılık Denemeler, İstanbul: Creative Yayıncılık (2002)
- KAVAS,A. ,** 'Ulusal Franchise Geliştirmede Başarı Koşulları', Pi Dergisi, Şubat (2002)
- KAYA, Ferudun. ,** Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe Uygulamaları, Ankara: Detay Yayıncılık (2006)
- KAYA, Ferudun. ,** Dış Ticaret ve Finansmanı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş (2011)
- KAYA, Salih.,** Uluslararası Bankacılık Uygulamaları, Ankara: Seçkin Yayıncılık,(2003)
- KEMER, O.B.,** Dış Ticaret Teknikleri Teori- Uygulama. İstanbul: Alfa Akademi(2009)
- KUTLU, H. A. ; DEMİRCİN.S.; GÜNER M.,** Risk Yönetim Aracı ve Finansman Alternatifi Olarak Sendikasyon Kredileri, İstanbul Finance Congress (2012)
- MUTLU, C.E.,** Uluslararası İşletmecilik, 2. Baskı. İstanbul Beta Yayınları (2005)
- ÖZDEMİR, D.,** 'Küreselleşme, Ekonomik Büyüme ve Çok Uluslu Şirketler' , Doğu Batı, sayı:18
- ÖZEL, S.,** Akreditif ve Hukuki Niteliği. İstanbul Beta Yayınevi
- ÖZKAYA, Ö.,** Çokuluslu Bankaların 2001 Krizi Sonrasında Türk Bankalarına Yönelik Olarak Artan İlgisi ve Bu Durumun Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Olası Etkileri, Marmara Üniversitesi (2006)
- ÖZMEN, Ümit,** Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Bankacılık Faaliyetleri ve Yasal Boyutu(2014)
- SAYIM, Ferhat; ER, Selami.,** Risk Kavramı ve Bankacılıkta Risk, TMSF yayını, Çatı, Temmuz-Ağustos-Eylül, Sayı:22 (2009)
- SEVİL, G.; BAŞAR, M.; ÇOŞKUN, M.,** Finansal Yönetim-II. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- SHELAGH, H.,** Modern Banking, New York; John Wiley and Sons. (2005)
- SITPRO, M.,** SITPRO Guides Financial 'Methods of Payment in International

Trade'.(2007)

ŞOGUR, M., İşletme Sistemi Olarak Franchising İstanbul : Der Yayınları. (1993)

SPK, Sermaye Piyasası Araçları, Ankara: SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2 (2010)

SPK, Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği (2013)

TAKAN, Mehmet. , Bankacılık Teori, Uygulama ve Yönetim, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım (2001)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, 'İthalat Yönetmeliği ' (31.01.2017)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, 'İthalat Rejimi Kararı' (31.01.2017)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, 'İhracat Yönetmeliği' (30.01.2017)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, '99\13812 sayılı ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde vergi.resim ve harç istisnası hakkında karar(30.01.2017)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, 'İhracat Rejim Kararı' (29.01.2017)

T.C. Merkez Bankası, 'I-M Sayılı Genelge' (30.07.1991)

TELLİ , Serap , Devletler Hukuku Açısından Uluslararası Ticaret ve Kurumlaşması (1991)

TEMİZEL, F.; ÖNER BADURLAR, İ.; BAKIR, H.; OKTAY, N.; YAZICIOĞLU, L., Dış Ticaretin Finansmanı ve Teşviki, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

TOLON, M., 'Ticari Bankalarda Pazarlama Stratejilerinin Uygulanması ve Türkiye'deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Alan Çalışması ' Verimlilik Dergisi' (2004)

TONUS, Ö.; HASGÜLER, M.; ULUDAĞ, B.; KARLUK, R.; TİRYAKİ, A. Vd., Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını (2013)

TSPAKB (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği) Finansal Yönetim (2015)

TSPAKB (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği) Ulusal ve Uluslararası Piyasalar, Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisans Eğitimi (2011)

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun (25.02.1930)

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (30.12.2008)

TÜRKFİLİZ, F., 'Marketing and Clients Choice Criteria For Marketing Services in Banks' , İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

USLU, S., Uluslararası Bankacılık, İstanbul: Sakarya Yayıncılık, (2007)

VURUCU, M.; Arı, M.U., 'A'dan Z'ye Bankacılık', Seçkin Yayıncılık A.Ş. Ankara (2014)

VURUCU, M.; Arı, M.U., ‘Bankacılık Ürün ve Hizmetleri, Seçkin Yayıncılık A.Ş. (2015)

YANPAR, A., ‘Yapılandırılmış Finansal Araçların Sermaye Piyasası Mevzuatı ve İlgili Diğer Mevzuat Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Sermaye Piyasası Kurulu Aracılık Faaliyetleri Dairesi (2007)

YETER, Edip., Dış Ticarete Ödeme Şekilleri, Gümrük Dünyası Dergisi, Sayı:55.

YILDIRIM,E.; DURA, C., Gümrük Birliği’nin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri Konusundaki Literatüre Bir Bakış. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı:28

YÜKSEL, Ü.; YÜKSEL, MERMÖD A., Hizmet Pazarlaması , İstanbul: Beta Basım Yayın

